

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 138 | זבחים ק"ב. – מנחות כ"ב | טבת שבט ה'תשפ"ו

תמצית

להתענג בידעית התורה

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

שמעתתא בעי צילותא (מגילה כח ב), וברש"י 'שאינו טרוד בכלום מחשבה. כאשר רבא ותלמידיו עסקו בתורה מחוץ לבית המדרש, ואף והתחיל לרדת גשם, אמר להם רבא שינסו לבית המדרש, ואף שמפני קדושת וכבוד בית המדרש אסור להכנס לתוכו מפני החמה או הגשמים, הכניסה לא היתה בשביל לתפוס מחסה מהגשם, אלא בשביל צילותא דשמעתתא. עוד אמר רבא (עירובין סה א) 'אין קרצתן כינה לא תנאי' משום ד'שמעתתא בעיא צילותא כיזמא דאסתנא' - דעה צלולה כמו ביום שמנשבת בו רוח צפונית שהוא יום אורה ונח לכל.

צילותא דשמעתתא משיפיעה לא רק על איכות הלימוד, אלא גם על ידעית התורה, כדאייתא בגמרא (סנהדרין כו ב) 'מחשבה מועלת לדברי תורה' - דאגת הלב מועילה לשכח תלמודו. כאשר האדם אינו מרוכז כראוי בתלמודו, הדברים אינם נחרטים במוחו וליבו כראוי, וה נשכחים ממנו.

לעומת זאת באותו רבא היה המעשה (שבת פח א) כאשר עיין בתלמודו הניח אצבעות ידיו מתחת לרגליו ומיעכם עד זב דם, ולא שם לב לדבר מוגדל שקיעותו בתלמודו. מן הגרי"ש אלישיב אמר שאין סתירה בין הדברים, כי כאשר האדם מגיע להתחיל ללמוד, עליו לסלק את כל ההפרעות בכדי שיוכל לצלול לעומקה של הלכה, אולם כאשר הוא כבר היה באמצע ללמוד, לא שת ליבו לשום דבר.

בפרשת וארא הבטיח הקב"ה לישראל ה' חלקים בגאולתם ממצרים "והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים, והצלתי אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יי אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, והבאתי אתכם אל הארץ" וגו'. אולם בני ישראל, אלו שלהם נאמרה ההבטחה, לא זכו ברובם המוחלט ל"הבאתי אתכם אל הארץ", ורק בניהם זכו לזה, מדוע, מנאר הספורנו מפני שלפני ההבטחה שינסו לארץ נאמר להם "וידעתם כי אני ד' אלוהיכם המוציא אתכם" - הכירו והתבוננו בזה, ואז תהיו ראויים להכנס לארץ ישראל, אולם "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומועבודה קשה" - לא נתנו לב להתבונן בדבר, בגלל קוצר רוחם מהעבודה הקשה, ולכן לא זכו להכנס לארץ ישראל.

נמצאנו למדים שלא רק שמעתתא בעי צילותא, כל מעלה חוננית לה האדם רוצה לזכות עליו להיות במצב של 'צילותא', בישוב הדעת, ואילו 'קוצר הנפש מונע ממלאכת שמים' (שערי תשובה ב ט).

ניתן לחשוב כי בשביל לזכות לישוב הדעת צריך שכל העניינים יהיו מסודרים, לא יהיו שום טירדות ובעיות, אולם מי שישחוב כף לעולם לא יוכל ללמוד כראוי, כי הטרדות אינן פוסקות, רק אולי מתחלפות, העצה היעוצה היא, לפני הלימוד או התפילה, לקבוע במחשבתו כי הזמן הקרוב אינו הזמן למשמש בטירדות ולחשוב עליהם ועל הדרכים לפתרונם, אלא הזמן הזה מוקדש ללימוד מעמיק או לתפילה איכותית, לא מסתבר כי דווקא בזמן הלימוד או התפילה נמצא את הפתרון המבריק לאותם טרדות, ויהא זמן הלימוד והתפילה בבחינת שבת, עליה נאמר (ש"ו ח') 'הרהור בעסקיו מותר, ומ"מ משום עונג שבת מצוה שלא יחשוב בהם כלל ויהא בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויה'. מחשבה כזאת, כאילו כל מלאכתו עשויה, מרגיעה את הלומד, מנקה את הראש, ומאפשרת לימוד בצלילות ובריכוז, להנות מהלימוד ומהתפילה, ולהגיע לפסגות של דביקות בתורה ובקב"ה.

ונעבור כדרכנו לעומקה של הלכה מתוך צילותא דשמעתתא לענייני ריבית החמורים.

לפני מספר שנים עלתה יוזמה להקים חברה למשכנתאות בבעלות גויים, בכדי שתהווה פתרון להלוואות בריבית יהודיים ללא שום חשש וללא צורך בהיתר עיסקא.

ק"ג. לריש לקיש פרה אדומה ששחטה חוץ מגתה הכונה ששחט אותה במקום שאינו בדוק לה מקבר התהום. ולרבי יוחנן כל ארץ ישראל בדוקה, אלא הכונה ששחטה לפניו מחומת ירושלים דפסולה משום דבעיא חוץ לג' מחנות (תוד"ה אבל), וכ"ש שאם שחטה מחוץ לחומת ירושלים שלא כנגד הפתח של ההיכל דחשיב אינו ראוי לה, דכתיב "ושחט... והזה" מה הזאתה כנגד הפתח אף שחיתתה כנגד הפתח, ורבי יוחנן דרש דרשה זו בין לשחטה בין לשריפה דכתיב "והזה... ושרף". וריש לקיש סובר שאם שחט שלא כנגד הפתח כשר, דכתיב "מחוץ למחנה ושחט", ולרבי אושעיא אם שרף שלא כנגד הפתח כשר דכתיב "על פרשה ישרוף" מקום שפורשת למיתה בגמר פרכוסה שלא קבע לה הכתוב מקום שם תהא שריפתה.

ומחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש בענין אם כל ארץ ישראל ראויה לשחיטת הפרה, תלויה במחלוקתם אם ירד מבול בארץ

ישראל ונשקעו בה עצמות המתים, (ואף שמדאורייתא א"צ בדיקה, איצטריך קרא שלא לשורפה במקום טומאה. תוד"ה חוץ). דהנה כתיב "בן אדם אמור לה את ארץ לא מטהרה היא לא גושמה ביום זעם". ריו"ח לומד שהפסוק הוא בלשון תמימה, האם הארץ לא מטהרה, וכי ירדו עליה גשמים ביום זעם. (והא דכתיב "ויכוסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים", שמא הכונה ששלט המבול בכל מקום, או שהכונה למקומות שירד המבול. תוד"ה לא). ולריש לקיש הפסוק כפשוטו שהארץ לא מטהרה, וכי לא ירדו עליה גשמים ביום זעם.

והא דתניא שהיו חצרות מיוחדות בירושלים שהיו בנויות ע"ג סלע ותחתיהם חלל מפני חשש קבר התהום, דטומאה רוצצה בוקעת ועולה עד לקיע, אבל אם יש חלל מפסיק אין הטומאה בוקעת למעלה מן החלל, ונשים מעוברות היו יולדות שם ומגדלות את בניהם לעבודת הפרה אדומה, דמשום שהיו מטמאים את הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקים, עשו בה מעלות הרבה, שאין אחיו הכהנים נוגעים בו כל שבעת ימי פרישות, ותינוקות אלו נוגעים בו ומזים עליו, והיו יוצאים למעין ע"ג דלתות שע"ג שוורים להפסיק בין התינוקות לקרקע שלא יאחילו על קבר בלכתם למלאות מים חיים לקידוש מן השילוח, והיו מומלאים מים בכוסות של אבן שכל מעשה פרה בכלי גללים בכלי אבנים שאינם מקבלים טומאה. לריש לקיש עשו כך משום שכל ארץ ישראל אינה בדוקה מטומאה (ואף שגם לדבריו מעלה עשו בפרה, אם לא היה מבול בארץ ישראל, לא היה צריך לעשות מעלה זו. תוד"ה מעלה). ולרבי יוחנן מעלה עשו בפרה, שהצדוקים היו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית, ולכן הקילו בה והיו מטמאים את הכהן ומטבילים אותו, והיה שורפה כשהוא טבול יום, ולכן עשו בה מעלות אחרות דלא לזלזלו בה, אמנם אם שחטה במקום שאין בדוק לה לא מיפסלא בהכי, דכל ארץ ישראל בדוקה היא. והקשו התוס' (שם) שהרי רבי יוחנן מודה שמתו בהבלא.

וכתבו התוס' (ד"ה ומביאין) שלא שמרו מדה מטומאת מת דבעי הזאה, ומטומאה היוצאה מוגפם כגון בעל קרי, ולא מטומאת נדה וילדות. עוד כתבו התוס' (ד"ה ועל) דמ"ד אהל זרוק לא שמיה אהל סבר כר' יהודה דאמר (סוכה כ"א). לא היו מביאין דלתות אלא שוורים שכריס רתבה, ואע"ג דבעלמא אהל שאינו עשוי בידי אדם לאו שמיה אהל, שאני התם דכתיב "ובעצמות וגידים תסוככני", אמנם רבי יהודה סובר ששמיה אהל, דהא קאמר טעמא מפני שדעתו של תינוק גסה עליו. והקשו התוס' (ד"ה ומלאו) מה מועיל שהתינוקות מילאו את המים, והרי שבעת קידוש והוא "איש" בעיני.

והא דאיתא בברייתא שרצו לגזור טומאה על ירושלים מפני שמצאו עצמות בדיר העצים, ואמר רבי יהושע לא בושא וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו, איה מתי מבול איה מתי נבוכדנצר. לריש לקיש הכונה שהיו גם הרוגי מבול וגם הרוגי נבוכדנצר, אלא שפינו אותם מירושלים ולא משאר ארץ ישראל. ולרבי יוחנן הכונה שהרוגי מבול לא היו כלל בארץ ישראל, והרוגי נבוכדנצר פונו.

ק"ג: והא דכתיב "מכל אשר בחרבה מתו" לריש לקיש מתו גם בארץ ישראל מפני המבול, ונקרא "חרבה" שכך היתה לפני המבול, וכדי לומר שעל הדגים שבים לא נגזרה גזירה. ולרבי יוחנן מתו בארץ ישראל מחמת ההבל וקבורם הבאים אחריהם בבתי קברות, ולכן אין לחוש לשאר הארץ. משא"כ בשאר ארצות שהיה שם מבול ונשקעו בטיט, והיה הבל מפני שהמבול היה רותח, דכיון ברותחין קלקלו נדונו ברותחין.

דין שחטי חוץ במפריש שתי חטאות - המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה, אם שחט שתיהן בפנים פטור, ואם שחט שתיהן בחוץ חייב על כל אחת ואחת, דבשעת שחיטה כל אחת מהן ראויה לפנים, ואם שחט אחת בפנים ואח"כ את השניה בחוץ פטור דהויא לה חטאת שמתו בעליה דלמיתה אזלא ואינה מתקבלת בפנים, ואם שחט אחת בחוץ ואח"כ את השניה בפנים, חייב על החיצונה דהא חזיא לפנים, דיכול להקריב איזו שירצה, והפנימית מכפרת על הבעלים.

וכשם שדמה פוטר את בשרה מן המעילה, דזריקת דם מוציאה קדשי קדשים מידי מעילה, כך היא פוטרת בשר חברתה מידי מעילה אע"פ שהיא פסולה, והיינו בשחט שתיהן בפנים ודם שתיהן מונח בכוסות וקדם זורק מדם האחת, דהשניה דינה כחטאת שמתו בעליה שאסורה בהנאה אבל אין בה מעילה, ובשחטי חוץ פשיטא שאין מעילה, דכמוהו דקטלינהו דמי. רש"י. והתוס' (ד"ה כשם) כתבו שרק בנשחטו בבית אחת וזרק דמה של אחת אין בשתייהן מעילה, דחשיבי תרויהו כחד גופא, ולא בנשחטו בזה אחר זה.

ק"ב. המשנה מדמה דין שחטי חוץ במפריש ב' חטאות, לדין זורק בפנים ובחוץ, והגמ' מבארת שמתני' כרבי דס"ל שאם היתה הראשונה אבודה בשעת הפרשה ואח"כ נמצאה והקריב אחת מהן תמות השניה כחטאת שכיפרו בעליה דאזלא למיתה אפילו אם לא היתה הראשונה אבודה בשעה שמתכפר בשניה אלא בשעת הפרשה ואח"כ נמצאה, וכוונת המשנה לומר שאם מתחילה הפריש שתיים לאחריית שם תאבד אחת יתכפר בשניה, אחת מהן היא עולה שתרעה, ודמיה לעולת קיץ המזבח, וכן לרבנן באבודה בשעת הפרשה שדינה שתרעה, אע"ג דלכתחילה אינה קריבה אלא דמיה חייב עליה בחוץ, דאם הקריבה בפנים היא מתקבלת, וכדאמר רב שאשם שניתק לרעהו כגון תמורת אשם ואשם שמתו בעליו או שנתכפרו באחר, ושחטו סתם, כשר לעולה, (אבל בלא ניתק לא), והיינו בשעיר נשיא שהוא זכר והפריש שנים לאחריית, אבל סתם חטאת אינה ראויה לעולה כיון שהיא נקיבה.

פרת חטאת

מקום שחיטת פרה אדומה

פרה אדומה (הנקראת פרת חטאת משום דכתיב בה "חטאת היא") היו נעשים בה כמה עבודות ע"י כהן, אלא שלמרות שבהרבה דינים היא דומה לשאר הקרבנות (כגון פסול שלא לשמה או פסול בעל מום או דין כהן וקידוש ידים והגלים), עבודותיה היו נעשות בחוץ, והיינו בהר המושבה (-הר הזיתים) דכתיב (תחילת פרשת חקת) "ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותה אל מחוץ למחנה (-הוצאה מחוץ למחנה), ושחט אותה לפניו (-שחיטה), ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל נוכח פני אהל מועד (שיראה בשעת הזאה את פתחו של היכל) מדמה שבע פעמים (-הזאה), ושרף את הפרה לעיניו את עורה ואת בשרה על פרשה ישרוף (-שריפה), ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שריפת הפרה (-השליכת ג' מינים), וכו', ואסף איש טהור את אפר הפרה (-אסיפת האפר) והניח מחוץ למחנה במקום טהור (-שמירת האפר). ומאפר זה היו מזים בשלישי ושביעי לטהר אדם וכלים מטומאת מת.

בימי בית שני טענו הצדוקים שטבול יום פסול לעבודות הפרה ובעיני הערב שמש, וכדי להעמיד את קבלת חז"ל היו מטמאים את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכדומה והיה טובל ואח"כ עוסק בה, וכדי שלא יבוא לזלזל בעשייתה בגלל כשרה שטבול יום, עשו מעלות מיוחדות בהטרתה.

שחטי חוץ בפרה אדומה

פרה אדומה ששחטה חוץ מגתה וכדמפרש הלן פטור ולא אמרינן ששחט קדשים בחוץ, דכתיב שהעונש הוא מפני "ואל פתח אהל מועד לא הביאו" שחובה להביאו לשם, כל שאינו ראוי לפתח אהל מועד אין חייבים עליו. וכתבו התוס' (ד"ה פרת) שברוב הספרים גורסים 'ששרפה', ועיקר הגת שהיא ענין גומא מיועדת לשריפתה, וה"ה שאם שחט במקום אחר פטור, דאין חיוב בפרה בין בשחיטה בין בהעלאה. עוד כתבו התוס' (ד"ה חוץ) שאף ששני שעירי יוה"כ ששחטם בחוץ חייב על שניהם הואיל ושניהם ראויים לחטאת יוה"כ, שאני התם שיכול לשנותם עד שעת הגרלה, משא"כ הפרה, ועוד דאין קרבן שהפרה ראויה לו, דאי לשלמים אין שלמים בציבור, ועוד דפרה היא קדשי בדק הבית וא"א לשנותה לקדשי מזבח.

ק"ב: המשך המשנה יובא להלן בסדר הגמרא.

ביעודם וברכתם של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

הצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

פינת הריבית

במקביל להקים חברת ניהול כספים בבעלות יהודית שמטרתה לנהל את כל מערך ההלוואות של החברה הנכרית. חברת הניהול תגבה מהלווים דמי פתיחת תיק, ובנוסף תקבל חלק מרווחי הריבית של החברה הנכרית שיגיעו מההלוואות ליהודים כאמור. לצורך כך החברה הנכרית תשעבד למלוים את ההלוואות שמלוה ליהודים וכן את הנכסים הממושכנים לפרעון ההלוואות.

והן אמנם כספי החברה הגויית מופקדים בבנק של ישראל, ונמצאות ההלוואות בריבית מבוזעזעת ע"י הבנק, אולם זו אי"צ לפנים שאין בזה טעם לפגם, שהרי אין לבנק כל עסק בענין ההלואה אלא הוא פורע את סך הפקדון המדובר ע"י העברה למני שציווזה המפקיד-החברה והסכם ההלואה נקבע בין החברה הלוהו בלבד, אבל מטעמים אחרים יש לדון ביזומה זו, ונחוי אגן האם אכן אין בזה חשש איסור.

כתב בתשו' הרשב"א (ג רמג) דיישראל המלוה מעות לכרי בריבית בטטר ועדים, והנכרי מלוה לישראל וחוזר הישראל וגובה הריבית מהגוי אסור משום הערמה, והביאו הב"י ונכסף שבט"ע (קסח ה כפי הש"ך, ואף שהרמ"א פי דבי השו"ע באופ"א מ"מ לא אשכחן מאן דפליג על הרשב"א).

הנה על פניו ניד"ח היטן הך, היהודים מלוים לחברה בבעלות גוי על מנת שהיא תלוה ליהודים. יש שחילקו בדחיבה מלווים אינו ניכר ונכר וז"ל הערמה, ולא בירא. אבל נראה להלקל מטעם אחר דאין שייך כאן איסור הערמה, דנסתברא מאוד שלא אסר הרשב"א אלא בגזנא שחובת הגוי לשלם ריבית לישראל המלוה תלויה בהצלחת הגוי לגבותה מהישראל הלוה ולכן הוי הערמה, וכ"מ לי רשב"א חוזר וגובה הריבית [גם בב"י ושו"ע וע"י ריבית בלא ה"א עדיין יש ללמוד ק"י מלו' חוה"ל], ומשא"כ בדין החריב שהחברה מתחייבת למלוים לה אינה תקולה כלל בהתחלטה בפועל להנפקל רווח כל שהוא.

יש שהקשו על היחזקה זה הדלא הרשב"א הקשה על הידושו מוא דגוי שלוה מישראל ובקש להחזיים לו מנצאו ישראל אחר וא"ל תנם לי ואעלה לך כדרך שאנתה מעולה למלוה דשו"י (קסח 1), ות"י דהתם לא נעשית ב הערמה מעיקרא, ולמה לא ת"י דהתם אין הריבית שהגוי חייב למלווה תלויה בהצלחתו לגבות ריבית מישראל הלווה. ונראה דלק"מ, דעדיפא מינה משני דאין כאן הערמה כלל וכח"א אפי' אם היו הריביות תלויות זב"י שרי.

ואף דק"ל דיש שילוחת לגוי לחומרא, מ"מ כבר כ"י הרמ"א (קסח ה) דכאשר ההלוואה ע"י הגוי לא נעשית בשליחות של הישראל המלוה מותרת לכ"ע וכמבו' בש"ך שם סק"י"ו וסק"ד (יעו"ש רע"א וחוו"י).

איברא דהיה מקום לדון לאסור מפני שאם החברה לא תעמוד בהתחייבויותיה מנצאו המלוים גובים מהלוים את הקרן והריבית, ואף שהסכום כולו המוטל מעתה על הלווים למלוים הרי הוא כקן, מ"מ מהרגע שהלווים חייבים למלוים מנצאת הריבית מתרבה על הישראל, וכידוע מהרי"ב (שה) דאף שהישראל לא הלוה לתביו מ"מ אם גהו מכר חוב הישראל לישראל הביו הרי שכל הריבית המתרבה משעת מכירה חלוה היו ר"ק.

אבל באמת נראה דאין איסור הריב"ש שייך כאן, כי גם אחרי שהוחלט שהלוים צריכים לשלם, מ"מ חובם הוא לחברה, והריבית מתרבה לה גם עתה, וגביית המלוים לכתבוצע לא תראה אלא דזמאי דדין שעובדא דר' נתן.

ברם יל"ע מהו היחס בין המלוים לחברה שהלוח לה, דהנה ידועה שיטת הגרמ"פ (יו"ד ב סג, הביאו גם הגר"ש א' – קובץ תשובות ג קכד – והתחשב בדבריו, אם כי במנ"ח ש"פליג) שאין לבעלי חברה בע"מ שעבוד הגוף למלוים לה ואשר לכן אין בזה איסור ריבית.

והנה צ"ב מאחר ואין ללוה שעבוד הגוף א"כ מה מוחיב את החברה לשלם, דלכא' ליכל"מ שהוא שעבוד החברה גופה שהרי בפשטות היא לא גוף ממוני נפרד מהבעלים אלא שייכת לבעלים, ואם היא משועבדת הרי שהבעלים משועבד. ולכאו' ע"כ דהמלוים קונים זכות בנכסי החברה כעין שותפים.

אם כנים הדברים יל"ד לאיסור גמור שהחבר זז תלוה כספים כאשר המלוים לה הינם יהודים, דנמצאת חברה בשותפות יהודית מלווה בריבית, יעוי' בספר קנין דעה להגר"ש שרייבך שכך נוקט, אולם הוא מיקל במיעוט יהודים דזמאי דנהוג נלקוט שבעלי מניות מועטים אינם כבעלים, ברם יש לדון בזה טובא שהרי אין כך לאותם מלוים, גם אם מרובים הם, אכן לא יכמת החלטה [זה שיכולים לדרוש מהבעלים להגם מפלשועו אינו מוכיח בעלות ד"ל שהיא כהתחייבות חיצונית של הבעלים לכך, ועכ"פ מסתמא גם מועטים יכולים לדרוש שלא יפשעו] ואעפ"כ נחשיבם כשותפים ונימא דמתנאי השותפות הוא שההחלטה תנונה לבעלים המקוריים, א"כ מאן מפיס שבעלי זכויות מועטים אינן כבעלים ונמצא ממונן ישראליים פתין בהלוואות ליהודים.

ואמנם בדברי האגרו"מ לא משמע שהמלוים שותפים, אלא הוי רק ממוני גבך, מדנקט לשון הלוואה. ועי' אג"מ חו"מ ב סב דלאותן מלוים יש דיני קדימה – במקרה של פשיטת רגל – שהקודם להלוות קודם לגבות בדיק כמו מלוים לאדם פרטי. מיהו יש לחדות דזמאי המלוים נתונים זאת כהלואה ככל תנאיה, אבל עצם זה שמתנים שאין ללוה שעבוד הגוף מובטל שם הלואה מינייה אלא שהחוב שבאים להטיל על החברה מנהיגין באופן המועיל ונמצאת מוחת העיסקה כשותפות.

גמ"ח אושר בכבוד ^(ת"כ)

אושר בכבוד

חושבים עתיד כהלכה

בידודם ובכרתם של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org

להצטרפותו: 073-3678617 | **office@osher-b.org**

לרבי יוחנן **הראם ניצל מהמבול** משום שהיה בארץ ישראל, ולריש לקיש, רבי ינאי אמר שהכניסו לתיבה גורי ראמים, והגמרא שואלת שרבה בר בר חנה אמר שראה ראם הים, שנמצא על שפת הים, ביום שנולד, וגודלו כהר תבור שהוא ארבעים פרסאות, ואורך צווארם ג' פרסאות ומרבץ ראשו פרסה וחצי והטיל גלל בירדן וסתמו, אלא צ"ל שהכניסו ראש חוטמו לתיבה כדי שיוכל לנשום, וכיון שהתיבה זזה קשרו קרניו בתיבה, ואף שהמים היו רותחים, נעשה לו נס ונצטננו המים שבצידי התיבה (וכיון שהיה גבור וגדול לא הזיק לו ההבל. תוד"ה היינו), כמו שהיה לעוג מלך הבשן דכתיב "ויבוא הפליטה" זה עוג שפלט מאנשי דור המבול, ולצורך התיבה שהיתה זפתה מבפנים ומבחוץ, והרותחים ממימים את הזפת.

והא דאמר ר"ל **שבבל נקראת מצולה** משום שכל מתי המבול נצטללו לשם, ולרבי יוחנן נקראת שנער משום שכל מתי המבול ננערו שם, לר"ל צ"ל שהיו שנדבקו בטיט. ולכן כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל בשר אבותיו, וי"א שקציס ורמישים של המבול. (ולרבי אבהו נקראת שנער משום שמנערת את עשיריה מפני שאינם מרחמים על הבריות, והיינו שאין העשירות נמשכת ג' דורות).

בהמות ועבודות שאין בהם דין שחוטי חוץ

בפרק הקודם (ק"ו – ק"ב) נתבאר בארוכה באלו קרבנות ובאלו עבודות יש איסור וזרת לעשותם בחוץ, ולהלן (עד דף ק"ט) יתבאר באלו קרבנות ועבודות אינו חייב אם עשאם בחוץ, דמדכתיב "ואל פתח אהל מועד לא הביאו" יליפין שהחייב הוא רב באלו הקריים (-העתידים לבוא) לפתח אהל מועד (לאפוקי שטון פרה אדומה שעבודותיה לא נעשים בפנים, וקדשי בדק הבית), ואף אלו שראויים לבוא לאהל מועד אלא שא"ל להקריבם (כגון קרבן שנעבד לעבודה זרה) אין בהם משום שחוטי חוץ, דכתיב "להקריב לפני משכן ד' " דבעינן שיהיו ראויים להקרבה, ומדכתיב "להקריב קרבן לַ' " לומדים שרק בקרבן מיוחד לך' חייב (לאפוקי שעיר המשתלח קודם ידו, שהוא עתיד לבוא לפני ד' לוידי, אל אינו מיוחד לד'), ומדכתיב "אשר יעלה עולה" לומדים שרק בדבר שראוי לעלות על המזבח כעולה חייב (לאפוקי כגון מעלה אברים העומדים לאכילה), וכן לומדים שרק בעבודה שהיא גמור עבודה חייב (לאפוקי כגון קבלת הדם או יציקת שמן על המנחה).

שעיר המשתלח שהקריבו בחוץ פטור, דכתיב "ואל פתח אהל מועד לא הביאו" כל שאינו ראוי לבוא לפתח אהל מועד אין חייבים עליו, ופסוק זה ממעטו לאחר וידוי, אבל קודם וידוי שהוא ראוי לעתיד להכנס שביח היודי ממועטים אותו מדכתיב "להקריב קרבן לד' " להוציא שעיר המשתלח שאינו מיוחד לד'. וקודם הגרלה חייב, דהוא ראוי לשעיר יוה"כ. (תוד"ה כאן קודם הגרלה). עוד כתבו התוס' (ד"ה כאן קודם וידוי) דמדפטר קרא קודם וידוי כ"ש לאחר וידוי, והא דאיצטריך "פתח אהל מועד", היינו משום פרה ומשום קדשי בדק הבית. אך קשה שהרי אפשר למעטם מילד' " דאלו אין מיוחדים לד', אמנם קדשי בדק הבית נחשבים מיוחדים לד', דכולם לשמיים, ועוד אצטריך "אל פתח אהל מועד" למעוטו גגו כדאמרין לעיל ק"ז .:

קדשי בדק הבית שהקריבם בחוץ פטור, ואף שהם נקראים קרבן דכתיב "ונקרב את קרבן ד' " מ"מ אינם ראויים לבוא באהל מועד, וכתיב "ואל פתח אהל מועד לא הביאו". רש"י מביא ששמעו הטעם מפני שסתמו בעלי מומין, דקיימא לן המתפסים תמימים לבדק הבית עובר בעשה (תמורה ז), ורש"י מבאר שאפילו תמים נחשב אינו ראוי, דלא הועתד לבא אל אהל מועד, דהא פרת חטאת תמימה היא וקרי לה אינו ראוי. והתוס' (ד"ה יצאו) דוחים דפרת חטאת אינה עומדת למזבח, אבל בהמה תמימה של בדק הבית נמכרת לצרכי עולות ושלמים. ואף ששני שעירי יוה"כ חייבים עליהם בחוץ מפני שהם נחשבים ראויים לשעיר יוה"כ, קדשי בדק הבית אינם נחשבים ראויים לפתח אהל מועד כיון שעדיין אינם קדשי מזבח.

ק"ד. שחוטי חוץ בקדשים פסולים– רובע ונרבע ומוקצה ומחירי כלב ואתנן וכלאים וטריפה ויוצא דופן שהקריבם בחוץ פטור, דכתיב "להקריב לפני משכן ד' " כל שאין ראוי לבוא לפני משכן ד' להקריבו, אע"פ שראוי לבוא, אין חייבים עליו. (מתני' ק"ב.).

והא דלא איתמעוט מ"ואל פתח אהל מועד לא הביאו" צ"ל שרובע ונרבע נ"מ אם הקדישם ואח"כ רבעם, שבוה צריך מיעוט מיוחד דראוים קרינו בהו כיון שהיו ראויים, (אבל שעיר המשתלח מתמעט מ"ואל פתח אהל מועד לא הביאו" כיון שהביאו כשהיה ראוי ומשיצא לאחר וידוי לא נראה (לבוא).) וכן במוקצה ונעבד חייב אחריו שהקדישם, ואע"פ שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מ"מ בקדשים קלים לרבי יוסי הגלילי שהם ממון בעלים (דכתיב "ומעלה מעל בד' וכחש בעמיתו" - דברים שיש בהם לשעם ולעמיתו לרבות קדשים קלים שהם ממונוו שהכופר בהם ונשבע והודה חייב תמים שגזילות) יכול הבעלים לאוסרם. ואתנן זונה ומחירי כלב וכלאים ויוצא דופן צריך למעטם היכא שהם ולדות קדשים, וקסבר התנא שוולדות קדשים מתקדשים בלידתם, והל אתנן ומחיר עליהם אם נתן לה עובר של מוקדשין, ולפינן כן היו ראויים לפתח אהל מועד אם בא להקריב את אמם. (רש"י). וכתבו התוס' (ד"ה וקסבר) שאף שאין קדושתה חלה בדבר שאינו ראוי להקרבה, היינו קדושת הגוף וליאסר בגיזה ועבודה, אבל קדושת דמית חלה עליהם ליפדות בלא מום, ולכן כפי קרא ד"לפני משכן ד' " ולא ממועטים אותם מ"ואל פתח אהל מועד", ולמ"ד במעי אמן הן קדושים חלה עליהם אפילו קדושת הגוף של אמן. והא דלא אמרינן למ"ד בהויתן הם קדושים דמינו דנתת להן קדושת דמים נתת להן קדושת הגוף, דהכא מיירי כגון שהקדישם לאחר שנעטשו אתנן ומחיר, או בעודן במעי אמן או אחר שגולדו.

עוד כתבו התוס' (ד"ה אתנן) שאתנן ומחיר לא הלים על קדשים קלים, אפילו לרב יוסי שהם ממונו, דכתיב "לכל נדר" פרט לנדר.

שחוטי חוץ באינם ראויים להקרבה– בעלי מומין בין קבועים בין עוברים, תורים שעדיין לא הגיעו לגיל הראוי להקרבה (כשיהיבו, דתורים משמע גדולים ולא קטנים), או בני יונה שעברו את הגיל הראוי להקרבה (-שהזיבו), דבני יונה משמע קטנים ולא גדולים), אותו ואת בנו, ומחוסר זמן, שהקריבם בחוץ פטור. ולרבי שמעון במימים עוברים

ובתורים שעדיין לא הגיעו לגיל הראוי להקרבה ובאותו ואת בנו ובמחוסר זמן, עובר בלא תעשה (וכדלהלן), דס"ל שכל שהוא ראוי לבוא לפתח אהל מועד לאחר זמן עובר בלא תעשה, ולחכמים כל שאין בו כרת אין בו לא תעשה.

וצריך ללמדנו מחלוקת זו בכל האופנים הנ"ל, דבעלי מומין חמירי משום דמאיסי, ומאיידך תורים לא היו ראויים משא"כ בעלי מומין, ואותו ואת בנו אין פסול בגופו, ואף שפסול בגופו תמור יותר, כאן הכונה שמום עובר ותורים שלא הגיעו זמנן הפסול תלוי בגופם, ואם היה המום עובר מיד והתורים גדולים לאתרו היו ראויים, אבל אותו ואת בנו אין הפסול תלוי בגופו שיעיל לו שום תיקון, דלכמ"ל יומא אל חזי. תוד"ה משום.

איזה לאו עובר לר"ש-

לר"ל ר"ש לומד מדכתיב "לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום" והיינו שכשיכנסו לארץ ב"ד שנה של כיבוש וחלוקת הארץ יקריבו רק "הישר בעינינו" נדרים ונדבות הקריבים בבמת ציבור, ולא חובות אפילו בבמת ציבור, עד שיבואו אל המנוחה והנחלה ויקריבו, ונמצא שהגלגל לגבי שילה הוא מחוסר זמן, ועל זה יש לא תעשה "לא תעשון" ומשמע בין בבמת ציבור בין בבמת יחיד, ולפי זה לר"ש לוקים על מחוסר זמן שהרי "לא תעשון" ואמר במשכן דגלגל שזה במת ציבור. (ולרבנן אין לוקים משום שהכתוב ניתקו משאר איסורי מזבח שהם ב"לא ירצה" לעשה ד"וביום השמיני נתנו לו". וכתבו התוס' (ד"ה תלמוס" שאין זה כשאר לאו הניתק לעשה, אלא שמוכך שנאמרו בר עשה לומדים שאינו בכלל הלאו. אמנם רש"י בחולין (פ"א.) פירש דהוי כשאר לאו הניתק לעשה, ד"ומים השמיני והלאה ירצה" משמע שקודם זמנו לא ירצה אלא הניחה עד שעבור זמנו).

ק"ד:ז– ולרב נחמן בר יצחק גם לר"ש אין לוקים על מחוסר זמן, דפנים דגלגל לגבי שילה הוא כחוץ לגבי חובות, כיון שאינו כשר להקרבתם, ולכן רק בחוץ יש מלקות משום איסור במה, ולא במחוסר זמן בפנים.

לרבה ר"ש ג' כ סובר שאין לוקה על מחוסר זמן בפנים, דגלגל לגבי שילה נחשב חוץ לגבי חובות כיון שאינו כשר להקרבתם, אבל בפנים לא אשכחן דחייב, לומד מדכתיב "לא תוכל לזבוח את הפסח" שהזובח פסח בבמת יחיד בשעת איסור הבמות עובר בלא תעשה, (אבל בשעת התר הבמות כגון בגלגל ונוב ובעקב שהותרה במת יחיד לעולה ושלמים לא, דכתיב "באחד שעריך" דזווקא בזמן שכל ישראל נכנסים בשער אחד), ובהכרח איירי קודם חצות דהוא מחוסר זמן לשמו (דאי לאהר חצות חייב כרת כיון שהוא מתקבל בפנים), ומכאן יש לא תעשה למחוסר זמן בחוץ. וקודם חצות אע"ג דחזי בפנים שלא לשמו, אינו חייב כרת, כיון שהוא מחוסר עקירה ואינו עומד ליעקר. תוד"ה אל.

הגמ' דוחה ש"יל דאיירי אחרי חצות ובשעת התר הבמות, וכוונת ר"ש שזה זמן איסור הבמות בקרבן פסח ולא בקרבנות אחרים - עולה ושלמים של נדר ונדבה. וכתבו התוס' (ד"ה היתר) דמשמע הכא דתורים שלא הגיע זמנם, לרבי שמעון חלה עליהם קדושה, והשוחרם בחוץ בלאו ובמעילה, אמנם מבואר בתמורה (ט"ו): שאשם שצריך להביאו בן שתיים והביאו בן שנה לא חלה עליו קדושה, דדבר שאינו ראוי לשם קרבן יליפין ממחוסר זמן שאין ראוי לשום קרבן, אבל דבר שראוי לקרבן אחר ולקרבן זה שהוא מקדישו ראוי לא חלה עליו קדושת הגוף, ופסח קודם חצות קדושי לר' שמעון, וכן חטאת ואשם דוב ובה יולדת ומצורע דקדושים קודם זמנם, הני אין מחוסר זמן בגופן, ולא דמי לאשם בן שנה והביאו בן שתיים בן שתיים והביאו בן שנה דמחוסרי זמן בגופן.

מחוסר זמן שאין חייבים עליו משום שחוטי חוץ היינו **בין מחוסר זמן בגוף הקרבן, בין שהבעלים מחוסר זמן**, כגון שזב או זבה או יולדת הקריבו לפני הזמן את חטאתם בחוץ, או שמצורע הקריב אשם בחוץ, פטורים, אבל בעולה (עוף בוב ובהמה ביולדת), או נזיר שהקריב שלמים בחוץ, חייבים, כיון שקרבנות אלו מתקבלים בפנים בנדבה.

מצורע שהקריב אשמו בחוץ שלא לשמו-

לרב חלקיה בר טובי מצורע שהקריב אשמו בחוץ שלא לשמו כגון לשם עולה חייב, הואילו וראוי לשלא לשמו בפנים וכל הזבחים שזוהבו שלא לשמן כשרים חוץ מפסח וחטאת, אבל לשמו פטור, דאף שראוי לשלא לשמו בפנים, מ"מ הוא מחוסר עקירה וכל כמה שלא נעקר עדיין שם אשם עליו, דאינו עומד לעקירה.

רב הונא שואל וכי יש לך דבר שאינו כשר לשמו בפנים וכשר שלא לשמו, שאף שזבחים כשרים שלא לשמן, הני מילי היכא שהם כשרים לשמן, ואין לומר דמציניו כהאי גוונא בפסח בשאר ימות השנה דלשמו פסול דשחטו קודם חצות פסול משום שנאמר "בין הערבים," ושלא לשמו כשר, דשאני פסח בשאר ימות השנה שהוא שלמים וההחשב לשמו. (א"ף שגם אם שחטו פסח זבח אחר הוי שלמים, כיון שאם שחטו לשם שלמים חשיב לשמו וכשר, אין לתמוה אם כשר גם לשם לשמו. תוד"ה או.) ואמנם אם הפריש ב' אשמות לאחירות שאם יאבד אחד יתכפר בשני שהקריבו קודם זמנו לשם עולה בחוץ חייב, דאשם שניתק לרעהי ושחטו סתם כשר לעולה.

קט"ו: עולת מחוסר זמן בבעלים שהקריבה בחוץ חייב, דכתיב "שור או כשב או עז" מכל מקום, אבל עולת מחוסר זמן בגופה פטור.

אשם נזיר ואשם מקודש שהקריבם בחוץ, בין הקריבם בזמנם חייב, ואם הקריבם שלא בזמנם לשמם פטור, ושלא לשמו לרב חלקיה בר טובי הנ"ל חייב הואילו וראוי לשלא לשמו בפנים, ולרבי אליעזר שפסול גם אשם שנשחט שלא לשמו פטור. (אשם נזיר ואשם מצורע ששחטם שלא לשמן כשרים, ולא עלו לבעלים לשם חובה. ואם שחטם כשהבעלים מחוסר זמן או כשהם בני שתי שנים פסולים).

חטאת מחוסרת זמן בין בגופה כגון תוך שמונה ללידתה, בין בבעלים כגון של נזיר ומצווע שלא מלאו ימיהם, שהקריבה בחוץ, בין לשמה בין שלא לשמה פטור, דאינם ראויים לפנים.

קט"ו: **העלאה בחוץ של קדשים שאינם ראויים להעלאה במזבח**- המעלה בחוץ בשר חטאת או אשם או קדשי קדשים כבשי עצרת או קדשים קלים, או מותר העומר לאחר קמיצה או שתי הלחם או לחם הפנים או שיירי מנחות, פטור, דכתיב "אשר יעלה עולה" אינו חייב אלא בראויה להעלאה כעולה.

אלו עבודות אין חייבים עליהם בחוץ- היוצק שמן על המנחה, או הפותת מנחת מאפה, או הבולל או המולח או המניף או המגיש מנחה (שהיא טעונה הגשה בקרן מעריבת דרומית), או המסדר את הלחם על השלחן, או המטיב את הנרות, או הקומץ, או המקבל דם, בחוץ, פטור, דכתיב "אשר יעלה עולה או זבח" אינו חייב אלא בגמר עבודה כהעלאה, לרבות המנסך והמקטיר קטורת או קמציץ או מנחת כהנים.

על איזה דברים נוספים אין חייבים בדברים הנ"ל- בעבודות אלו שהקטיר דבר העומד לאכילה דלאו שמיה הקטרה, או בעבודות שיש אחריהם עוד עבודה, אין חייבים לא משום זרות דכתיב "עבודת מנחה" ולא עבודת סילוק [-הטבת המנורה] ולא עבודה שיש אחריה עוד עבודה, ולא משום טומאה דילפינן מזרות, ולא משום מחוסר בגדים דהוי כזר, ולא משום שלא רחץ ידיו ורגליו גזירה שוה 'חוקה חוקה' ממחוסר בגדים.

דיני הקרבנות לפני הקמת המשכן

כיון שאנו עוסקים באיסור שחיטה והעלאה בחוץ, מנארת הגמרא את דיני ה'במות', והיינו באלו מקומות ואלו קרבנות היה מותר להקריב ולאכול לפני שנבנה בית המקדש (480 שנה אחרי יציאת מצרים, כדכתיב (מלכים א' ו') ויחי בשטמוני שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וכו' ויבן הבית לד' ת'). ומנלן.

דינים אלו מתחלקים בין לפני שהוקם המשכן (כשנה הראשונה ליציאת מצרים), לזמן המשכן במדבר (ל"ט שנה), בגלגל (ב"ד שנה שכבשו וחילקו), בשילה (שכ"ט שנה), וכשמת עלי חרבה שילה והמשכן עבר לנוב, וכשמת שמואל עבר המשכן לגבעון (והיה בשנים יחד נ"ז שנה), ואז נבנה בית המקדש והבמות נאסרו לגמרי, וכדלהלן. כמו כן יבואר להלן אלו דינים מיוחדים היו בהקרבה בבמה.

עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות, ועבודה בכורות כדכתיב "וישלה את נערי בני ישראל וכו', ומשהוקם המשכן נאסרו הבמות כדכתיב בשחטי חוץ, והעבודה נעשית ע"י הכהנים כדכתיב "קרב אל המזבח". (מתני' ק"י"ב:).

ובברייתא איתא שלריב"ק הא דכתיב "וגם הכהנים הניגשים אל ד' יתקדשו" מלעלות בהר, אע"פ שהם רגילים לגשת אלי ולהעלות, היינו הבכורות שהם נקראו כהנים, אבל לרבי הכוונה לנדב ואביהוא, והבכורות הקריבו רק יום אחד, והא דכתיב "וישלח את נערי בני ישראל", פסקו הבכורות באותו היום מלהקריב, דמסיני נצטוו על הכהונה, ושימשו נדב ואביהוא כל אותה שנה ראשונה עד שהוקם המשכן ומתו. לישנא אחרינא פסקיה – צריך להפסיק כאן בגניית המקרא לתת אתנחתא אחרי "וישלה את נערי בני ישראל" שלא שלחם אלא להביא את הקרבנות ולעמוד עליהם, והא דכתיב "ויעלו עולות" היינו נדב ואביהוא.

והא דכתיב כשמתו נדב ואביהוא (כדאמר בסני' "פן יפרוץ בהם ד' ", וכיון שלא נזהרו לפרוש מההיכל בהקמת המשכן פרץ בהם ד') "הוא אשר דיבר ד' לאמר בקרובי אקדש", לרבי היינו הא דכתיב "וגם הכהנים הניגשים אל ד' יתקדשו", ולריב"ק היינו הא דכתיב שנאמר למשה ביום שנצטוו על מלאכת המשכן "ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי" אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, שרמז לו שבים שישרה שכניתו על הבית יתקדש בכבודיו, ולא נרמז להבין מה (וידע שמדובר באדם גדול, והיה כבוד שזה הוא או אהרן. תוד"ה רמזו), עד שמתו כדי לקדש שם שמים, שבשעה שהקב"ה עושה דין בקדושיו שהוא מתירא ומתעלה ומתהלל, דכתיב "נורא אלוקים (-ו-ו מידת הדין) ממקדשיך" אל תיקרי אלו הדיבור אלא ממקודשיך, ולכן שתק אהרן וקיבל שכר (שנתייחד ממואר שהתידובר היה למשה שיאמר לאהרן, ושנאז נתייחד הדיבור תכונה שנאמר שיאמר לאהרן ולא שיאמר לבני ישראל), וכן נאמר לדוד שאע"פ שהקב"ה מפיל לו חללים שישתוק, וכן אמר שלמה "עת לחשות ועת לדבר" שפעמים אדם מקבל שכר על הדיבור ופעמים על השתיקה.

אלו בעלי חיים היו כשרים להקרבה לפני שהוקם המשכן- איתא בברייתא שלפני שהוקם המשכן היה אפשר להקריב בהמה חיה ועוף, זכרים ונקבות, תמימין ובעלי מומין, טהורים אבל לא טמאים. בהמה ועוף כדכתיב "ויבן נח מזבח לד' ויקח מכל בהמה הזה וטהורה ומכל העוף הטהור", וחיה בכלל בהמה, ונכרים בזמן הזה רשאים לעשות כן שלא נאסרו להם הבמות, אמנם מחוסר אבר נאסר לבני נח להקריב לגבה, דכתיב "ומכל חיה מכל בשר" הבא בהמה שחיים ראשי אברים שלה והיינו בשביל שיוכל להקריב מהם בצאתו מהתיבה, (וטרופה ממוועטת מ"לחיות זרע" דטרופה אינה יולדת, ולמ"ד טריפה יולדת היא ממוועטת מ"אתך" בדומים לך (ואין למעט משם גם מחוסר אבר, דמוקי קרא רק טריפה, דלענין קיום העולם לא חיישנן אם היה מחוסר אבר, תוד"ה אתך. ולה"א ממעטים טריפה מיוכל החי" אע"פ שהיא חיה יולדת, דמשעת חיות גמורה, וטריפה אינה ראוי לקיים העולם כ"כ, משא"ל מחוסר אבר, תוד"ה איה), וכן לומר שנת היה טריפה (ואף שהוא חי עוד ג מאות שנה, שמו לא היה בכל ובריאות כראוי, וסוגיא כמ"ד טריפה חיה. ור"ת היה

רגיל לחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה, דאדם אית ליה מולא, וקשה שבחולין (מ"ג.) מייתי ראיה מנאיב לטריפות דבהמה. תוד"ה דילמא), דא"כ ודאי לא היתה קפידה להביא דווקא טריפה, (ומ"תמים" ליכא למילף, ד"ל שכוונה תמים בדרכו (-עניו וסבל) וצדיק במועשיו), ומ"לחיות זרע" לומדים שההבאה לתיבה היא לחיות זרע, ולא לצוות בעלמא, ונ"מ שלא יביא זקן או ריסי). וטהורים וטמאים היינו מותרים שעתידים להטרה שחרי עדיין לא ניתנה תורה, שהיה נח מעבירים לפני התיבה, וכל שאין התיבה קולטתו ביזוע שהוא טמא, ולרבי אבהו לומדים מדכתיב "והבאים זכר ונקיבה" שהיו באים מאיליהן ואלו שבאו שבעה שבעה ידע שהם טהורים, ושבאו שנים שנים ידע שהם טמאים.

עולה שהקריבו בני ישראל במדבר י"א שאינה טעונה הפשט וניתוח, וכדעת רבי ישמעאל שכללות נאמרו בסיני כגון "מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו" ועדיין לא נתפרשו הלכות עולה ושלמים, ופרטות באהל מועד -לאחר שהוקם המשכן נאמרה תורת כהנים למשה, ואז נאמרו דיני הפשט וניתוח, אבל עולה שהקריבו בסיני לא לוטענה הפשט וניתוח. וי"א שטעונה הפשט וניתוח וכדעת ר"ע שכללות ופרטות נאמרו בסיני, ונשנו באהל מועד, ונשתלשו בערבות מואב במשנה תורה.

קט"ז. **איזה סוגי קרבנות הקריבו לפני הקמת המשכן**- לפני הקמת המשכן בני ישראל הקריבו עולה ושלמים, ובבני נח נחלקו רבי אלעזר ורבי יוסי רביי חנינא, לחד מ"ד הקריבו גם שלמים דכתיב "והביל הביא גם הוא במכורות צאנו ומחלביהן" איזהו דבר שחלבו קרב ולא כולו הוי אומר זה שלמים, ולחד מ"ד רק עולה מקריבים אבל שלמים לא, דכתיב "עורי צפון ובואי תימן" תתנער אומה שמעשיה בצפון והיינו עולה שטעונה צפון, ותבוא אל מלך המשיח אומה שמעשיה בצפון ובדרום ישראל שמקריבים עולה ושלמים, (ולמ"ד הראשון הכונה לקיבוץ הגלויות שיקבצו הגלויות במקומות אלו), ומחלביהן היינו משמניהם, והא דכתיב "גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות", הכונה זבחים לאכילה ועולות להקרבה, והא דכתיב "ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים" זה היה אחרי מתן תורה, (והמ"ד שיתרו היה לפני מתן תורה, בהכרח יסבור שבני נח הקריבו שלמים.)

"וישמע יתרו" מה שמע יתרו שבא ונתגייר-

לרבי יהושע **מלחמת עמלק** שמע (דכתיב בסמוך "ויחלוש יהושע את עמלק") ונתגייר.

ולרבי אלעזר המודעי **מתן תורה** שמע ונתגייר, שבזמן מתן תורה היה הקול הולך מסוף העולם ועד סופו, ואחזה רעהו במלכי עכו"ם ואמרו שירה שנאמר "ובהיכלו כולו אומר כבוד", ובאו לפני בלעם ושאלו אותו מה זה, ואמר להם שזה לא מבול מים כי ד' נשבע שלא יביא מבול לעולם, ולא יביא מבול אם כי נשבע שלא ישחית כל בשר, אלא חמדה טובה יש לקב"ה שהיתה גנוזה אצלו ותתקע"ד דורות לפני שנברא העולם ועוד כ"ו דורות מאדם עד משה והיינו "דבר צוה אלף דור", וביקש ליתנה לבניו שנאמר "ד' עוז (-תורה שהיא מעוזן של ישראל) לעמו יתן", פתחו כולם ואמרו "ד' יברך את עמו בשלום".

לר"א יתרו שמע על **קריעת ים סוף**, ואף רחב אמרה "כי שמענו את אשר הוביש ד' את מי ים סוף", ורחב המשיכה ואמרה "ולא **קמה** עוד רוח באיש מפניכם", ועל בקיעת הירדן כתיב "ולא **היה** בם עוד רוח", וכוונת רחב שאפ"י להתקשות לתשמיש לא התקשו, וידעה זאת רחב שהרי אין שר ונגיד שלא בא עליה, שהיתה בת עשר כשיצאו ישראל ממצרים וזנתה כל הארבעים שנה שהיו במדבר, ובת חמישים נתגיירה ואמרה שד' ימחל לה בשכר תבל חלון ופשתיים שעל ידם זינתה, שהיו המנאפים עולים בתחלים דרך החלון וטמנתם בפשתי העץ, ובאותם ג' דברים זכתה להציל את השלוחים.

קט"י: **נכרי בזמן הזה מותר לבנות במה ולהקריב בה** כל מה שירצה, דכתיב "דבר אל בני ישראל" בני ישראל מצווים על שחטי חוץ ולא נכרים, ואסור לישראל לסייעם או להקריב בשליחותם בשעת אסור הבמות כגון בזמן הזה קדושת ירושלים אין אחריה היתר, (וכתבו התוס' ד"ה אסור לסייען) שלרבי יוסי (לעיל מ"ה.) השחט בחוץ קדשי עכו"ם חייב כרת, ואף שבחייב כרת לא תני לשון איסור כמבואר ביומא (ע"ג:), הכונה כאן לכמה עבודות שאין עליהם חייב כרת בחוץ, שאסור לסייעם אטו עבודה שיש בה חייב כרת), אבל מותר לישראל ללמדם, וכמו שהיה בקרבן ששלחה אמו של שבור מלכא לרבא, שאמרו רבא שיקחו שתי בחורים בני אותו גיל, וילכו למקום שהים העלה שרטון דבעינן שלא השתמש הדיוט במזבח, ויקחו עצים חדשים שלא השתמש בהם אדם שלא יהיו שביר כלים, ויוציאו אש מברזל חדש, ויקריבו את הקרבן לשם שמים. ואביי שאל שאף לרבי אלעזר בן שמוע שמצרין עצים שלא נשתמש בהם הדיוט כמו במזבח עצמו, מ"מ בבמה מודה שא"צ חדש, וכמבואר (להלן) שדוד קנה עצים מאורונה, ורבא מתרץ שגם שם זה היה חדש.

באיזה מחיר קנה דוד מארצן את הגורן- בדברי הימים כתיב "ויתן דוד לארץ במקום שקלי זהב משקל **שש מאות**", ובשמואל כתיב "ויקן דוד את הגורן ואת הבקר **בכסף שקלים חמישים**". י"מ שקנה את מקום המזבח בחמישים ואת כל הבית בשש מאות. ולרבי גבה מכל שבט (שקלי כסף בשווי) חמישים שקלי זהב, ומכל השבטים יחד יצא שש מאות. ולר"א בן שמוע קנה את הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים בחמישים, ואת הגורן

בשש מאות. (מורגים היינו נסר עץ שיש בו בליטות וחריצים ומוליכו ומביאו על הקשים של התבואה אחרי הדישה כדי לעשותם תבן).

משהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה נעשית ע"י הכהנים, קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים, וקדשים קלים בכל מחנה ישראל. (ק"י"ב:). רב הונא מבאר שהכונה שמותר לאכול קדשים קלים בכל **מקום** מחנה ישראל, ולא נפסלו ביוצא בשעת סילוק מסעות, דכתיב "ונסע אהל מועד" אע"פ שנסע עדיין אהל מועד הוא, (והיינו שבשעת סילוק מסעות מוליכן עימו ואוכל במקום חנייתם. רש"י. ולתוס' ד"ה אימא) אף בשעת הליכתם מותר לאכול קדשים קלים, אמנם קדשי קדשים אסור, דלהם צריך מוחיצה, ובשעת סילוק מסעות אין מחנה שכניה קיים והם נפסלים ביוצא, ולגבי לחם הפנים מבואר במנחות (צ"ה.) שבמסודר אינו נפסל, ובמסולק מחלוקת), אבל מחוץ למחנה ישיראל אסור לאכול גם במדבר, שהיה היו מחנות במדבר, דכתיבא איתא בברייתא שכמו שהיו מחנות במדבר כך היו מחנות בירושלים.

המחנות בירושלים ובשילה- ירושלים היא מחנה ישראל, הר הבית מחנה לויה, ומשער נקנור (-שער המזרח של העזרה) הוא מחנה שכינה שדינו כלפנים מן הקלעים שבמדבר, ולרשב"י היה עוד מחנה והוא החיל ועזרת נשים, ולא היו עונשים עליה מי שנכנס לשם בטומאה. וגם בשילה היו ג' מחנות, שהרי כתיב "ולא יטמאו את מחניהם" תן מחנה לטמאי מתים ומחנה נוסף לזבים ששיניה מותרים במחנה ישראל, וטמא מת מותר גם במחנה לויה, ומצווע צריך להשתלח מחוץ למחנה נוסף דכתיב "בדד ישב" שלא ישב טמא אחר עימו, אלא שילה מחנה לויה לא קלט רוצח, משא"כ במדבר שמתה אשה קלט כדכתיב "וישמתי לך מקום" רמז הקב"ה למשה במתן תורה – תזכה למצוה זו בחיך, שהמקום שלך שהוא מחנה לויה גם הוא קולט. בן לוי שדד באחד מארבעים ושמונה עיר הלויים, שכולם היו עיר מקלט, שהרג, גולה מפלך לפלך -לאחד מעיר חבריו, דדריש ביה "ושמתי לך מקום" – אף הלויים גולים, ואם גלה בפלכו משכונה לשכונה מהני דומיא דמדבר שמחנה לויה היתה קולטת, דכתיב "כי בעיר מקלטו ישב" עיר שקלטתו כבר. התוס' ד"ה (עיר) מסתפקים אם לכתחילה בן לוי צריך לגלות לעיר אחרת, ובדיעבד משכונה לשכונה, או שגם לכתחילה יכול לגלות משכונה לשכונה, וגולה לעיר אחרת כדי להלך את כולה, דבעירו אם חזר לשכונתו כיצא חוץ לתחום עיר מקלטו.

דיני אהל מועד שבגלגל והבמות

ק"י"ז. **משבאו לגלגל** כשעברו את הירדן והוקבע שם אהל מועד בשבע שנים שכבשו ושבע שחלקו, הותרו הבמות יחיד (שהיו אסורים בזמן אהל מועד שבמשכן), דכתיב "לא תעשון ככל אשר אנתו עושים פה היום (שאנו מקריבים במשכן חטאות ואשמות, אלא תעשו) איש כל הישר בעיניו" (-נדרים ונדבות שאינם חובה אלא לפי מה שישר בעיניכם, קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים דאין קדשי קדשים הנאכלים קריבים בבמות יחיד, ורק עולה שאינה נאכלת קריבה בבמה, וקדשים קלים בכל מקום שכיון שבטלו היגלים והלכו בכל ארץ ישראל לכובשה ולא חנו מסביב למשכן בטלה קדושת מחנה ישראל, ומעשר שני לא הוזכר כאן מפני שלא נהגו מעשרות עד לאחר ירושה וישיבה.

מה היו מקריבים בגלגל ובבמות-

במתני' (ק"י"ב): איתא שקרבנות ציבור קרבו במשכן וקרבנות יחיד בבמה, וקרבנות יחיד שהוקדשו למשכן שפירש בזמן הקדישן ע"מ להקריבים במשכן, יקריבם במשכן, ואם הוקרבו בבמה פטור מאזוהרה ועונש, שהרי הותרו הבמות, אמנם אסור לשנות, דכתיב "כאשר נדרת תשמוור ועשית".

ק"י"ז: **ובברייתא איתא שלרבי מאיר** כל דבר שנידור ונידב קרב בבמה קטנה, ואפילו מנחה וקרבנות נזירות, ודבר שאינו נידר ונידב אינו קרב בבמה קטנה (- והיינו חובות של יחיד, והם לא קריבים אפילו בבמה גדולה, וקרבנות ציבור אין מקריבים בבמה קטנה. תוד"ה כל), דכתיב שכשתבואו לארץ ולגלגל "לא תעשון ככל אשר אנתו עושים פה היום שבין צבור בין יחיד מקריבי חטאות ואשמות וככור ומעשר שן חובות שאין קבוע להם זמן, וכ"ש חובות הקבוע להם זמן, אלא תקריבו שם אש כל הישר בעינינו" – ישרות תקריבו חובות יחיד לא תקריבו בשעת היתר במות אפילו בבמה גדולה, (ועד מתי, עד שתבואו לשילה, דכתיב "כי לא באתם עד תרה"), ומנחות ונזירות (והיינו עולה ושלמים של נזיר, אבל לא חטאת ואשם של נזיר שהם חובות. שמואל) נחשבים הישר בעיניו אע"פ שבמלאת נדרו הם חובה עליו, כיון שבאו עליו ע"י נדרו. ובבמה גדולה קרבו חובות ציבור, דכתיב "ויעשו בני ישראל את הפסח בגלגל", ופסח אע"פ שהוא קרבן יחיד נחשב קרבן ציבור, כיון דאתי בכנופיא.

שיטת חכמים שכל קרבן שהציבור מקריבים באהל מועד שבמדבר היו מקריבים באהל מועד שבגלגל שהוא במה גדולה, דהא דכתיב "איש כל הישר בעיניו" היינו שאיש מקריב רק הישר בעיניו ולא חובות, ואפילו בבמה גדולה, אבל ציבור מקריבים אפילו חובות, ויחיד לא הקריב לא בבמה גדולה ולא בבמה קטנה אלא עולות ושלמים, ונמצא שלא קרבו בכמת יחיד אלא עולות ושלמים בלבד, אבל מנחה לא, דס"ל שאין מנחה בכמה כדליף לקמן ק"יט: מהא דכתיב "למנוע אשר יביאו בני ישראל את זבחיםם אשר הם זבחים (-זבחים ולא מנחות שאינם דבר הזובה ולר"מ מרבים גם מנחות ונזירות), זבחים לרבות עולה שבאה בנדר ונדבה, ולמעט חטאת ואשם שאינה באה בנדר ונדבה) על פני השדה (במות בשעת היתר שלהם), והביאים לד' (אותם שהוקדשו בשעת היתר ולא הספיק להיאמץ עד שפאסרו'), (וכתבו התוס' ד"ה (רבנן) שלרבנן יחיד לא מקריב מנחה בן ציבור בבמה גדולה קטנה, וה"ה עופות. ונזירות לא מנפינן שנזירות נחשבת חובה אפילו בעולה ושלמים שהנזיר לא התנדב את

הקרבנות אלא אסר על עצמו זין ותגלחת ומאיליו נתחייב בקרבנות. והא דאיתא בברייתא שחזה ושוק המורם משלמים ותודה ותרומת לחמי תודה ארבע חלות מתוך ארבעים, נוהגים בבמה גדולה ולא בבמה קטנה (דכתיב 'להניף תנופה לד' " ולא בבמה. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה ואין) שאף שמנחה לת"ק דר' יהודה קרבו יאיתא בבמה קטנה וכן בה תנופה והגשה, מ"מ אין להביא חזה ושוק ותרומת לחמי תודה בלא תנופה, דעיקר מצותן בתנופה, הלכך בטלה תנופה בטלי אינהו, אבל מנחה עיקר מצותה קמיצה והקטרה), ומשמע שזרוע בשלה המורמת מאיל נזיר אינה נוהגת בבמה, היינו כרבנן.

ובברייתא יש שתי שיטות בשם חכמים שנחלקו ביניהם אם קרבו נסכים במדבר או לא, לרבנן קמאי לא קרבו נסכים במדבר, אלא עולה ושלמים בלא נסכים, ד"כ תבואו" דפרשת נסכים מיירי לאחר ירושה וישיבה, שבאו למשכן שילה, ולרבנן בתראי קרבו נסכים לציבור וליחיד, וכן בגלגל לשתי הבמות, ולמאן דאית ליה קרבו במדבר אית ליה דקרבנו בבמת יחיד בגלגל, ד"כ תבאו" לא אתא אלא להטעינה נסכים לבמה קטנה, דהא בגדולה כבר היו קריבין.

קִי"ח. שיטת רבי יהודה
שכל קרבן שציבור או יחיד מקריבים באהל מועד שבמדבר (-כל הקרבנות כולם, נדרים ונדבות וחובות) הקריבו באהל מועד שבגלגל באהל במה גדולה, וביבמת יחיד לא היו מקריבים אלא עולה ושלמים. והיא דכתיב "ואשכלת לך הישר בעיניו" היינו שדבר ישר מקריב בעיניו, אבל בשה גדולה הקריב היחיד גם חובות, ומי"איש" לומדים שזר כשר לעבודת במה, ולא מספיק ללמוד מ"זורק הכהן את הדם על מזבח ד' פתח אהל מועד" ומשמע אבל בבמה א"צ דווקא כהן. ד"ל שצריך קידוש ובכורות. ולרבי יהודה ההבדל בין אהל מועד שבמדבר לאהל מועד שבגלגל הוא שבמדבר לא היו הבמות יחיד מותרות משא"כ בזמן הגלגל.

רבי שמעון
פליג אכולהו, דלמלהו אין חילוק לציבור בין מדבר לגלגל בבמה גדולה, ור"ש סובר שאף ציבור לא הקריבו בבמה גדולה יותר מיחיד בקטנה אלא פסחים, וחובות שקבוע להם זמן כעולת חובה, ולא פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים (ואפילו חטאות שקבוע להם זמן, כגון שעירי הרגלים, לא קרבו, וא"כ ביוה"כ לא קרבו באהל מועד בנוב וגבעון לא פרים ולא שעירים אלא תמידים. תודה"ה רבי שמעון, הראשון). דכתיב "ויעשו בני ישראל את הפסח בגלגל" וכיון שזה פשוט שהיו צריכים להקריב פסח, צ"ל שבא ללמדנו שהיו מקריבים בגלגל חובות כמו פסח, (והתנאים האחרים לומדים מזה שערך טמא מת מקבל הזאה שהרי חובה עברו את הירדן בני נוסן, ולא מלו אלא ביי"א משום חולשת הדרך, ורובם היו טמאי מותים שהרי מתו באותיהם במדבר). וחטאת אינה באה בגדבה ולא קרבן לר"ש בבמה גדולה אלא חובות שיש כיוצא בהן בגדבה. רש"י. ולתוס' (ד"ה תתרגם) ר"ש סובר שכל הקרבנות צריכים להיות דומים לפסח בכך שמקריבים אותם בין בציבור בין ביחיד, דפסח קרב בציבור בפסח ראשון וביחיד בפסח שני, ולכן עולת שבאים בציבור בתמידין ומוספים וביחיד בעולת נדבה באים בבמה, אבל חטאות של ציבור שקבוע להם זמן כמו שעירי הרגליםאינם קרבים בבמה, מפני שאינם באים בגדבה ביחיד. עוד כתבו התוס' (ד"ה רבי שמעון, השני) שלר"ש מנחות וקרבנות נזירות לא קרבו ליחיד בבמה קטנה.

נזירותו של אבשלום, והיכן הקריב קרבנותיו-
כתיב "ויאמר אבשלום אלכה נא ואשלם נדתי אשר נדרתי לד' בחברון", והנה באותה שעה היה המשכן בגבעון, ואיתא בתמורה (י"ד) שהקריבם בחברון בממת יחיד, אמנם לרבי יהודה אם קרבנות נזירות נחשבים נידר ונידב, אי"כ הקריבם בחברון, אבל אם הם נחשבים חובה, אי"כ צ"ל שהקריבם בגבעון, דלרבי יהודה יחיד מקריב חובות בבמה גדולה אף בשעת היתר הבמות, והחברון" הכונה שיהיה בחברון להביא כבשים טובים ולהקריבם בבמה גדולה, אבל רבנן שקרבנות נזירות נחשבים חובה, וס"ל שיחיד לא מקריב חובות אף בבמת צבור בנוב וגבעון, אי"כ אבשלום לא היה נזיר, וקרא ד"אלכה ואשובה ואשלם נדתי" מיירי בנדרים ונדבות.

דיני אהל מועד שבשילה והבמות

משבאו לשילה לאחר שהחילקו את האסרו הבמות, דכתיב "כי לא באתם עד עתה אל המנוח וכו' (אבל) ועברתם את הירדן וישבתם (לאחר ירושה וישיבה) וכו' והיה המקום וכו' השמוך לך (היינו איסור הבמות), והיה שם כתלים מאבן ומלמעלה היו יריעות, (דכתיב "ותביאנהו **בית** ד' שילה", ומאיזן כתיב "ויטוש משכן שילה **אהל** שיכן באדם", וכתיב "וימאס **בַּהֵל** יוסף"), ושילה נקראת "מנוחה", קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים, וקדשים קלים ומעשר שני היו נאכלים בכל הרואה -במקום שרואים משם את שילה. (מתני' קי"ב:).

לרבי אושעיא המקור שקדשים קלים נאכלים בכל הרואה הוא מדכתיב "השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום **אשר תראה**", העלאה מותרת רק בשילה אבל אכילה מותרת בכל מקום אשר תראה את שילה, ושחיטה אסורה במקום אשר תראה דכתיב "שם תעלה עולותיך ושם **תעשה**".

לרב אבדימי בר חסא המקור הוא מדכתיב "תאנת שילה" לשון תאניה ואניה (ולא מוצאתי במקרא אלא "מזרהה תאנת שילה"), שכשהיו רואים את שילה היו נאנחים על חסרון אכילת הקדשים שהיתה במקום מראיתו.

קִי"ח: לרבי אבהו המקור מדכתיב "פן פורת יוסף בן פורת עלי עין" עין של יוסף ששילה היתה בחלקו שלא רצתה לזון ולהנות מדבר שאינו שלו אשת אדוניו. תזכה ותאכל כמלוא עיניה דפרת הוא לשון פריה ורביה, שנתרבה לו מקום אכילת קדשים.

לרבי יוסי רבבי חנינא המקור מדכתיב "ורצון שוכני סנה" - עין שלא **רצתה** להנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל בין **השנואים** שקדשי שילה נאכלים אף בגבולי שאר שבטים ששנאוהו.

מה נחשב בכל הרואה- מספיק רואה מקצתו, אבל צריך שלא יהיה דבר המפסיק בינו לבין שילה. והגמ' מסתפקת מה הדין במקום שרואה כשהוא עומד ולא כשהוא יושב, או במקום שעל גבי הנחל הוא רואה אבל בתוך הנחל אינו רואה, תיקון.

בנחלת איזה שבט שרתה השכינה-
כתיב בברכת בנימין "חופף עליו כל היום ובין כתפיו שכן" לת"ק דברייתא "חופף עליו" זה מקדש ראשון, "כל היום" זה מקדש שני, ובין כתפיו שכן" אלו ימות המשיה, ולדבריו "ל דהא דכתיב "וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר" היינו משכן שילה שהיתה בנחלת אפרים. ולרבי "חופף עליו" זה העולם הזה – כל מקום ששרתה עליו שכינה, ואף שילה נוב וגבעון (ולדבריו בג' מקומות שרתה שכינה על ישראל, בשילה בנוב וגבעון ובבית המקדש, וכולם היו בחלק בנימין), "כל היום" אלו ימות המשיה, "ובין כתפיו שכן" זה העולם הבא. ורב אדא רצה לומר שהשכינה היתה בנחלת בנימין, והסנהדרין היתה בנחלת יוסף, וזה היה סמוך, דרצועה יוצאת מחלקו של יוסף לחלקו של בנימין, כמו שהיתה רצועה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת לנחלת בנימין ובה היה מזבח בנוי, והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולעה.

כמה שנים היה המשכן בכל מקום

במדבר היה המשכן ל"ט שנה, דבשנה הראשונה שיצאו ממצרים עשה משה את המשכן, ובשניה הוקם המשכן (ושלח משה מרגלים לתור את הארץ).

בגלגל היה המשכן י"ד שנה, ז' שכבשו וז' שחלקו, דמצינו שכלב אמר "בן מ' שנה אנוכי בשלוח אותי משה עבד ד' מקדש ברנע לרגל את הארץ", ובסיום הכבוש אמר "הנה אנוכי היום בן חמש ושמונים", ונמצא שכבשו ז' שנים, וז' שנים שחלקו- י"א שאם כבשו שבע גם חילקו שבע, וי"א מדכתיב "בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר" ומבאר שם שזו היתה שנת היובל, ולא מנו יובלות אלא אחר כבוש וחלוקת הארץ, ונמצא שאם היו ז' שנים לחלוקת הארץ היו י"ז יובלות עד שהעיר הוכתה, שהיו ארבע מאות וארבעים שנה עד שבנו את ביהמ"ק, והוא היה בנוי ארבע מאות ועשר שנים.

בשילה היה המשכן סס"ט שנה, שזה השנים שנשארו מלבד השנים שהיה במקומות האחרים שהרי היו ארבע מאות ושמונים שנה מציאת מצרים עד בנין בית המקדש.

בנוב וגבעון היה המשכן נ"ז שנה, דכשמת עלי חרבה שילה ובאו לנוב, (וכשמת שמואל חרבה נוב ע"י שאול ובאו לגבעון), ושמואל מלך עשר שנים בעצמו שהיה שופט לכדו משמת עלי עד שמלך שאול, ועוד שנה מלך עם שאול שהיה שאול הולך אחרי ענת שמואל, עד שסרח במעשה אגג וסר שמואל מעליו, ושתי שנים מלך שאול לבדו, וז' שנים מלך דוד, (עזר עשרים שנה, וכתיב "ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים (שם נתגורו לסוף ד' חודשים שעמד בשדה פלישתים), וירבו הימים ויהיו עשרים שנה וינהו כל בית ישראל אחרי ד' " ואז כשמלך דוד על כל ישראל הביאו דוד משם לעיר דוד) ודוד מלך עוד ל"ג שנה בירושלים, ושלמה התחיל לבנות את הבית בשנת ארבע למלכותו.

קִי"ט. משבאו לנוב וגבעון
כשחרבה שילה ונלקח הארון בימי עלי באו לנוב, וכשחרבה נוב בימי שאול באו לגבעון, והותרו הבמות, (דכתיב "כי לא באתם עד עתה (-בימי לגלג) אל המנוחה ואל הנחלה" מנוחה זה שילה נחלה זה ירושלים, וחילקם הכתוב לכתוב את שניהם כדי ליתן היתר בין זה לזה דהא קרא מישתעי בהיתר במות), קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים, וקדשים קלים נאכלים בכל ערי ישראל שהרי בכל מקום שהוא שם עושה במה ומקריבם. (מתני' קי"ב:). ומעשר שני-לרבי שמעון שלא הקריבו שם אלא פסח וחובות שקבוע להם זמן ולא מעשר בהמה ובכורות, (וה"ה לרבנן דחובות יחיד לא קרבו בשעת היתר הבמות אף בבמת ציבור, וכן לר"מ. תוד"ה הא מני) ה"ה שלא אכלו שם מעשר שני דאיתקש למעשר בהמה, (ואין לומר שנקיש שלא יאכלו מעשר שני כלל כל ימי נוב וגבעון, כמו שמעשר בהמה אינו נאכל לר"ש אלא ע"י הבעלים כשנעשה בעל מום, דדווקא לדין הבאה הוקשו ולא לענין אכילה, דמה שאינו נאכל אין הטעם אלא משום שאינו קרב שם, וזה לא שייך במעשר שני, ולכן הוא נאכל בכל ערי ישראל, אמנם ביכורים שהם טעונים הנחה אצל המזבח בנוב וגבעון, נאכלים דווקא שם. תודה"ה באו). אבל לרבי יהודה קרב מעשר בהמה בנוב וגבעון, וה"ה שהיה נאכל שם מעשר שני, ואף דמעשר שני בעי בירה דכתיב "לפני ד' אלוקים", הא תני רב יוסף ששילה נוב וגבעון וביהמ"ק נחשבים בירה לרבי יהודה.

משבאו לירושלים
נאסרו הבמות ושוב לא היה להם התר, והיא נקראת "נחלה", קדשי קדשים נאכלים לפנים מן הקלעים דכתיב בחטאת אשם ומנחה "בחצר אהל מועד", וקדשים קלים ומעשר שני נאכלים לפנים מן החומה של ירושלים, שהיא במקום מחנה ישראל שבמדבר, דכתיב "ואכלת שם לפני ד' ". (מתני' קי"ב:).

כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה-
לרבי יהודה מנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלים, ולר"ש מנוחה זו ירושלים ונחלה זו שילה, והקדים הכתוב מנוחה לנחלה לומר שלא רק למנוחה לא הגיעו אלא אפי' לנחלה לא הגיעו), ולתנא דבי רבי ישמעאל מנוחה ונחלה הם שילה, (שנחו בה מהכיבוש וחלקו בה את הנחלות, ולדבריו הבמות היו אסורות בזמן שילה, ומה שהקריב מנוח בחוץ זו היתה הוראת שעה, ואפ"ה אח"כ הותרו, דקסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא, ואפילו בקדושת ירושלים סובר רבי ישמעאל שיש אחריה היתר, כדאיתא במגילה (י). שמעתי שמקריבין בבית חוניו ואוקימנא כרבי ישמעאל. רש"י. והתוס' (ד"ה יז) כתבו לדב דק, דהתם היינו רבי ישמעאל ברבי יוסי שהיה בימי ג'בי, והכא רבי ישמעאל בן אלישע בר פלוגתיה דר"ע רבו של רשב"י, אמנם לרשב"י יש היתר אחרי שילה, שהרי אבשלום הקריב בחברון),

ולרשב"י מנוחה ונחלה הם ירושלים ועד שיבנה הבית לא נאסרו הבמות, ומשך גם את תלמידי רבי ישמעאל לסבור כמותו. (ומנוחה היינו מנוחת ארון דכתיב "ויהי כנוח הארון" -לא מוצאתיו, וש מקרא אחר 'קומה ד' אלוקים לנוחך אתה וארון עורך'. רש"י. והתוס' (ד"ה ויה) כתבו שהיה יכול להביא את הפסוק "ויהי כנח כפות רגלי הכהנים נושאי הארון" או ויהיה בנוסע הארון וכו' ובנוחה יאמר.). (ולשני השיטות האחרונות קשה אמאי לא כתיב אל המנוחה והנחלה).

קִי"ט: קדשים שהקדיש ושחט והעלה בשעת איסור הבמות
בחוץ, עובר בעשה (-והביאום לד' ") ובלא תעשה (-השמר לך פן תעלה עולותיך") וחייב כרת (דכתיב "ואל פתח אהל מועד לא הביאו"). ואם הקדיש בשעת התר הבמות ושחט והעלה בשעת איסור הבמות בחוץ, עובר בעשה ולא תעשה ואינו חייב כרת, (ורב כהנא רצה לומר שזה רק על השחיטה, אבל על ההעלאה חייב כרת, והגמ' מוכיחה דלא כדבריו), ואם הקדיש בשעת איסור הבמות שכבר נאמר עליו (-והביאום לד' " אבל אזהרה ועונש נאמרו על שעת הקרבה, ושחט והעלה בשעת התר הבמות, אין בהם אלא עשה. (מתני' קי"ב:). ואם הקדיש ושחט והעלה בשעת התר הבמות פטור מכלום. והקשו התוס' (ד"ה ה"ג) אין תני פטור בדבר שעשאו כמצוותו, ולכן ביארו דמיירי בעולת במת יחיד, שאפילו אם הקדישה על מנת להקריבה בבמה גדולה, ואפילו אם הכניסה בפנים דקלטוה מחיצות, אפ"ה אם חזר והוציאה ושחט והעלה בחוץ פטור מכלום.

דיני במת יחיד ובמת ציבור

גם בזמנים ובאופנים שמוותר להקריב בבמת יחיד, ישנם חילוקי דינים בין הקרבה בבמת יחיד, להקרבה בבמת ציבור (בגלגל ונוב וגבעון), וכדלהלן.

במת ציבור
גלגל ונוב וגבעון **טעונה** סמיכה, ושחיטת צפון, ומתן דם סביב (-שתי מנותות שהם ארבע), ותנופה והגשה דמנחות (ולרבי יהודה אין מנחה ועופות בבמה, דכתיב "זבחים" ולא מנחות ולא עופות, וזין זה הוא גם בבמה גדולה כמזבח הנחושת שבנוב וגבעון, אבל שאר הדינים נוהגים בבמה גדולה. תודה"ה אין), וכהן ובגדי שרת, וכלי שרת, וריח ניחוח (לאפוקי אם צלה את האברים ואח"כ העלן), ומחויצה לדמים חוט הסיקיא להבדיל בין דמים עליונים לתחתונים, ורחיצת ידים ורגלים, **משא"כ במת יחיד** שאינה טעונה כל אלה. סמיכה דכתיב "לפני ד' וסמך", שחיטת צפון דכתיב "צפונה לפני ד' " ולא צפונה בבמה, מתנות סביב דכתיב "על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד", תנופה דכתיב "והניף הכהן לפני ד' ", הגשה דכתיב "והגישה אל המזבח", כתיב דכתיב "וזרק הכהן... על מזבח ד' פתח אהל מועד", בגדי שרת דכתיב "לשרת בקודש", כלי שרת דכתיב "אשר שרתו במ בקודש" והיינו משכן, ריח ניחוח דכתיב "והקריב החלב לריח ניחוח לד' ", רחיצת ידים דכתיב "ובקרבתם אל המזבח ירחצו", מחיצה לדמים דכתיב "והיתה הרשת עד חצי המזבח" שמה לומדים דין מחיצה לדמים ומדכתיב "המזבח ממעטים במת יחיד".

לרמי בר חמא דווקא קדשי במה גדולה שהוקדשו לבמה גדולה והקריבום שם טעונים מחויצה לדמים בבמה גדולה, אבל קדשי במה קטנה ששחטם לבמה קטנה והקריבום בבמה גדולה אין טעונים מחויצה לדמים ויכול לתת מדם עולה למעלה מן החוט, ווליישנא בתרא אמר רמב"מ שדווקא בשעת איסור הבמות יש מחויצה לדמים בבמה גדולה, אבל בשעת התר הבמות אף בבמה גדולה אין מחויצה לדמים, ודלא כרבי אלעזר שסובר שעולה שהוקדשה לשם במת יחיד והכניסה לפנים אחר ששחטה בחוץ קלטוה מחיצות לכל דבר ומבואר שנוהג בהם דין במה גדולה לכל דבר, ושמעין שגם בשעת היתר במה לא נשתנה דין במה גדולה מהלכתא.

קִי"ב. עולה שהוקדשה לשם במת יחיד והכניסה לפנים
אחרי ששחטה בחוץ, וחזר **והוציאה**, מסתפק רבי זירא אם כבר קלטוה מחויצות ונוהג בה דין במה גדולה לטעון תרומת חזה ושוק וצריך להכניסה לפנים, או שכיוון שיצאה חזרה לדין קדשי במת יחיד. והנה קדשי קדשים ששחטם בדרום מועלים בהם ולא אמרינן דכמאן דתנקינהו דמו והוה לוו קדשים שמתו שיצאו מידי מעשה, ואם עלו- לרבה ידו, ולרב יוסף לא ידדו, (ורבי ינאי מסתפק בזה, ותיקו), והספק הני"ל הוא לכ"ע, דעד כאן לא קאמרו רבה אלא במזבח שחזקו בו, ואינו מספק אלא דבר הראוי לו, משא"כ מחויצות אולי קולטות גם דבר שאינו ראוי להם. ועד כאן לא קאמרו רב יוסף אלא במזבח שחזקו בשאר באותו מקום שהרי בעוזה נשחטו, אבל כאן שזה יצא למקום אחר י"ל שחזרו לדין במת יחיד. תיקו. ע"כ לגירסת רש"י.

והתוס' (ד"ה בעי) מביאים גירסא קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהן, ואם עלו לא ידדו, ואם ידדו, רבה אמר לא יעלו, רב יוסף אמר יעלו, ומיירי במשלה בהן האור, ולהכי לכ"ע אם עלו לא ידדו, והא דאמרו רבה (מעילה ב) אם עלו ידדו, מיירי בלא משלה בהן האור. ורבי זירא מסתפק בעולת במת יחיד שהכניסה והוציאה אלא מחיצות או לא, ומיירי בהכניסה חיה וקלטוה כדין במה גדולה להצריך כיוון ורחיצות ידים ורגלים מן הכיור, ואם היא שלמים להצריך תנופת חזה ושוק. ולפי גירסא זו גרסינן בסמוך אברי עולת במת יחיד שעלו למזבח של במה גדולה וירדו מוה שעילו, ואם כיון ששחטם בחוץ היו כמי ששחטם בדרום, וגם שמו כיון ששחטה בהיתר בחוץ בבמת יחיד שלכך הקדישה תחילה לכולי עלמא היזא דמשלה האור יעלה, (אבל ללשון ראשון דמנעיא ליה בלא משלה ומדמי ליה לשחיטת דרום, פשיטא שאפי' שאר פסולין דלא גריעי כמו שחיטת דרום אם עלו וירדו לא יעלו).

שחיטת לילה בבמת יחיד-
נחלקו רב ושמואל אם שחיטת לילה כשירה בבמת יחיד או לא. דהנה כתיב "ויאמר בגדתם, גולו אלי **היום** אבן גדולה" משמע ששילה פסול בממה קטנה, דהתם במה קטנה הוא,

שהי במלחמה היו דורפים אחרי פלישתים, ובהמשך כתוב "ויגישו כל העם איש שורו בידו הלילה וישחטו שם", ונחלקו רב ושמואל אם ישוב הסתירה הוא דכאן איירי בקדשים ואפילו קדשי במה קטנה בעו יום, וכאן דכתיב לילה בחולין, או שכאן מדובר בקדשי במה גדולה שהוקדשו ליקרב בבמה גדולה שאע"פ שהקריבים בבמה קטנה בעיני יום וכאן מדובר בקדשי במה קטנה שהם קריבים בלילה.

הפשט וניתוח בעולת במת יחיד - לרבי יוסי הגלילי עולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונה הפשט וניתוח, דאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד ואילך. ונחלקו בדבריו רב ורבי יוחנן לגבי

מסכת מנחות

הקדמה למסכת מנחות

בתחילת חומש ויקרא, לאחר שביארה התורה את דיני הקרבת עולת בהמה או עולת העוף (בנדבה), אומרת התורה "ונפש כי תקריב קרבן מנחה לד' ", והיינו שכפי שיש קרבנות שבאים מבעלי חיים, כך יש קרבנות הבאים מן הצומח. וכן במשניות לאחר מסכת זבחים העוסקת בדיני קרבנות מן החי, מגיעה מסכת מנחות העוסקת בקרבנות מן הצומח. ואמרו חז"ל לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה. מי דרכו להתנדב מנחה – עני, אמר הקב"ה מעלה אני עליי כאילו הקריב נפשו.

מנחת יחיד היינו מנחה שהאדם מביא מרצונו **כנדבה** לד', (בין בלשון נדר שאמרו 'חרי עלי' להביא מנחה, בין בלשון נדבה שאמרו 'חרי זו מנחה'), ויש במנחת נדבה ה' סוגים שיש ביניהם חילוק בצורת עשית המנחה, והם: מנחת סולת (באה מסולת (-קמח מנופה) בלי אפיה או טיגון), מנחת מחבת (מטוגגת בשמן במחבת, שהוא כלי שטוח), מנחת מרחשת (מטוגגת בשמן במחרשת, שהוא כלי עמוק), מאפה תנור (מנחה הנאפית בתנור) של חלות, או של ריקיון.

כמו כן יש מקרים **שמנחת יחיד באה בחובה**, ויש בזה ד' סוגים: מנחת חוטא (בעבירות שחייבים עליהם קרבן עולה ויורד, שאם הוא דל שבדלים שאינו ידו משגת להביא לא חטאת בהמה ולא חטאת העוף, מביא מנחת סולת, ואין במנחה זו לא שמן ולא לבונה), מנחת קנאות (-סוטה, שאם בעל קינא לאשתו ונסתרה, והוא משקה אותה כדי לבדוקה אם זינתה, צריך להביא עליה מנחה מקמח שעורים, וגם מנחה זו באה מקמח שעורים ללא שמן ולבונה), מנחת חביתין (כה"ג מביאה בכל יום מחציתה בבוקר ומחציתה בערב), מנחת חינוך (כהן שנתחנך לעבודת המקדש מביאה ביום הראשון).

מנחות ציבור - מנחת העומר (מנחה שחייבים להביא בט"ז ניסן, משעורים של התבואה החדשה, ואז התבואה החדשה מותרת באכילה), שתי הלחם (בחג השבועות), לחם הפנים (י"ב חלות המונחות תמיד על שלחן הזהב שבהיכל, עם שני בויכי לבונה, והם מוחלפות בכל שבת בחלות חדשות).

מנחת נסכים, והיינו מנחות הבאות יחד עם הזבחים. בעולה ושלמים, בין הבאים בנדבה בין הבאים בחובה, בין של יחיד בין של ציבור, וכן בחטאת ואשם של מצורע, מביאים סולת ויין יחד עם הקרבן, ושיעור הסולת והיין משתנה בין פר איל וכבש, סולת שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש, ויין חצי ההין לפר ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש. ואפשר להביא מנחת נסכים גם בפני עצמה, בתורת נדבה.

דיני המנחות

ממה מביאים מנחות - רוב המנחות באות מסולת של חיטים, והיינו קמח משובח ומנופה היטב, (ומנחת חוטא והעומר באים מקמח שעורים). יש מנחות הבאות עם שמן (זית, כמו להדלקת המנורה, אלא שאין חובה שהשמן למנחות יהיה זך' כמו השמן להדלקת המנורה, שהרי המנחות נאכלות, מפני שהתורה חסה על ממונם של ישראל, והמנחות צריכות שמן רב). ויש מנחות הבאות עם לבונה (-שרף הנוטף מעץ מסוים ומתקשה ונעשה גרגירים), או גם עם שמן וגם עם לבונה, אולם מנחת חוטא ומנחת סוטה אינם טעונות שמן ולבונה. ולפעמים מביאים עם המנחות גם נסכי יין. רוב המנחות באות ממצה ולא מחמץ, חוץ משתי הלחם ולחמי תודה שיש בהם חמץ אבל אין מקטיירים מהם על המזבח.

ברוב המנחות קומצים מן המנחה והקומץ מוקטר ע"ג המזבח והשיריים נאכלים לכהנים, ויש מנחות (כמנחת כהנים) שכל המנחה מוקטרת למזבח, בדומה לעולת בהמה שכולה מוקטרת ע"ג המזבח.

שיעור המנחה הוא לכל הפחות עשרון (-עשירית האיפה, כנפח 43.2 ביצים), ובמנחת נדבה זה השיעור המינימלי (ואפשר להתנדב יותר, אך אין להביא בכלי אחד יותר 60ט עשרונים, מפני שא"א

עולת במת יחיד, לרב אינה טעונה הפשט וניתוח, דכוונת ריה"ג שרק באהל מועד או בבמה גדולה יש הפשט וניתוח, ולריו"ח טעונה הפשט וניתוח, דכוונת ריה"ג שמזמן אהל מועד אף בבמה קטנה נוהג הפשט וניתוח.

אלו דברים נוהגים או לא נוהגים בבמה קטנה-

קרן וכבש ויסוד וריבוע (כדליף לעיל ס"ב).
כיור וכנו (דכתיב "בין אהל מועד ובין המזבח") וחזה ושוק (דכתיב בהו "תנופה לפני ד'").
ויוצא שהרי במה קטנה כשרה בלא מחוייזות, נוהגים בבמה גדולה ולא בבמה קטנה.

לבוללם יחד), ובמנחת נסכים זה השיעור לכבש, אבל לאיל השיעור הוא שני עשרונים, ולפר שלשה עשרונים.

השמן למנחות - לוקחים זיתים מן המובחר, ואף זיתים מחו"ל כשרים אולם היו רגילים להביאם ממקומות מסוימים בארץ ישראל, ומוציאים מהם את שמנם וכדלהלן:
יש ג' מיני זיתים באילן ושלשה מיני שמן בכל מין המזדווגים לפי איכותם. מיני הזיתים: זיתים שבראש העץ, שהם ממהרים להתבשל מפני שהחמה זורחת עליהם ולוקטים אותם בראשונה. זיתים העומדים באמצע האילן, שאינם החמה זורחת עליהם כמו אלו שבראש האילן. זיתים שבתחתית האילן, שאינם מתבשלים יפה. מיני השמן: שמן ראשון היוצא עי"כתישה והנחה בסל עם נקבים. שמן שני היוצא כאשר לוקחים את הזיתים מהסל וטוענים אותם תחת קורת בית הבד, ולרבי יהודה תחת אבנים. שמן היוצא לאחר כתישת הזיתים וטעינתם מחדש תחת קורת בית הבד. השמן למנורה צריך להיות דווקא השמן הראשון שבג' סוגי הזיתים, וכל שאר מיני השמן כשרים למנחות, אולם מצוה מן המובחר להביא שמן משובח יותר לפי הסדר דלהלן:
א' השמן השני במין הזיתים הראשון או השמן הראשון במין הזיתים השני.
ב' השמן השלישי שבזיתים הראשונים או השני שבשניים או הראשונים שבשלישיים.
ג' השמן השלישי שבשניים או השני שבשלישיים.
ד' השמן השלישי שבשלישיים.

קרבנות חג השבועות - בחג השבועות מביאים שני לחמי חמץ העשויים מסולת חיטים, ומביאים עמם פר ושני אילים ושבעה כבשים לעולה, ושעיר לחטאת, ושני כבשי שלמים. שתי הלחם לא מוקטרים כלל על המזבח (בשונה משאר המנחות), אלא נאכלים ע"י הכהנים, ואין בהם הגשה, ומניפים אותם יחד עם שני כבשי השלמים בעודם חיים, ושוב מניפים אותם יחד עם החזה ושוק לאחר שחיטת השלמים.

סדר הכנת והקרבת המנחות

להלן יבואר סדר הכנת והקרבת המנחות. יצייון כי לא כל הדברים נעשים בכל המנחות, ולא כולם מעכבים אם לא עשאם, וא"צ בהם כהן אלא מקמיצה ואילך, ולפעמים סדר העבודות אינו לכונ"ע.

הכנת המנחה להקרבה-

חורש שדה ומניחה בורה שנה אחת, ובשנה השניה א"צ לחרוש, וזורע ע' יום לפני פסח כדי שהחיטים יהיו מובחרות ויהיה הרבה סולת. (פ"ה.).

לוקחים **חיטים מן המובחר**, ואף חיטים מחו"ל כשרים למנחות, והיו רגילים להביאם ממקומות מסוימים בארץ ישראל. (פ"ג:).
וחיטים שהתליעו פסולים למנחות. (פ"ה:).

כל המנחות טעונות שלש מאות **שיפה** וחמש מאות **בעיטה**, (ועושים זאת בחיטים לפי ת"ק, ובבבב לפי רבי יוסי. מנתי"ע ו').

טחינה וניפוי - טוחנים את החיטים לפיירורים עבים ועי"ז מפרידים את הקליפה מהגרגינים, מנפים את התערובת בנפה עבה להוציא את הקמח הזק. מנפים את הסובין וקרטי (-גושי) הסולת שיצאו מהניפוי הקודם ומנפים אותם בנפה גסה. חוזרים וטוחנים את קרטי הסולת בריחיים דקות, וסולת זו היא הראויה למנחות.

מזידה - מודדים את הסולת למנחה בכלי שרת של מידת עשרון שהיתה במקדש, ונתינת המנחה בכלי שרת מקדשת אותה בקדושת הגוף, ומאז א"א להוציאה לחולין ע"י פדיון.

בלילת המנחות בשמן - כל המנחות הנאפות נילושות במים, ורובם נבללות בשמן, לוג שמן למנחה של עשרון, ונותנים שמן בכלי, ואח"כ נותנים את הסולת בכלי ונותנים שמן על הסולת ובוללים אותה עמו, ולאחר הבלילה יוצקים עוד שמן.

אפיה ופתיתה - מנחות הנאפות (במחבת או במרחשת או בתנור) אופה אותם כדינם (ובמנחת רקיקין הנעשית בתנור מושח את הרקיקים בשמן), ואח"כ פותת אותם לפתיתים. מנחת מאפה תנור נבללת בשמן ואין יוצקים עליה שמן, ומנחת רקיקים אין בה בלילה אלא משיחה לאחר האפיה.

נותן **לבונה** על המנחות הטעונות לבונה.

תנופה - במנחות הטעונות תנופה מוליך ומביא לד' רוחות השמים, ומעלה ומוריד למעלה ולמטה.

ואלו נוהגים בין בבמה גדולה בין בבמה קטנה- שחיטה והפשט וניתוח דלא כתיב בהו מיעוטא. (ומבואר כרבי יוחנן הנ"ל), ודם זריקה מותר את הבשר שהיה אסור לפני זריקה, ומומיזן דלא אשכחן דשרינהו בטנגה, וזמן לאכילה (לתודה יום ולילה ולשלמים שני ימים ולילה אחד).

וכן בדיני מחשבת חוץ לזמנו (-פיגול) ונותר וטמא שווה במה גדולה לבמה קטנה, דכתיב "וזאת תורת זבח השלמים" תורה אחת לכל השלמים. לעשות זמן במה קטנה כזמן במה גדולה, ואין לומדים ק"ו מעופות שאם עופות שמום לא פוסל בהם זמן פוסל בהם, כ"ש קדשי במה קטנה, דאיכא למיפרך מה לעופות שכן שאין הזר כשר בהם.

הגשה - במנחות הטעונות הגשה מוליך את הכלי עם המנחה עד שהכלי יגע בחודה של קרן דרומית מערבית של מזבח החיצון.

עבודות הקרבת המנחה-

לאחר שהסתיים סדר הכנת המנחה מגיע זמן הקרבתה לפני ד', ויש בזה ארבע עבודות המקבילות לד' עבודות הדם שבזבחים, שהם העבודות החשובות שבמנחה, שצריך לעשותם דווקא ע"י כהן, ומחשבת פיגול מפגלת בהם (לר"ש מחשבת פיגול אינה פוסלת בהולכה). קמיצה כנגד השחיטה, מתן הקומץ בכלי כנגד קבלת הדם, הולכת הקומץ למזבח כנגד הולכת הדם. הקטרת הקומץ כנגד זריקת הדם.

קמיצה - לפני הקמיצה מסלק את הלבונה ליצידי הכלי (כדי שלא יתערב בקומץ אפילו קורט של לבונה), דוחק את צידי אצבעות יד ימינו לתוך הסולת במקום שיש הרבה שמן עד שכל כף ידו בתוך הסולת, מקפל את ג' האצבעות האמצעיות עד כף ידו, הופך את גב ידו למטה כדי שלא יפול כלום מהקומץ, מוציא את ידו מהכלי, מוחק את הסולת היוצאת מחוץ לקומץ באגודל ובזרת, ומה שנשאר ביד זהו הקומץ.

נותן את הקומץ בכלי שרת.

ליקוט הלבונה מהמנחה, לרש"י (י"ג): זה נעשה לאחר הקטרת הקומץ, ומקטירים את הלבונה בפני עצמה, ולהרמב"ם נותנים את הלבונה בכלי של הקומץ ומקטירים אותם יחד.

מוליך את הקומץ בכלי שרת למזבח.

מולח את הקומץ והלבונה בראש המזבח.

נותן את הקומץ ע"ג האישים.

אכילת השיריים - לאחר הקטרת הקומץ והלבונה השיריים מותרים באכילה, ומתחלקים לבית אב ששימש באותו היום, ואופים מהם מצות, והמצות נאכלות לזכרי כהונה ליום ולילה כקדשי קדשים (ומזדרבגן עד חצות), ומותר לתת לתוכם יין שמן ודבש כדי להשביחם.

פסולי מנחות

עבודות המנחה מקמיצה ואילך יש בהם תנאים רבים להכשרתם, ורוב הדברים הפוסלים במנחות פוסלים גם בזבחים, אולם יש פסולים מיוחדים למנחות, וכדלהלן.

אנשים הפסולים לעבודה - זר, אונן, טבול יום, מחוסר בגדים, מחוסר כיפורים, מי שלא רחץ ידיו ורגליו, ערל, טמא, בעל מום, שתוי יין, פרוע ראש, ועוד, פסולים לעבודה.

אופנים הפוסלים בעבודה - עמידה, שמאל, חציצה (בין רגלי הכהן לרצפה, או בין יד הכהן לקומץ, או בין יד הכהן לכלי שרת), מנחה שריבה או חיסר בשיעור הסולת או בשיעור השמן או הלבונה, מחשבת חוץ לזמנו (פיגול) או חוץ למקומו (פסול), שלא לשמה (בדרך כלל רק לא עלו לבעלים לשם חובה, ויש מנחות שנפסלות עי"ז לגמרי).

אופנים הפוסלים את המנחה - לינה, טומאה, יוצא, הבאתה מדבר שנאסר באכילה, חימוץ (חוץ מלחמי החמץ שבתודה ושתי הלחם).

סדר הסוגיות במסכת מנחות

לשמה - מנחות שנעשו שלא לשמן (שינוי קודש והיינו לשם מנחה אחרת, או שינוי בעלים והיינו לשם אדם אחר), ברוב המנחות המחשבה מעכבת רק את ריצוי המנחה וכפרתה על הבעלים, אבל המנחה לא נפסלת וקומצה מוקטר ושירייה נאכלים, ויש מנחות כמנחת חוטא ומנחת קנאות שנפסלים לגמרי במחשבת שלא לשמה. (ב. – ה.).

אופנים הפוסלים בקמיצה ודרכי קידוש המנחה - הנחת המנחה בכלי שרת מקדשת את המנחה בקדושת הגוף. קמיצת המנחה היא אחת מד' העבודות החשובות שבמנחות (והיא מקבילה לעבודת השחיטה שבזבחים), ואחרי הקמיצה נותנים את הקומץ לכלי שרת, והקומץ מתקדש על ידי זה, ועבודה זו מקבילה לקבלת דם הזבחים. והגמרא מבארת מי פסול לקמיצה, ובאלו אופנים נוספים הקמיצה פסולה, והאם כשהקמיצה פסולה מועיל

להחזיר את הקומוץ לכלי ולחזור ולקמוץ כדוץ, אחרי או לפני נתינתו לכלי שרת, ואיך מקדשים את המנחה, והאם מנחה שחסרה משיעורה, או שריבה או חיסר משיעור הלבונה, כשרה או פסולה (ו. - י"א):.

מחשבת פיגול במנחות - כתיב לגבי מנחה "קודש קדשים היא כחטאת וכאשם", ולומדים מזה שכמו שבזבחים מחשבה מפגלת במחשבת חוץ לזמנו, ופוסלת במחשבת חוץ למקומו, ה"ה במנחות, וכמו שזבח נפגל בד' עבודות שהם שחיטה וקבלה הולכה וזריקה, אף מנחה מתפגלת בד' עבודות קמיצה כנגד שחיטה, קבלה כנגד מתן כלי, והולכה כנגד הולכה, והקטרה כנגד זריקה. והגמרא מבארת אלו מחשבות מפגלות ואלו מחשבות רק פוסלות או שאינם פוסלות, ועוד בדיני פיגול במנחות וזבחים. (י"א: - י"ח.).

מה מעכב במנחות וזבחים ובעוד מדיני התורה - עבודות המנחות והזבחים יש מהם שמעכבות ויש מהם שאינם מעכבות (דבעינן 'שנה עליו הכתוב לעכב'), ואגב פירוש דינים אלו במנחות וזבחים, הגמרא מפרטת בעוד דינים האם הם לעיכובא או לא, בחלק מהדינים הנדון הוא לגבי אותו דבר עצמו (כגון אלו מעבודות המנחה מעכבות במנחה), ובחלק מהדינים הנדון הוא האם דבר אחד מעכב דבר אחר (כגון שתי הלחם שמעכבים זה את זה). (י"ח. - נ'). ואגב שמוזכרים דינים מסוימים במצוות שונות אם הם לעיכובא או לא, כגון ספר תורה תפילין ומזוזה וציצית וספירת העומר מביאה הגמרא עוד הרבה דינים בהלכות אלו שעיקר מקומם במסכת זו.

דיני ספר תורה תפילין ומזוזות - כתיבתם, שינוי מזה לזה, הלכות קביעת מזוזה, הלכות תפילין (הפרשיות, הבתים, הרצועות, זמן ודיני ומקום ההנחה, זמן חליצת התפילין), (כ"ט. - ל"ז):.

ציצית - דיני החוטים והכנפות, קשירת וכריכת חוטי הציצית, מין הטלית והציצית, חיוב ציצית, וברכת הציצית, ומעלת מצות ציצית. (ל"ז: - מ"ג:).

קרבנות עצרת - הגמרא (מ"ד: - מ"ט). מבארת כמה כבשים פרים ואילים מקריבים בעצרת, מה מקרבנות עצרת (כולל שתי הלחם) מעכב זה את זה, איזה עבודה מהכבשים מקדשת את הלחם, מה הדין אם שחט ד' כבשים (במקום שנים) על שתי הלחם, מה הדין כבבשי עצרת ששחטם שלא כמצותם.

מנחת חביתין - כהן גדול מקריב מנחת חביתין בכל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בין הערבים, והגמרא (נ: - נ"א): מבארת את דיני מנחה זו.

הבאת המנחות ממצה או מוחמץ - כל המנחות באות ממצה, מלבד לחמי חמץ שבתודה ושתי הלחם, והגמרא (נ"ב: - נ"ז). מבארת את איסור החמצת רוב המנחות, וכיצד מחמיצים את המנחות הבאות חמץ.

נתינת שמן ולבונה במנחות - רוב המנחות טעונות שמן ולבונה, ויש מנחות הבאות רק עם שמן (-מנחת נסכים) או רק עם לבונה (-לחם הפנים), או בלי שמן ובלי לבונה (שתי הלחם ומנחת חוטא ומנחת קנאות). והגמרא (נ"ט. - ס). מבארת דינים אלו.

הגשה ותנופה במנחות - יש מנחות הטעונות תנופה והגשה (- מנחת העומר ומנחת קנאות), או רק הגשה (מנחות יחיד חוץ ממנחת קנאות), או שאינם טעונות לא תנופה ולא הגשה (מנחת נסכים ולחם הפנים). סדר התנופה: מוליך ומביא ומעלה ומוריד, וההגשה נעשית ע"י הולכת הכלי עם המנחה עד שהכלי יגע בחודה של קרן דרומית מערבית של מזבח החיצון. (ס. - ס"ב:).

דיני העומר - ממחרת יו"ט ראשון של פסח (ט"ז ניסן) היו מביאים את מנחת העומר, משעורים של התבואה החדשה של שנה זו, ומביאים מנחה זו אפילו בשבת, וכן קצירתה דוחה שבת (לרבנן), ומצוה להביאה מן הקרוב לירושלים, ולקוצרה בפרסום גדול. ואז מותר לאכול מהתבואה החדשה (י"א משיקרב העומר, וי"א משהאיר המזרח של ט"ז ניסן). (ס"ג: - ע"ב:).

דרך עשית המנחות - הגמרא (ע"ב: - ע'ו): מבארת הרבה מדיני המנחות: שיפה ובעיטה (י"א בחיטים וי"א בבצק), ניפוץ, ג' מתנות השמן במנחות, בלילה, משיחה, פתיחה, אכילת השיריים, ומנין החלות.

לחמי תודה - קרבן תודה (וכן שלמי נזיר, בשונה מהשאר הקרבנות) בא עם ארבעים לחמים העשויים מארבע מינים שמכל אחד מהם מביא עשרה לחמים, שלשה מיני מצה (חלות בלולות בשמן, רקיקים משוחים בשמן, חלות רבוכות), ומין אחד חמץ. מכל מין נוטל חלה אחת ונותן אותה תרומה לכהן. הלחם מתקדש בשחיטת התודה, ובתנאי שכבר קרמו פניו בתנור. (ע"ז. - ע"ט:). עוד יבוארו דיני ולד ותמורה וחילופין של קרבן תודה. (פ. - פ"א). הבאת תודה ולחמה או שלמים או פסח ממעות מעשר שני. (פ"א: - פ"ב:).

ממה מביאים מנחה, מנחת העומר, שמן למנחות, ביכורים, שתי הלחם, ויין לנסכים. (פ"ג: - פ"ז:).

כלי המדידה שבמקדש - מדות הלח והוישב, מניינם, למה היו משמשים, וכמה היו ממלאים את כלי המידה. (פ"ו. - ז').

אלו קרבנות טעונים נסכים. (ז: - ז' א:).

דיני סמיכה. (ז"ב. - ז"ד:).

דיני שתי הלחם ולחם הפנים, ומידות השלחן ועוד מכלי המקדש. (ז"ו. - ק):.

איזה מנחה או זבח מתחייבים בלשונות שונים. (ק"ב: - ק"ז:).

כל המנחות

דין מנחות שנעשו שלא לשמן

כפי שמסכת זבחים פותחת בדין זבחים שנעשו שלא לשמן, מתי הם כשרים, והאם עלו לבעלים לשם חובה, כך מסכת מנחות פותחת לבאר מה הדין בזה במנחות (והאם הדין בהם שונה מזבחים), וכשם שמחשבה הפוסלת בזבחים פוסלת בשחיטה קבלה הולכה וזריקה, כך היא פוסלת במנחות בד' העבודות המקבילות לעבודת הזבחים, שהם קמיצה נתינה בכלי הולכה והקטרה.

ולהלן יבואר שברוב המנחות המחשבה מעכבת רק את רציו המנחה וכפרתה על הבעלים, אבל המנחה לא נפסלת וקומצה מוקטר ושיירה נאכלים, ויש מנחות שנפסלים לגמרי.

במתני' מובאת שיטה אחת, ובברייתות מובאת שיטתו של ר"ש, ויש סתירה בדבריו, והגמרא מיישבת את הסתירה בכמה אופנים, ומבארת לפ"ז האם תנא דמתני' הוא דלא כר"ש.

ב. מנחות שנקמצו שלא לשמן
כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה, וקמצה הכהן ואמר הריני קוּמץ לשם מחבת, וה"ה בשינוי בעלים, דשמוא פשיטא לגמרא דשינוי בעלים כשינוי קודש, או ממתני' (זבחים מ"ו:) לשם ששה זבחים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובת. תוד"ה שלא לשמן) כשרות, והקוּמץ נקטר והשיריים נאכלים, (חוץ ממנחת חוטא כגון במטבוא מקדש, ומנחת קנאות של סוטה, כמבואר להלן ד.ד), ואסור לשנותם שינוי נוסף, (כמו שבזבחים אם שחט שלא לשמה אסור לעשות עבודה נוספת שלא לשמה. ודין זה או שהוא מסברא שאין לשנות יותר ממה ששינה, או שלומדים מדכתיב "מוצא שפתין תשמור ועשית כאשר נדרת לד' אלוּקין נדבה" – קרי ליה נדר וקרי ליה נדבה (דכל היכא דכתיב נדר זה דווקא נדר, ונדבה זה דווקא נדבה, ולר"מ (חולין ב.) שמפרש שנדר זה נדבה, שאני הכא דמשני קרא דייבוריה. תוד"ה קרי), לומר אם כמה שנדרת ועשית לשמה יהיה נדר ויצאת ידי חובת נדרך, ואם לאו יהיה נדבה ויביא אחרת לנדו, ואסור לשנות בנדבה דכתיב "אם זבח שלמים קרבנו" שנתא זביחה לשם שלמים). אמנם הבעלים לא יצא ידי חובתו דלא יצא ידי נדרו וצריך להביא מנחה אחרת.

באלו עבודות במנחות צריך לחשוב לשמה - כתבו התוס' (ד"ה כל) דנקט במתני' קמיצה, שהיא עבודה קמייתא נקט, וה"ה נתינה בכלי והולכה והקטרה. וד' עבודות אלו שבקומץ הם כנגד ד' עבודות שיש בדם, ובאותם ד' עבודות פסלה מחשבה שלא לשמן, ומחשבת פיגול דחוץ לזמנו וחוץ למקומו, אבל בתנופה והגשה אין מחשבה פוסלת אע"ג דבעי כהונה.

מקור דין לשמה במנחות - הגמרא בזבחים (ד.) לומדת מפסוקים שמחשבה פוסלת בשלמים בד' עבודות, ושאר זבחים נלמדים משלמים בהקישא ד"זאת התורה" ומקרא ד"מוצא שפתין תשמור" (ויש שם צריכותא), ומנחות ילפינן למצוה משלמים מהריא הקישא, ולעכב במנחת חוטא וקנאות ילפינן מדכתיב בה "היא", כמו שלומדים בחטאת. תוס' שם.

מקור דין לשמה בעופות - דין לשמה בעופות א"א ללמוד מזבחים, דמה לזבחים שכן טעונים כלים, אלא זה נלמד מהקישא ד"זאת התורה", ואף דאיתא ברש"י (חולין כ"ב.) שעופות אינם כתובים בפסוק זה, ע"כ עופות כתיבי בהאי קרא. דדין יום בחטאת העוף ילפינן מהאי קרא כמבואר שם, וכן איתא במגילה (כ:.) שהדין שכל היום כשר למליקה נלמד מ"ביום צוותו" דכתיב בתר האי הקישא (ומהמשך פסוק זה לומדים (זבחים ז:) מצות לשמה בכורך מעשר ופסח). ולעכב בחטאת העוף דרשין בתורת כהנים מדכתיב "היא". תוס' שם.

דעת רבי שמעון במנחות שנעשו שלא לשמן

ב. איתא בברייתא רבי שמעון אומר כל המנחות ואפילו מנחת חוטא שנקמצו שלא לשמן **כשרות ועלו לבעלים לשם חובה**, שאין המנחות דומות לזבחים שבהם מודה ר"ש שלא עלו, שהקוּמץ מחבת שהיא טטוחה וקשה לשום מרחשת שהיא עמוקה ומעשיה רוחשים מעשיה מוכיחין עליה לשום מחבת, חריבה (מנחת חוטא ומנחת קנאות דכתיב בהו "לא ישים עליה שמן") לשום בלולה (-שאר מנחות) מעשיה מוכיחין עליה לשום חריבה, אבל זבחים אינו כן דאין בהם מעשה המוכיח איזה קרבן הוא מקריב, שחיטה אחת לכולן וזריקה אחת לכולן וקבלה אחת לכולן. ודלא כמתני' שכתובת שלל המנחות עלו לבעלים. ומנחת חוטא פסולה לגמרי.

מחשבת שלא לשמה בהולכת המנחות - כתבו התוס' (ד"ה שחיטה) דלא נקט הכא הולכה, דאייוי אליבא דר"ש שמחשבה לא פוסלת בהולכה מפני שהיא עבודה שאפשר לבטלה. וקצת תימה אמאי לא פליג בקבלה דמנחות, דס"ל שאפשר לעונדה ביז וא"כ לא בעי קבלה.

עוד כתבו התוס' (ד"ה זריקה אחת לכולן) דאע"ג דיש שניתנים במתנה אחת ויש במתן ארבע, אם ניתנו כולן במתנה אחת כיפר. אך קשה דהניתינן במתן ד' שנתנן לשם ניתנין במתנה אחת לירצו, דמעשיהם מוכיחין בשיתוי השניים. וי"ל דבשעת שנתן הראשונה שלא לשמו עדיין אין מעשיהן מוכיחין עד שיתן האחרון, ובשניה אין מחשבה פוסלת, דבמתנה אחת כיפר כמבואר בזבחים (ל"ו:). אבל קשה מחטאת לשם עולה, דחטאת למעלה בקרנות ובאצבע, ועולה למטה ביסוד ובזריקה מן הכלי, וכן קשה מוקבלה, דאשם קבלתו אף בשמאל וחטאת בימין.

ובברייתא אחרת איתא רבי שמעון אומר כתיב גבי מנחה "קדש קדשים היא כחטאת וכאשם" - יש מהן כחטאת ויש מהן כאשם, (ואף שדבר הנלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש (זבחים מ"ט), וחטאת ילפינן למצוה משלמים, מ"מ את כתיב "היא" בחטאת לעיכובא. אך קשה איך לומדים מנחת נדבה מאשם שאינו מרצה, והרי אשם נלמד משלמים. וי"ל דהאי דרשה אסמכתא בעלמא היא, וילפינן מנחה משלמים בהקישא ד"זאת התורה". תוד"ה (מנחה), מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך **קמצה שלא לשמה פסולה** כחטאת, מנחת נדבה הרי היא כאשם, לפיכך קמצה שלא לשמה כשרה, וכאשם - מה אשם כשר ואינו מרצה לבעלים לשם חובה, אף מנחת נדבה **כשרה ואינה מרצה**.

הגמרא שואלת שיש כאן סתירה בדברי ר"ש בין במנחת חוטא בין במנחת נדבה האם מוחשבה מעכבת במנחות או לא.

לסתירת הברייתות יש ג' תירוצים בגמרא, ויבוארו להלן בארוכה, וכאן הגמרא מביאה את עיקרי התשובה בכדי לדון האם מתני' כר"ש.

לרב אשי בקוּמץ מחבת לשם מרחשת שלא הזכיר את שם המנחה אלא רק את הכלי ר"ש **מכשיר** דדברי רוח בעלמא הם, אבל בקוּמץ מנחת מחבת לשם **מנחת** מרחשת ר"ש פוסל, ולדבריו י"ל דמתני' כר"ש, ומיירי בקוּמץ מנחה אחת לשם מנחה אחרת כדקתני לשם מנחת נדבה לשם מנחת חוטא.

לרבה בשינוי קודש ר"ש מכשיר, ובשינוי בעלים ר"ש פוסל. ולדבריו מתני' דלא כר"ש, שהרי המשנה פוסלת בשינוי קודש (כדתניא לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה).

לרבא בקוּמץ מנחה לשם מנחה ר"ש מכשיר, ובקוּמץ מנחה לשם זבח ר"ש פוסל, ולדבריו מתני' דלא כר"ש, שהרי המשנה פוסלת בקוּמץ מנחה לשם מנחה (כדתניא לשם מנחת נדבה ולשם מנחת חוטא).

תירוצו של רבה-

רבה מתרץ שר"ש מכשיר בשינוי קודש שבוה מעשיה מוכיחים שמחשבתו אינה נכונה, ו**פוסל בשינוי בעלים**, ואף שפסול שלא לשמה נלמד בהיקש (דכתיב "קדש קדשים היא כחטאת וכאשם", וזבוחים מחשבה פוסלת דכתיב "המקריב אותו לא יחשב", רש"י. והתוס' (ד"ה מנדי) כתבו שעיקר ההיקש מ"זאת התורה", וכיון דהיקשא הוא מה לי שינוי קודש מה לי שינוי בעלים), מ"מ ר"ש דריש טעמא דקרא, וסובר שהתורה לא פסלה אלא במחשבה שלא ניכר שהיא אינה נכונה. וחק מחשבה הפוסלת בקדשים היא הוצאת דיבור בפה, כמו לגבי שילוחת יד. (ורבא ורב אשי דלהלן חולקים וסוברים שיותר יש לפסול במחשבה שניכר שאינה נכונה. ג:).

הגמ' דנה אם גם בזבחים שייך מחשבה שניכר שהיא אינה נכונה ואין בזה פסול מחשבה.

עולת העוף שנעשית למעלה מחוט הסיקרא **שמלקה למעלה לשם חטאת העוף** שמקום מליקתה למטה, מבואר בזבחים ס"ד: שהיא פסולה, וי"ל שאינו ניכר שזה עולה, שהרי מליקה לחטאת העוף כשרה בכל מקום במזבח. ואם מיצה דמה למעלה שהכשר עולת העוף הוא ע"י מיצוי דכתיב "ונמצה דמה על קיר המזבח", לשם חטאת העוף שצריך הזאה ואח"כ מיצוי דכתיב "והזה מדם החטאת וכו' והנשאר בדם ימצה" וכו', פסולה, וי"ל שאינו ניכר שזה עולה, ואף שמיצוי חטאת העוף הוא למטה וטעון הזאה שאוחז בגוף העוף ומעלה ומוריד בכח והדם ניתז מעצמו, ובמיצוי סוחט בין אצבעותיו והדם הולך למרחוק, יכולים לחשוב שזה מיצוי של אחר הזאה, שהוא כשר בכל מקום. וע"ג דכתיב בה יסוד, מיצוי לא מעכב אפילו לא מיצה כלל. תוד"ה מיצה.

ג. חטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת העוף לפי רבה היא כשרה לר"ש, כיון שצריך לעשות לה מיצוי למעלה ולא הזאה למטה ועי"ז ניכר שהמחשבה אינה נכונה.

קדשי קדשים ששחטם בצפון לשם קדשים קלים פסולים, דאינו ניכר שהם קדשי קדשים, דאף שקדשים קלים שחיטתם בדרום, מ"מ הא תנן ששחיטתם בכל מקום בעזרה.

קדשים קלים ששחטם בדרום לשם קדשי קדשים פסולים, דיאמרו שהם קדשי קדשים ועבר ושחטם בדרום. אבל המביא **מנחת מחבת לשם מרחשת**, אף אם יאמרו שנדר מרחשת ועבר והביא מחבת, מ"מ הרי שנינו שהאומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת או שאמר הרי עלי במרחשת והביא במחבת, מה שהביא הביא וידי נדרו לא יצא, וא"כ היא נעשית מנחת מחבת. ואם אמר שיביא סולת זו במחבת והביאה במרחשת, אף שלרבנן היא פסולה, מ"מ לר"ש שקביעות הכלי אינה כלום שהיי האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת יצא, (והא דמבואר לקמן (ק"ד:) שלר"ש באומר פירשתי ואינו יודע מ"מ פירשתי יביא ממשתן, מיירי בבא לצאת ידי שמים, שהרי אפילו מחבת אם הביא במרחשת יצא. תוד"ה אלמא) אין חילוק בין אמר עלי **לאמר** זו ואף בזה היא נעשית מנחת מרחשת, ומיילא כשרביאה במחבת היא מחבת, וכשקמץ לשם מרחשת המחשבה ניכרת. ובחטאת העוף אין לומר שיחשבו שזה חטאת העוף והוא נעבי והזה וגם עשאה למטה, דבתרי איסורי לא מחזיקין ליה. רש"י. (ולתוס' (ד"ה ומיעבר) גם בתרי איסורי יסבור הריא שהוא עובר על איסורים אלו, והגמרא חרטה בה וסוברת שיש מדבר גם בעופות. עוד כתבו התוס' (ד"ה לא) שבחריבה שולת לא בלולה ואיפכא א"א לשנות ומדוע ר"ש מכשיר. ותירצו שאין אדם טועה בין בלולה לחריבה, והריאה ידע שזה מחשבה לא נכונה.

עולה ששחטה לשם חטאת פסולה, דאינו ניכר שהיא עולה בזה שהיא זכר וחטאת היא נקבה, שהרי אף שעיר חטאת של הנשיא הוא זכר. (ואם העולה היא איל, יאמרו שזה שעיר נשיא כדלקמן. תוד"ה כיון). ואם

אמור ששוחטה לשם חטאת יחיד שיודעים שהיא נקבה פסולה, כיון שהנקבה מכוסה באליה ואינו ניכר אם היא זכר או נקבה, ואם הביא שעירה שאין לה אליה ג"כ פסולה, דאין אנשים נותנים לב להבדיל בין זכר לנקבה.

פסח ששחטו לשם אשם פסול, ואף שפסח הוא בן שנה ואשם הוא בן שנתיים, מ"מ אשם נזיר ומצורע הם בני שנה. ואף אם אמר להדיא לשם אשם גזילות או מעילות (ואף שאשם בן שנה שהביאו בן שתים או איפכא כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה, ר"ש סובר שהקדושה לא חלה כלל. תוד"ה אמר), או היכא ששחט אשם גזילות ומעילות לשם פסח, מ"מ אינו ניכר שזה אשם גזילות ומעילות, דאיכא בן שנה שנראה כבן שנתיים או איפכא.

שעיר ששחטו לשם אשם פסול אף שיש לו שיער ולאשם שהוא מן הכבשים יש צמור וזה דבר שגלוי לכל, לתוס' (ד"ה דהאי) ההבדל הוא שצמר הוא לבן ושיערו הוא שחור) דיאמרו שזה איל שחור.

ואמנם **עגל או פר** חטאת כגון פר כהן משיח **ששחטם לשם פסח ואשם** שאינם באים אלא מן הצאן כשרים לר"ש, כיון שעגל ופר פסולים לפסח ואשם.

גז: **רבא מתרץ את הסתירה בדברי ר"ש שאם קמץ מנחה לשם מנחה אחרת** (-מחבת לשם מרחשת) **כשרה**, דכתיב "וזאת תורת המנחה" תורה אחת לכל המנחות, ואם **קמץ מנחה לשם זבח פסולה**, דלא כתיב "וזאת תורת מנחה וזבח". (ורבה ורב אשי לא מתרצים כרבא, משום דלא משמע להו לדרוש מ"וזאת תורת" דלא אשכחן ש"ש מכשיר חטאת הלב ששחטה לשם חטאת נזיר). כתבו התוס' (ד"ה כאן) שרבא ילך לתרץ כרבה דכאן בשינוי קודש כאן בשינוי בעלים, ד"וזאת תורת המנחה" נמלד רק על שינוי קודש, שמו אב רבא לומר שבמנחה לשם זבח שינוי קודש פסול לר"ש, ודלא כרבה. או דדויק לישנא דברייתא 'קמצה שלא לשמה' דמיייר בשינוי קודש.

ומה שאמר התנא שטעמא דר"ש משום שמעשיה מוכיחים עליה, הכונה היא שאע"פ שמעשיה מוכיחים שהמחשבה אינה נכונה, דס"ל שזה יותר סיבה לפסול מאשר היכא שהמחשבה נראית נכונה, מ"מ לומדים מהפסוק להכשיר, אבל בזבחים אף ששחיטה אחת לכולם ואינו ניכר שהמחשבה אינה נכונה, מ"מ כיון דלא כתיב "וזאת תורת מנחה וזבח" אין יפותא להכשיר.

ולפי זה **חטאת ששחטה לשם חטאת אחרת** כשרה לר"ש, דכתיב "וזאת תורת החטאת" תורה אחת לכל החטאות, אמנם לרבנן י"א שכל חטאת ששחטה לשם חטאת אחרת פסולה, דכתיב "ושחט אותו לחטאת" לשם אותו חטאת, וי"א שחטאת הלב ששחטה לשם חטאת דם או לשם חטאת עבודת כוכבים כשרה, ואם שחטה לשם חטאת נזיר או לשם חטאת מצורע פסולה, דהני עולות בהדייהו נינהו ואיכא למימר ששחט לשם העולה שמביא הנזיר ומחטאת חטאת שלא לשמה כשרה. לישנא אחרתא 'עולות נינהו', דאין באים על חטא אלא להכשיר, ולכן אם שחט חטאת הלב לשמן הרי זה כחטאת ששחט לשם עולה. וכתבו התוס' (ד"ה לשם) שאף שר"ש סובר שחטאת נזיר באה לפי שציער עצמו מן היין, אין זה נחשב חטאת על חטא, דלולא שהיה נזיר לא היה מביא על זה קרבן. ועוד דמשום חטא זוטרא לא מיקרי חטאת. וכתבו התוס' (ד"ה לר"ש) שמה שמשמעו כאן שרבנן לא דורשים "זאת תורת החטאת", בדין שבאדם בחטאת עצמה הם כן דורשים, ולכן דם חטאת שניתו על הבגד טעון כיבוס בכל החטאות, אבל שינוי קודש לא כתיב בחטאת. ועוד דכיבוס בגדים כתיב בההיא פרשה דזאת התורה.

רב אשי מיישב את הסתירה בדברי ר"ש שאם קמץ מחבת לשם מרחשת כשרה, כיון **שמחשבה בכלי לא פוסלת**. והקומץ מנחה חריבה לשם בלולה דקתני דעלו י"ל שכוונתו לשם דבר אחר בלול ולא לשם מנחה אחרת וזה דברי רוח בעלמא. (אמנם רבה ורבא מומאנים בחילוק זה). ובשלמים שר"ש מודה שלא עלו לא שייך לשם שלום בעלמא (-לעשות שלום ביני לבינו), דזבח גופיה איקרי שלמים. אבל אם קמץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת פסולה, כיון שחשב לשם מנחה, ומחשבה פוסלת במנחה.

ומה שאמר התנא שטעמא דר"ש מכושם שמעשיה מוכיחים עליה, הכונה היא שאף שהמחשבה ניכרת כשרה, שאף ש'מעשיה מוכיחין גרעותא היא, דמחשבה שניכר שהיא שקר התורה פוסלת שמוא יאמרו שמתור לשנות, אפ"ה היא כשרה היכא שלא הזכיר שם מנחה, אבל בזבחים אף שהמחשבה אינה ניכרת פסולים, מפני שהמחשבה פוסלת בזבחים.

ר. רב הושעיא אומר מסתפק בדעת ר"ש אם טעמן כרבה או כרבא, ונ"מ אם הקומץ מנחה לשם זבח כשרה או פסולה.

רב אסי אמר 'כלום הגענו לסוף דעתו של ר"ש', ומיאן בכל הביאורים הנ"ל.

שלא לשמן במנחת חוטא ומנחת קנאות

כפי שנתבאר לעיל (מתניי ב). כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, אמנם מנחת חוטא כגון של מטמא מקדש, ומנחת קנאות –מנחת סוטה, שחישב באחת העבודות (קמיצה), נתניה בכלי, הולכה, הקטרה) שלא לשמן, כגון לשם נדבה, או לשמן (וסתמא לשמן. תוס' ב. ד"ה לשמן) ושלא לשמן (- לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה), או שלא לשמן ולשמן (-

לשם מנחת נדבה ולשם מנחת חוטא וקמ"ל דאף בתחילת דבריו האדם נתפס), פסולות ואין השייכים נאכלים.

מקור פסול שלא לשמה במנחות אלו הוא מדכתיב בהם "הוא", כמו שפסול שלא לשמה בחטאת נלמד מדכתיב "הוא" (אמנם בזבחים (ז): ליהי מקראי אחרוני, ותריך ה"ר חיים דחד לחטאת ששחטה לשם עולה, וחד לחטאת ששחטה לשם חטאת נזיר ומצורע. וי"מ שצריך פסוק אחד לחטאת יחיד ואחד לחטאת נשיא. ועוד י"ל הוא ד"חטאת הוא" בא ללמד שבאשם זה לא מעכב. אי נמי צריך את הפסוק "חטאת הוא" לפסול מנחת חוטא ומנחת קנאות שנקמצו שלא לשמן. תוד"ה חטאת), אבל אשם אף שנאמר בו "הוא", תיבה זו לא נאמרה אלא אחרי הקטרת אימורים –"הקטיר אותם המזבחה אשה לז' אשם הוא", והרי אפי' אם לא הוקטרו אימוריו כשר, אלא לומדים מ"הוא" שרק אשם שנתכפרו בעליו באחר שדינו שיערה עד שיפול בו מום וימכר ויפלו דמיו לנדבה, דבחטאת מותה, וכל שבחטאת מיתה באשם רועה, ושחטו בסתמא, כשר לשם עולה כיון שסתמו לעולה, דשפורות נדבה לעולה. (בא דמגירי שכל שבחטאת מיתה באשם רועה, ומבואר בגמרא שרק בדמיו מביאים עולה אבל הוא עצמו פסול, רש"י מפרש שאחרי שספרו לרועה גם הוא עצמו כשר, ותימה גדול לומר כך. ושיטת ר"ת שההלכה היא שכל שבחטאת מיתה באשם קרב עולה, ורק רבנן גזרו שתרעה גזירה אחר כפרה אטו קודם כפרה. תוד"ה אשם), אבל אשם שלא מסרו לרועה ושחטו בסתמא, פסול, דעדיין שם אשם עליו כל זמן שלא עקרו ושחטו בהדיא לשם עולה. (ומהא דכתיב "קודש קדשים הוא" לומדים שהוא קרב ואין תמורתו קריבה, ולמעט תודה ואל נזיר דאינו נשחט בצפון. ובזבחים פירש רש"י דלא ילפינן מיניה משום דלא משמע להו לשמו אלא שככתב הוא עם שם הקרבן. תוד"ה לאחרי).

ואין ללמוד לפסול שלא לשמה במנחת חוטא וקנאות מדכתיב במנחת חוטא "כי חטאת היא" – חטאת קרייה רחמנא לפסול בה בשלא לשמה, ובמנחת קנאות יש גזירה שוה 'עון עון' מחטאת דשבועת העדוות (ואע"פ שהיא עצמה נלמדת בבמה הצד מזבחים, והגמרא (זבחים נ"א.) מסתפקת אם דבר שנלמד בבנין אב חוזר ומלמד בגז"ש ולא איפשטא, מ"מ קשה שנלמד משם או שנפשוט מכאן שדבר הנלמד בבנין אב אינו חוזר ומלמד בגז"ש. תוד"ה ליגמר), דלא קיבלו גז"ש זו אלא לענין שמותרה יהיה נדבה הבשר לשם והערות לכהנים, ואף שאין גז"ש למחצה, מ"מ גלי רחמנא "ושחט אותה לחטאת" שרק בחטאת יש פסול שלא לשמה ולא בשאר קדשים. ולכן אשם אע"פ שכתוב בו עוונו (ואין נ"מ בין עוון לעוונו, וכדתנא דבי רבי ישמעאל זו היא שיבה זו היא ביאה שלומדים גז"ש (שכמו שבסוף השבוע הראשון להסגר אם פשה הגעג חולץ וקוצה טוח ומסגיר לדבוע נוסף, ה"ה בסוף השבוע השני), כיון ששניהם זה לשון ביאת הבית. וכתבו התוס' (ד"ה מאי) שבחולין (פ"ג,) ובנדב (כ"ב) משני שבשגגו"ש מכחישות זו את זו ילפינן מדמיי, אבל אם אפשר ללמוד את שניהם לומדים, וקש על זה מלקמן מ"ה:ומבימות יו"ז: לא לומדים מחטאת לפסול בשלא לשמו.

אשם נזיר ומצורע ששחטם שלא לשמם

שיטת רב שמלכד הזבחים והמנחות שנכוננו במתני' (ריש זבחים ומנחות) שהם פסולים שלא לשמן, יש זבחים ומנחות נוספים הפסולים שלא לשמן, וכדלהלן.

ז: אשם נזיר ומצורע ששחטם שלא לשמם **לרב פסולים** כיון שבאו להכשיר נזיר טמא מכשירו למנות נזירות טהרה, ומצורע מכשירו לבוא במחנה, ולא הכשירו.

והא דלא תני במתני' ריש זבחים שהם פסולים, כיון דאיכא אשם גזילות ומעילות שהם כשרים במחשבת שלא לשמן. ואף שהם באים לכפרו ולא כיפרו, מ"מ מצינו קרבנות המכפרים שבאים לאחר מיתה, אבל קרבנות המכשירים אין באים לאחר מיתה, כדמצינו שיוולדת שהחטאת מכשרה אותה לאכול קדשים והעולה מכפרת עליה אם הביאה חטאתה ומתה יביאו היורשים את עולתה, אבל אם הביאה עולתה ומתה לא יביאו היורשים את חטאתה וזו אחת מתמוש חטאות שדינם למיתה. (ואם היא חיה, מביאה חטאתה אחר עולה ועלתה לה עולתה לשם חובה, וכן בעלמא אע" שחטאת קודמת לעולה, אם הקריב עולה לפני החטאת כשרה. תוד"ה ה"ג).

ומה שמצינו שעולה ושלמים של נזיר באים לאחר מיתה אף שהם מכשירים וכדלהלן, שאני התם שזה הכשר שאינו קבוע, דאם גילה על אחת משלשת הקרבנות המוטלות עליו ואפי' על החטאת יצא, (אפילו לרבנן שאוסרים לשתות יין עד שיביא חטאתו. תוד"ה גיח).

המפריש מעות לנזירותו אסור להנות מהם מדרבנן. מפני דמי עולה שבהם, אך אין בהם מעילה מפני שהמעות ראויות לשלמים, כיון שלא אמר אלו לעולה ואלו לשלמים, דלאו קדשי ד' נינהו אלא ממון בעלים, ורק האימורים לאחר זריקת דמים הם קדשי ד', ונזיר שמת והיו לו מעות שהפריש בסתם, יפלו לנדבה לשפורות, וזה הלכה למשה מסיני, ואם פירש שזה לחטאת יולדים ליחם לשם המלח כדון חטאת שמתו בעליה דלמיתה אולא, ואסור להנות מהם מדרבנן, אך אין בהם מעילה וחדאת המנות לאיבוד עמודות ואינם קדשי גבה, ומעות שפירש שהם לעולה, יביא בהם עולה, ומועלים בהם, ומעות שפירש שהם לשלמים יביא בהם שלמים, ונאכלים ליום אחד כחומר שלמי נזיר, ואינם טעונים לחם דבעינן "ותנן על כפי הנזיר" וליכא. ודמי אשם אין כאן, דרק נזיר טמא מביא אשם להכשירו להתחיל נזירות טהרה. (ואע"פ שאשם מצורע שלא לשמו טעון סכים, יש לחלק בין נסכים דשייכי בכל הקרבנות ללחם, ועוד כדפריש רש"י דהכא משום דבעינן "על כפי הנזיר" וליכא. תוד"ה ואין).

ה: הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שאשם מצורע שנשחט שלא לשמו עולה על גבי המזבח, ודלא כרב שפוסל הואיל ובא להכשיר ולא הכשיר, (וכן אם לא ניתן דמו על הבהונות עולה לגבי מזבח, ושניהם טעונים נסכים כדון אשם מצורע, וצריך להביא אשם אחר להכשירו למצורע בקהל).

מנחת העומר שקמצה שלא לשמה

מנחת העומר שקמצה שלא לשמה **לרב פסולה** מהקטרה, ושיירה אין נאכלים, כיון שבאה להתיר חדש ולא התירה. ולא תני במתני' משום שלא תני אלא מנחת יחיד, הבאה בפני עצמה, ואין קבוע לה זמן, ולא מנחת ציבור, הבאה עם זבח ומנחת העומר באה עם הכבש, וקבוע לה זמן ומנחת העומר זמנה בניסן. (ד').

לריש לקיש כשרה, ושייירה אינם נאכלים משום איסור חדש, עד שתובא מנחת עומר אחרת ותתירנה.

ולרבא (ה'): **כשרה ושייירה נאכלים** וא"צ מנחת העומר אחרת להתירה.

ביאור דעת ר"ל, ואם יש מחוסר זמן לבו ביום-

הגמ' שואלת על ר"ל איך מקריבים את המנחה הזו, והרי היא אסורה באכילה, וכתיב בחזקאל לגבי הקרבנות "ממשקה ישראל" - מן המותר לישראל יביאו נסכים, ולא מן האסור.

רב אדא בר אהבה מתרץ שריש לקיש סובר שאין מחוסר זמן **לבו ביום** וממילא כיון שכשקריב מנחת עומר אחרת תותר באכילה חשיב מן המותר לישראל.

חילוקי דינים בין עופות למנחות- עופות באים בנדבת שניים דאמר רבי הכל באים בשותפות דכתיב "לכל נדריהם ונדבותם אשר יקריבו", חוץ מן המנחה מפני שנאמר בה נפש, ומובאים ע"י מחוסרי כפרה -זב וזב יולדת ומצורע כולם מביאים עופות להכשירם בקדשים, ויש בהם התר מיוחד בקדשים לואכלם ע"י מליקה שבחולץ זה אסור, משא"כ מנחות. ומאידך מנחות טעונות כלי (ואף שבעופות יש חומרא דבעו מליקה בעצמו של כהן, זה חומרא במנחות שצריך לקדשם בכלי. תוד"ה שהמנחות וטעונות תנופה והגשה בקרן מעריבת דרומית של מזבח כנגד חודה של קרן, ושייכות בציבור, משא"כ בעופות. ולא חשיב שיש במנחות התר מיוחד בקדשים, והיינו להקריב מנחה האסורה באכילה, דכיון שאין מחוסר זמן לבו ביום לא חשיב איסורא דחשיב כאלו קרבה מנחת העומר האחרת.

האם סדר הלכות מצורע מעכב- מצורע שהקדים מתן שמן למותן דם, ימלאנו ללוג שמן ויחזור ויתן השמן לאחר הדם. וכן אם הקדים מתן בהונות למתן שבע (-'וזהו מן השמן באצבעו שבע פעמים"), ימלאנו שמן ויחזור ויתן מתן בהונות אחר מתן שבע. וזבה לא אמרינן אין מחוסר זמן לבו ביום, כיון דכתיב "וזאת תהיה תורת המצורע" - בהיותה תהיה, ואם הקדים חטאתו לאשמו תעובר צורתה (-ניחנה עד למחר שתיפסל בלינה, ויעבור מראה לחלוחית שבה, משום בזיון קדשים, שכל זמן שלא נפסלו בלינה אין נשרפים אא"כ פסולם בקודש), ותצא לבית השריפה, וממה שלא אומרים שיתנו לאחר למרס בדם החטאת שלא יקרוש עד שיביאו את האשם, (שאע"פ שבמצורע כתיב "תהיה" מ"מ שחיטה לאו עבודה שהרי היא כשרה בזר. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה שחיטה) שהרי הכשר זר גופיה נלמד ממה ששחיטה אינה עבודה, ומכבו שיש ליישב כונתו כיוון שבשום מקום לא בעי כהן שבחיטה, לאו עבודה היא. והרב רבי יצחק מאורליג"ש מפרש דלאו עבודה היא לפי ששווה בחולין ובקדשים. והתוס' מנארים דלאו עבודה היא מדאכשרינן (זבחים כ"ו.) עמד בדרום והושיט ידו בצפון ושחט בקדשי קדשים, וה"ה בשלמים בעמד בחוץ והושיט ידו לפנים ושחט, ומקבל פסול דכתיב "לעמוד לפני ד' לשרת", ומבואר ששחיטה אינה שירות. ועוד דאמר התם דנתלה ושחט שחיטתו כשרה, שחיטה על ירך אמר רחמנא ולא שוחט על ירך, אלמא שחיטה לאו עבודה היא, דהא נתלה וקיבל קבלתו פסולה משום דאין שירות בכך), כמבואר שיש מחוסר זמן לבו ביום. וכתבו התוס' (ד"ה ואי) דמ"מ בעינן ביה"כ "חוקקה" שלא ישנה את הסדר, והיכא דלא כתיב חוקה אינו מעכב, דזוקא מצורע נחשב מחוסר זמן במה שעדיין לא הגיע זמן עבודתו, אבל סדר עבודת יו"ה"כ שהוא לכפרה אין נחשב מחוסר זמן.

ה: **רב פפא מבאר שטעמיה דריש לקיש** שאמר שקומצה נקטר משום דס"ל שהחדש מותר כשהאיר המזרח בט"ז ניסן, ואפי' בזמן שבית המקדש קיים. (והא דכתיב "עד הביאכם את קרבן אלוקים", זה אינו אלא למצוה מן המבחר, ואפילו עשה ליכא. תוד"ה האיר). דאמרו ריש לקיש דהא דתנן אין מביאים מנחות וביכורים ומנחת בהמה (-מנחת נסכים) לפני העומר, ואם הביא פסול, זה דזוקא בי"ד ובט"ו, אבל בט"ז אם הביא כשר. ומ"מ אין שיירה נאכלים משום שמצוה להמתין עד הבאת העומר. (וקודם שתי הלחם לא יביא דכתיב "קרבן ראשית" שתהא ראשית לכל המנחות, ובביכורים כתיב "בכורי קציר חייטים", ואם הביא כשר).

באיזה אופן סובר רב פפא שיש מחוסר זמן לבו ביום- כתבו התוס' (ד"ה אלא) שהאף שמשמעו שרב פפא סובר יש מחוסר זמן לבו ביום, רב פפא סובר שפסח שפירש בשחרית או בלילה לא נחשב דחוי מעיקרו משום שאין מחוסר זמן לבו ביום, דלגבי הפירש מודה רב פפא אף במצורע שיכול להפריש חטאת קודם שקריב האשם, ודזוקא שבחיטה הוא פוסל. וכן הא דאיתא ביומא (ס"ב) גבי שעירי יו"ה"כ ששחטן בחוץ לפני ההגולה, שחייב כיון שהם ראיים לשעיר הנעשה בחוץ, ואף דימחסרי עבודת היום אין מחוסר זמן לבו ביום, וליכא מאן דפליג, שאני התם שלגבי שחטי' חוץ חטיב 'דאוי לפתח אהל מועד' כיון דחוי בו ביום.

שיטת רבא שמנחת העומר שקמצה שלא לשמה כשרה ושייירה נאכלים וא"צ מנחת העומר אחרת להתירה, דאין מחשבה מועלת אלא בדבר הראוי לעבודה כגון מנחת חייטים, משא"כ מנחת העומר שאינה ראויה לאל לעבודה זו בלבד, להתיר ולא משום קרבן, כיון שהיא משעורים, ואף שמנחת סוטה משעורים, מנחת סוטה קמה ושל עומר גרש, ועוד דלאו עבודה היא אלא לברר אם חטאה, ומה שמחשבה פוסלת זה בא בגלל שהכתוב קראה חטאת. (והתוס' (ד"ה ובדבר) כתבו שמנחת העומר נחשבת אין ראוי

לעבודה, משום שאפילו לגובה אסור להקריב חדש קודם העומר).
וכן אין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה, לאפוקי בעל מום, ובמקום הראוי לעבודה, לאפוקי נפגם המזבח שאם פיגל בזמן שהמזבח היה פגום אינו פיגול, ואם יתקן המזבח באותו היום יקטינו.
וכתבו התוס' (ד"ה במי) שאע"פ שהקרבן נפסל כשהרבה פסול או כשקיבלו פסולים וזרקו את דמו או כשנפגם המזבח, מ"מ לא חל בו פסול פיגול.

מקור פסול טריפה לגבוה

הלן יבואר מנלן שטריפה פסולה להקרבה, והאם ניתן ללמוד זאת מק"ו מבעל מום שהוא מותר להדוּיט ואעפ"כ הוא אסור לגבוה, או שמצינו דברים שהם מותרים לגבוה ואסורים להדיוט.

הברייתא לומדת פסול טריפה לגבוה מדכתיב "מן הבקר" למטה דמקמא והיינו "אם עולה קרבנו מן הבקר", ממועטים נעבד.

הגמ' שואלת למה לא לומדים פסול טריפה ק"ו מבעל מום וא"כ למה לי קרא, שהרי בעל מום קל מטריפה, שהוא מותר להדיוט ואעפ"כ הוא אסור לגבוה.

ואין לומר דחלב ודם יוכיחו שהם מותרים לגבוה אע"פ שאסורים להדיוט, דמה לחלב ודם ששאר הבהמה מותרת משא"כ טריפה שכל הבהמה אסורה.

ואין לומר שמליקה תוכיח שכולה אסורה להדיוט ומותרת לגבוה, דמה למליקה שכן קדושתה אוסרתה (-שבאופן שהוא קדוש לגבוה היא נאסרת להדיוט, אבל טריפה אינה קדושה בגלל הטריפות. רש"י. והתוס' (ד"ה שכן) ביארו שקדושתה זו הסיבה שמולקים אותה ולא שוחטים אותה).

ואין ללמוד מחלב ודם ומליקה בבמה הצד, דמה להצד השוה שבהם שן מצותם בכך, אבל בטריפה יביא כשרה.

הגמ' רוצה לפרוץ את הק"ו מבעל מום, דמצינו דבר שאסור להדיוט ומותר לגבוה, והיינו **מנחת העומר**. ואין לומר דשאני מנחת העומר שמותרה איסור חדש, שהרי בשביעית אין העומר מתיר איסור חדש, ואף בשביעית מותרת איסור שפוחין, י"ל דקא קרי"ע שאוסר ספיחין ואף בשביעית (מוזמן הביעור, דיש בהם קדושת שביעית והם חייבים בביעור משתרד רביעה שניה שאז כלה לחיה שבשדה, וא"כ כבר נתבערו כולם בזמן העומר. רש"י. והתוס' (ד"ה כרבי עקיבא) הקשו שאחר זמן הביעור זה אסור לכ"ע, ועוד דבזמן העומר לא כלה לחיה שבשדה עד השנה השמינית בחורף. ולכן ביארו (פסחים נ"א): שאיסור ספיחים לר"ע הוא בשביעית קודם הביעור, ובהו רבנן מתירים). ואי נימא מה לעומר שכן מתיר חדש בחו"ל, ולמ"ד חדש בחו"ל לאו דאורייתא וא"כ לא חשיב שיש בוה היתר, י"ל שהיא מתירה את האיסור של העומר עצמו שאם נאכלו השיריים לא יעבור האוכל באיסור חדש אלא באיסור שביעית, א"כ נלמד שטריפה גם תיקרב ותתיר את הלאו שבתוכה. אמנם הגמ' דוחה ששא"א ללמוד ממנחת העומר שכן מצותה בכך להביא מן הישן, אבל בטריפה אפשר להביא כשרה.

ריש לקיש רוצה לפרוץ את הק"ו מבעל מום, דמצינו דבר שאסור להדיוט ומותר לגבוה, והיינו **פיטום הקטורת** שמותר לפטמה רק לגבוה. והגמ' דוחה מה לפיטום הקטורת שכן מצותו בכך.

ואין לפרוץ את הק"ו מבעל מום, דמצינו דבר שאסור להדיוט ומותר לגבוה, והיינו **שבת** שמותר להקריב בה תמידים ומוספים **אז כלאים** באבנטו של כהן, ואין לדחות ששבת הותרה אף להדיוט לצורך מילה, וכלאים הותרו בציצית, דמילה וציצית מצוה הם ואינה צורך הדיוט. והגמ' דוחה דשאני שבת וכלאים שמצותם בכך, בשבת המצוה היא להקריב תמידין ומוספין בו ביום, ובאבנט המצוה שהיא שיהיה דווקא מכלאים. וכתבו התוס' (ד"ה מה לכלאים) שגם ציצית נחשבת מצוה בכך, למרות שטלית של צמר אינה כלאים, דמ"מ בשל פשתן מצוותו בכלאים. ואין לומר גיד הנשה במחובר יוכיח שמצוותו בכך ושרי לגבוה, כיון שאין לו היתר אלא ע"י חיבור, לא שייך למיעבד מיניה יוכיח.

1. ואין לפרוץ את הק"ו מבעל מום דמה לבעל מום למום שפוסל לא רק אם הקרבן בעל מום, אלא אף אם המקריב הוא בעל מום אבל טריפות אינה פוסלת את המקריב. דאיכא למימר **יוצא דופן יוכיח**, שאף שאינו פוסל במקריב מ"מ מותר להדיוט ואסור לגבוה, ואי תנימא מה ליוצא דופן שכן אינו קדוש בבכורה ד'פיטר רחם' כתיב, משא"כ טריפה שאם נולד עם טריפה הוא קדוש בבכורה, נימא בעל מום יוכיח, ונלמד מהצד השוה מיוצא דופן ובעל מום. ואין לפרוץ מה להצד השוה שבהם שלא הותרו ממללם, דאף טריפה לא הותרה מכללה, דאם הונגה למליקת העוף שהיא טריפה שהרי הוא חותך שדרה ומפרקת, והיא מותרת לגבוה, הרי בעופות הותר גם בעל מום, דאין תמות וזכרות בעופות אלא בבהמה, (ולפ"ז אפשר ללמוד ממחוטר אבר ויוצא דופן, ולמסקנה שאמר שכן מומם ניכר ניחא. תוד"ה בעל מום), ומה שעוף שנמלק מותר לכהנים, שאני כהנים דמשלחן גבוה קא זכו ויה נחשב התר לגבוה, וגם בעל מום הותר לגבוה בעופות.

מסקנת הגמ' שאפשר לפרוץ את הלימוד מבעל מום ויוצא דופן, דשאני התם שכן מומם ניכר דאין מום פוסל אלא בגלוי, ויוצא דופן איה ליה קלא, אבל טריפה שאין מומה ניכר כמון בניי מעיים י"ל שהיא כשרה לגבוה, ולהכי איצטריך קרא. וכתבו התוס' (ד"ה שכן) שמחוטר זמן ואותו ואת בנו ומקוצה נעבד ואתנו ומחיר יש להם קול יותר מטריפה בניי מעיים. ומחיה דשריאי להדיוט ואסורה לגבוה ליכא למילף, דמה לחיה שכן אי במינה לגבוה, וכן מומה ניכר.

ומה שלא מספיק ללמוד טריפה מדכתיב "ממשקה ישראל" והיינו מן המותר להקריב, וכתב"ב "כל אשר יעבור תחת השבט" פרט

לטריפה שאינה עוברת, דמי'משקה ישראל" היינו ממועטים רק בהמה שלא היתה לה שעת הכושר שטרפיה במועי אמה, דומיא דערלה וכלאי הכרם דכתיבי בההוא קרא, (ואף דאמרינן (פסחים כ"ה. וחולין קט"ז.) זאת אומרת כלאי הכרם עיקרן נאסר הואיל והיתה להם שעת הכושר קודם השרשה, י"ל דכלאים דכתיבי בהאי קרא איירי בענבים שעושין מהם יין לנסכים, דווקא חרצן שגזרע היתה לו שעת הכושר קודם השרשה, ומחרצן אין עושין נסכים. ואתם ענבים אף שהיתה להם שעת הכושר קודם שהוסיפו מאתים, מה שנתוסף באיסור אחר שנועשה כלאים לא היה לו מעולם שעת הכושר, ומה שהכל נאסר, זה מפני שא"א להפרידם. תוד"ה דומיא). ומ"ל **אשר יעבור**" פרט לטריפה שאינה עוברת משום שאין לה חיות, והאי קרא במעשר כתיב ושאר קרבות לפינן בהקישא, היינו **ממועטים רק היכא** שנטרפה ואח"כ הקדישה דומיא דמעשר, ולכן צריך את הדרשה "מן הבקר" לפסול אף כשהקדישה ולבטוף נטרפה.

אופנים הפסולים בקמיצה

קמיצת המנחות היא אחת מד' העבודות החשובות שבמנחות (שבהם נתבאר לעיל מה הדין כחשבשב שלא לשמה), והיא מקבילה לעבודת השחיטה שבזבחים, ואחרי הקמיצה נותנים את הקומץ לכלי שרת, והקומץ מתקדש על ידי זה, ועבודה זו מקבילה לקבלת דם הזבחים.

ולהלן יבואר מי פסול לקמיצה, ובאלו אופנים נוספים הקמיצה פסולה, והאם כשהקמיצה פסולה מועיל להחזיר את הקומץ לכלי ולחזור לקומץ כדין, אחריו או לפני תניתו לכלי שרת, וכיון שהקומץ מתקדש בתניתו בכלי, יש לדון האם החזרתו לכלי שבו נמצאת שאר המנחה מקדשתו, ובאלו אופנים אין נתינה לכלי מקדשת את הקומץ.

מי פסול לקמיצה - זר ואונן וטבול יום ומחוטר בגדים ומחוטר כיפורים ומי שלא רחץ ידיו ורגליו וערל (-כהן שמתו אחיו מחמת מילה) וטמא, פסולים לקמיצה בין במנחת חוטא בין בשאר המנחות, ואפי' לר"ש שאינה שמנחת חוטא היתה צריכה להיות טעונה שמן ולבונה כדי שלא יהיה חוטא נשכר, ופי' אסיה פסולה המנחה פסולה, (עוד אמר ר"ש שחטאת חלב היתה צריכה להיות טעונה נסכים כדי שלא יהיה חוטא נשכר (ואף שבכל אופן צריך להביא בשווי סלע, אין זו קושיא. תוד"ה שלא), ואינה טעונה נסכים כדי שלא יהיה קרבנו מהודר, וגם בזה אם עשו פסולים את העבודות של חטאת חלב פסולה). **ולרבי יהודה בן בתירא** יחזיר ויחזור ויקמוץ כדין. וכתבו התוס' (ד"ה שקמצו) שגם שתוי יין ופגועי ראש במיתה ומחללים את העבודה.

הקומץ כשהוא יושב, או עומד ע"ג כלים או ע"ג בהמה או ע"ג רגלי חבירו, הקמיצה פסולה, דבעינן שלא יהא דבר חוצץ בין רגליו לדצפה. ולרבי יהודה בן בתירא יחזיר ויחזור ויקמוץ כדין.

אם בקמיצת זר אפשר להחזיר ולקמוץ-

1: לרב זר שקמץ יחזיר את הקומץ ויקמוץ כשר מהמנחה.

הגמ' אומרת שבהכרח רב דיבר לפי בן בתירא שאומר שבקמץ בשמאל יחזיר, אבל לרבנן שאינו יכול להחזיר, ואפי' היכא שהקומץ בעיניה לרבנן לא יחזיר, אף בזר אינו יכול להחזיר.

הגמ' רוצה לומר שהחידוש של רב שדברי בן בתירא הם אף בקמיצת פסולים, משום דהו"א שדווקא שמאל שיש בו הכשר בעבודת יוה"כ שנטול את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו, יכול להחזיר ולקמוץ, קמ"ל. ואף שזר יש לו הכשר בשחיטה, שאני שחיטה שאינה עבודה, דאף שבפרה אדומה זר פסול (דכתיב אלעזר וחוקה), שאני פרה שהיא קדשי בדק הבית, ובהו צריך כהן מגזירת הכתוב, וכמו שמצינו שמראות נגעים צריכים כהן אע"פ שאינם עבודה. ואין לומר שגם זר הוכשר לעבודה בבמה (קודם שנתקדש אהרן, שהעבודה בבכורות. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה וכי) שמשמע מדבריו שלאחר אהרן לא הותר זר בבמה, וא"א לומר כך), דמבמה אין ללמוד דעדיין לא נבדל אהרן, ומה שאמרו שיוצא חוץ לקלעים באימורי חטאת ועולה שאע"פ שהוא פסול אם עלה לא ירד משום שהוא כשר בבמה שלא היו שם קלעים, אין לומדים דין זה מנבמה אלא מ"וזאת תורת העולה" – תורה אהת לכל העולים שאם עלו לא ירדו.

הגמ' דוחה שכבר בברייתא איתא שבן בתירא מדבר בכל הפסולים, ועוד מבואר בברייתא אחרת שבן בתירא לומד מ"וקמץ משם" דהיינו ממקום שכבר קמוץ, וא"כ אין חילוק בין קמיצה בשמאל לשאר הפסולים. ות"ק לומד מ"והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם" דהיינו ממקום שרגלי הזר עומדות י"א אמה שבמזרת, וקמ"ל שאי"צ לקמץ בצפון כשאר קדשים, אלא כל העזרה כשרה לקמוץ.

ולכן הגמ' אומרת שהחידוש של רב הוא שבן בתירא מכשיר להחזיר אף אם קידש את הקומץ ע"י שנתנו בכלי, וכדעת תנא קמא, ודלא כרבי יוסי בן יאסיין ורבי יהודה הנחתום שסוברים שאם קידש את הקומץ לא מכשיר בן בתירא, אבל בקמיצה לבד מכשיר בן בתירא, דאף שקמיצת פסולים היא עבודה, מ"מ לא נגמרה העבודה עד שנתן את הקומץ בכלי. וללישא בתרא רב סובר כאותם תנאים ובא לאפוקי מתנא קמא.

1. הגמ' שואלת למה כשהוא מחזיר את הקומץ לכלי אין

הקומץ נקדש ונפסל דהא עבד מתן כלי, ומה לי כלי שרת זה ומה לי כלי שרת אחר. (ואע"פ שהשיריים מפסיקים בין הקומץ לכלי, מוין במינו אינו חוצץ. תוד"ה וכו').

רבי יוחנן מתרץ שכלי שרת אין מקדשים אלא מדעת שמניסם כדי שיקדשו, ואף מדעת אין הפסולים כמון זר מקדשים אלא ליפסל שלא יוכל להחזירו לתוך השיריים, אבל לא ליקרב.

כתבו התוס' (ד"ה אין) שמכאן מבואר דלא כרש"י בזבחים (פ"ח) דס"ל שלרבי יוחנן שכלי שרת מקדשים פסולים אף ליקרב לכתחילה. ור"ת מפרש שריו"ח הבין שר"ל הסתפק אם על שרת מקדשים פסולים לענין שאם עלו לא ירדו, דאע"ג דאי לא כלי שרת היה מזבח מקדשם, הכלי מפסיק בין הפסול למזבח, ולמסקנה ר"ל הסתפק האם הכלי מקדש כשלא העלוא למזבח לענין שיעלחו למזבח, דדילמא כשם שהמזבח מקדש שרת ירד כך כלי מקדש שיעלה, וענה ריו"ח שממנתו' דתנן 'שקיבלו פסולים וזרקו' שמשמע שרק בדיעבד יזרקו.

עוד כתבו התוס' (ד"ה א"ר יוחנן) שאף שבתורה ששחטה על שמונים חלות אמר רבא (לקמן ע"ה): שלכו"ע כלי שרת מקדשים שלא מדעת, שאני התם דמתוך שמקדש מדעת מקדש נמי שלא מדעת. ולגבי קידוש המים לניסוך בהו, שבערב שבת היה ממלא מים בחבית שאינה מקודשת, ואמר חזקה שגם אם יביא במקודשת לא יפסחו בלינה, דאין כלי שרת מקדשים אלא מדעת, שאני התם ששלל בזמנו הוא (אע"פ שיללה אינו נחשב מחוסר זמן), ואין כלי שרת מקדשים שלא בזמנו שלא מדעת.

רב עמרם מתרץ דאיירי שהחזיר את הקומץ לכלי מלא (ולא גדוש שא"א לקמוץ מומנו שהרי צריך לקמוץ מתוך הכלי, ולא ממה שנגדש למעלה), והיינו שכשקמץ עשה גומא ומחזיר לא לתוך הגומא, ואף שכשמניד את הכלי הקומץ נופל לגומא, מ"מ אינו קדוש דהוי כמו שהחזירו קוף, שאף שכלי שרת מקדשים שלא לדעת, הני מילי כשהוא מחזירו אדעתא דלא ליקדוש.

ואם החזירו לכלי המונח על גבי קרקע, כבר פגש רב נחמן את אבימי אצל רב חסדא כשלמד אצלו מנחות (ואף שאבימי היה רבו של רב חסדא, כדמצינו שרב חסדא קיבל מאבימי מכות טובות על הדין שהכרזה בשום היתומים, רצופה בכל ימי השבוע די בלי יום, ובשני וחמישי צריכה ס' יום מיום שמתחיל עד שמפסיק, והיינו י"ח ימי הכרזה בס' יום, ומכרזי מי יקנה נכסי יתומים הללו, כדי שימכרו ביוקר, מ"מ כששכח אבימי מסכת הלך לרב חסדא שיזכירה לו, ולא קרא לו לבוא אליו משום שכשהוא עצמו ילך יצליח יותר מפני שיגע בזה), ודנו אם אפשר לקמוץ או לקדש את הקומץ בכלי שע"ג קרקע, ואבימי אמר לו שצריך להגביה את הכלי.

הגמ' פושטת שאפשר לקמוץ מכלי שע"ג קרקע, מדתנן שארבעה כהנים נכנסים בשבת, שנים בידם שני סדרים של לחם הפנים, ושנים בידם ב' בויכים, וארבעה מקדמים לפניהם, שנים ליטול שני סדרים, ושנים ליטול מהם ב' בזיכים. ומזה שלמרות שנחית התנא למניינא לא מנה כהן שמוגביה את השלחן בשעת סילוק בויכין, מבואר שאף מכלי שע"ג קרקע כשר, דהבזיכים מתירים את הלחם כמו שהקומץ מתיר את המנחה.

התוס' (ד"ה אמר) שואלים מה החידוש בדברי אבימי שאמר שקומצים 'מכלי זה' למסקנה דמייירי בכלי מוגבה, וכתבו דמשאו אשמעינן שאע"פ שלא נמשח עבודתו מתנכת. א"נ של עץ היה, וקמ"ל כרבי יוסי ברבי יהודה דאמר (סוכה נ): שעושין כלי שרת של עץ.

1: **רבא** מוכיח רבא שמקדשים מנחה בכלי שע"ג קרקע, מדין ס'ידור בזיכין שמסדר את הלחם שהוא שיריים ואת הבזיכים שהם קומץ, בשלחן המונח על הקרקע. אמנם אין מקדשים את הקומץ בכלי שע"ג קרקע, כמו שקבלת הדם אינה כשרה בכלי שע"ג קרקע. ולפי זה מה שאמר רבא **שקומץ שנתנו בשני כלים** כשר, חזר בו רבא וסבר שהוא פסול (כרב נחמן), שהרי דם (שהרי קידוש קומץ הוא כנגד קבלת הדם. תוד"ה מדם) אינו קדוש לחצאין אם קיבל שיעור הזאת של דם אשם מצורע או דם פרים ושעירים השריפים בשני כלים, שיעור ג' הזאות בכלי זה ושיעור ד' הזאות בכלי זה, דכתיב "וטבול בדם", (וכמו שבמי חטאת אם קידש פחות מכדי הזאה (-כדי שיטיביל ראשי גבעולים ויוח) בכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה, לא קידש אע"פ שחזר ועירבם לאחר קידוש נתינת מים על האפר, דכתיב "וטבל במים").

דיני הזאה - כתיב "וטבל הכהן את אצבעו בדם, והזה מן הדם", ואיתא בברייתא שלומדים מ"וטבלי" ולא מספג (-מקנח אצבעו בדופני הכלי), "בדם" שצריך שיהיה בדם שיעור טבילה מעיקרו, "מן הדם" לומר שצריך להוות תמאות דם שבכלי שטובל בו אצבעו. והטבול אצבעו בין הזאה להזאה, ולא להזות מהדם שנשאר באצבע, למעט שיריים שבאצבע שהם פסולים להזאה. ולפי זה אם ניתן על בגד מהשיריים שבאצבע אין הבגד טעון כיבוס דכתיב "ואשר יזה מדמה על הבגד תכבס", ולא חשיב דם, ורק אם ניתן לפני ההזאה שעדיין הדם ראוי להזאה, הבגד טעון כיבוס. והא דאיתא בברייתא שאחרי שגמר להזות מדם פרה אדומה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד מקנח יזו בגופה של פרה, שהרי הפרה נשרפת לעיניו אחרי שיורד מן ההר, (ומדכתיב "ואת זמה שירוף" לומדים שדמה טעון שריפה. תוד"ה מקנח), צ"ל שאז מקנח כל ידו, אבל גם בין ההזאות צריך לקנח את אצבעו, והיינו בשפת המזרק (שהרי לא היה יורד מהר המשחה בין כל הזאה והזאה לקנח בגוף הפרה. רש"י. והתוס' (ד"ה אלא) כתבו שבזבחים (ג"צ): פירש רש"י שלא היה מקנח בגוף הפרה כדי שאצבעו לא תתלכלך בניימין), כדכתיב בעזרא שקורא למזרקים "כפורי זהב" על שם שמקנח יזו בהם, דא"צ לעמוד ליד הפרה אלא בזמן השריפה).

קדושה לחצאין

מנחה יש לה שיעור (בדרך כלל עשרון, ובמנחת נדבה אפשר גם יותר), וקידוש המנחה נעשה ע"י תניתנה בכלי שרת, ואם הניח בכלי שרת פחות מכשיעור אין המנחה מתקדשת (ולרבי ים' אף דעתו להשלים המנחה מתקדשת), ובמנחת חביתין נחלקו רבי יוחנן ורבי אלעזר אם היא מתקדשת לחצאין (שהרי היא קריבה מחציתה בבוקר ומוחציתה בערב) או לא, ובמנחה הבאה עם שמן ולבונה נחלקו רב ורבי תנינא אם היא קדושה ללא שמן ולבונה (שהרי מנחת חוטא באה בלא שמן ולבונה), וגם השמן והלבונה מתקדשים בפני עצמם, או שרק שילשתם יחד מתקדשים.

לקומץ ג"כ יש שיעור (כשיעור מה שנשאר ביד אחרי הקמיצה ומחיקת מה שמחוץ לאצבעות, ו"א שצריך שיהיה שם לפחות שני כזיתים. כ': ו"ג.), ולהלן יבוא האב כאשר לאחר הקמיצה שהכהן מקדש את הקומץ ע"י נתינתו בכלי שרת (עבודה המוקבלה לקבלת הדם), ניתן לקדשו לחצאין או לא, ומה הדין בזה בדם שקיבל בכלי אחד פחות משיעור הזאה.

ח. דם אינו מתקדש לחצאין בשני כלים אם יש בכל כלי פחות משיעור הזאה. ואף לרבי אלעזר דס"ל (להלן) שחביתי כהן גדול (-עשירית האיפה שמקריב בכל יום, שנקראת חביתין בגלל ש"על מחבת בשמן תיעשה") מתוך שקרבים לחצאין מחציתה בבוקר ומחציתה בערב קדושים לחצאין, מ"מ אין לומדים מנחה מדם (ואם היו לומדים מנחה מדם, אע"פ שהטעם במנחה הוא מפני שהיא קריבה לחצאין, גם אם קרב לחצאין, דכל הזאה היא עבודה בפני עצמה. תודה"ו ואם), אבל מנחה ממנחה ילפינן, כדמצינו דס"ל שלומדים ששנחה שקמצה בהיכל כשרה אע"פ שדינה בעזרה כשאר קרבנות. מסילוק ביזיכין שזה קמיצה והיא בהיכל. (ולא אמרין הטעם שלא יהא טפל המור מן העיקר, כדאמר בשלמים לקמן, דשאני התם שחלה הכתוב באהל מועד, דכתיב "פתח אהל מועד". תודה"ו מנחה).

ומה שמצינו שאם **לחם הפנים נשבר** לפני שסילקוהו מהשלחן פסול ואין מקטיר עליו את הזביכין דהויא לה מנחה שחסרה קודם קמיצה, אבל אם נשבר אחרי שהגיע זמן סילוקו מהשלחן בבשש שעות, הלחם פסול ומקטירים עליו את הזביכין כשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה שאע"פ שמקטירים עליהם את הקומץ השיריים אסורים באכילה, ואילו מנחה שחסרה קודם קמיצה פסולה, שאני התם שאין הקומץ מבורר אלא הכל נמצא יחד, ולכן א"א לומר כאילו קמצה כבר, דהוי מחוסר מעשה, משא"כ לחם הפנים שהקומץ שלו מבורר בביזכים בפני עצמו, וכיון שהגיע הזמן לפרקו נחשב כאילו פירקו. ולפ"ז רבי אלעזר סובר כמ"ד ששיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה מקטירים עליהם את הקומץ.

קדושת מנחת חביתין לחצאין - לרבי יוחנן חביתי כהן גדול אינם קדושים לחצאין, דכתיב "מנחה תמיד מוחציתה" הבא מנחה שלימה של עשרון, דאין מנחה פחותה מעשרון, ואח"כ תחצה אותה. ולרבי אלעזר מתוך שקריבה לחצאין מחציתה בבוקר ומחציתה בערב קדושה לחצאין, ואמנם צריך להביאה מביתו שלימה, וזה מעכב דכתיב חוקה, אבל לענין קידוש בכלי שרת יכול לקדשה לחצאין.

ומודה ריו"ח בשאר מנחות היכא שהפריש חצי עשרון ודעתו להוסיף להשלים לעשרון (דאין מנחה פחותה מעשרון), שזה קדוש, ואף שריו"ח יליף מילתא ממילתא, וכדמצינו שריו"ח למד ששלמים ששחטם בהיכל כשרים מדכתיב "ושטחו פתח אהל מועד" -בעזרה, וכיון שבעזרה כשרה כ"ש בהיכל, דלא יהא טפל חמור מעיקר, שאני הכא שדעתו להוסיף, כדמצינו שרבי יוסי אמר שאף דכתיב "שניהם מלאים סולת" והיינו שלימים וא"צ שיהיו מלאים ממש, בזמן שדעתו להוסיף ראשון ראשון קדוש. ולרב אף בדעתו להוסיף אינו קדוש, ולענין חביתין ס"ל כריו"ח, דאל"כ נילף מהתם, (שהרי רב יליף מילתא ממילתא וכדלהלן).

קדושת מנחה ושמן ולבונה - לרב מנחה קדושה אם נתן עשרון בכלי שרת בלא שמן, ואינו יוצא לחולין, וצריך להביא שמן ולהקריבה, כדמצינו בלחם הפנים שהיא מנחה ואין בה שמן, אבל לבונה והיינו ביזכים יש בה. וכן קדושה בלא לבונה כדמצינו במנחת נסכים הבאים עם הזבח שאין בה לבונה. וכן קדושה בלא שמן בלא לבונה כדמצינו במנחת חוטא. וכן שמן ולבונה קדושים זה בלא זה, דמצינו שמן לבדו בלוג של מצורע, ולבונה לבדה בלבונה הבאה בבזיכין. וכן סובר שמואל.

ולרבי חנינא בכל המנחות הטעונות שמן ולבונה אין קדושים זה בלא זה אלא צריך שיהיו שלשתם יחד בכלי שרת. ולדבריו צ"ל שזה שמשושו בשמן המשחה את מידת העשרון שהיתה במקדש לצורך מנחות כדי לקדש את התנן בתוכה, אע"פ שלא נכנס שם שמן ולבונה יחד עם העשרון סולת, היינו למנחת חוטא שזה רק סולת, ומידת לוג ללוג של מצורע.

וכתבו התוס' (ד"ה שהיה טעונא) שאף שמובאר לקמן (פ"ו), שחצי עשרון נמשח למנחת חביתין, אך לרבי טעונא שמן ולבונה, "ל שמתחילה היו מקדשים המנחה בביטא עם השמן, וכיון שזה גנאי להוציא לכלי חול אחר שנתקדשה, לכן נמשח חצי עשרון. וצ"ל שלא היו מערבים בביטא את המנחה עם השמן, אלא היו מונחים שם זה לצד אחד והה לצד אחר, שאם היה הכל מעורב לא היו יכולין אחרי כן לחלק בחצי עשרון מפני לוג ומחצה שזה עורף של החצי עשרון. ולר"מ דאמר (שם) דשני עשרונות היו במקדש אחד גדוש אחד מוחין, ובמחוק היו מודדים לחביתי כ"ג, לרבי חנינא לא היו צריכים למושושו, דאין מנחה קדושה בלא שמן, אבל מושווהו יפן כ"א טעו למודד במנחת חוטא. לר"ש דאמר (פ"ו): דמידה יתירה היתה שם של לוג ומחצה שבה היה מודד לחביתי כ"ג לוג ומחצה בבוקר ולוג ומחצה בערב, נמשח לרבי חנינא מפני שמתחילה מיתלין שלשה לוגין שמן עם הסולת בביטא, וזה גנאי להוציא מכלי שרת לכלי חול, וכנ"ל.

ח. מה ראוי לקדש - כלי הלח מקדשים את הלח ולא את היבש, ומידות היבש עשרון וחצי עשרון מקדשים את היבש ולא את הלח, אמנם שמואל אמר שזה שאין כלי לח מקדשים יבש נאמר רק במדות לח הן וחצי תין וכו', שכל מידה אינה ראויה אלא למטרתה, אבל מזרקות שהם כלי לח מקדשות את היבש, כדמצינו שקערה ומזרק היו "שניהם מלאים סולת בלולה וקמץ" (והיינו במנחת נסכים שהיא טעונה שמן, ומבואר שכל שרת מקדשים סולת בלא שמן (ורבי חנינא מוקי לה במנחת חוטא). רש"י. והקשו התוס' (ד"ה אבל) שהרי מפורש בפסוק שהמנחה "בלולה בשמן". ולרבינו שמואל הדיוק שהוא שכמו שמזרקות מקדשות דבר שאינו ראוי להם כמו מנחה, הואיל וראויה להתקדש בכלי אחד דהיינו ביטא, אף מנחת סלת מתקדשת בלא שמן ולבונה אע"פ שאינה ראויה לכלי זה, והואיל ומתקדשה בכלי אחר כגון מנחת חוטא. עוד יבואר התוס' שהגמרא מדיקת מיתלין שלשה לוגין של ממוקדשין, ולא אמר 'מקדשין מנחות ונסכים' דכתיב בההוא קרא, ש"מ שמוקד

מקדש אפילו מנחת חוטא, דמצינו שמקדשים דבר שאינו ראוי להם כיון שזה ראוי לכלי אחר. עוד יש לפרש שאם שמואל לומד זורות מושעה (נשיאים), כ"ש דילפינן מילתא ממילתא, כרב דמנחה קדושה בלא שמן). ואף ששנחה היא דבר לח שהרי היא בלולה בשמן, מ"מ אף הדבר הירבש שבה שא"א למנחה בלולה בלא הלקים שלא הגיע אליהם שמן, מתקדש במזרק וה"ה סולת בלא שמן כלל, או דנימא שמנחה שהיא עיטה נחשבת דבר יבש לגבי דם שהוא צלול, ואם המזרק מקדשה ה"ה שהוא מקדש דבר יבש לגמרי.

וכתבו התוס' (ד"ה כלי) שהנתא דקדק לקרוא לשל לח כלי ולשל יבש מדות, משום שבשל יבש היו מזדקקין לעשות שהגודש מעל דופני הכלי יהיה שליש, ומ"מ גם על של לח שם מידה עליו. ורש"י (ובחים פ"ח), פירש דללח קרי כלים מפני שהיו כלי לח שאינם מדות, כגון מזרקות וקערות לדם ליין ולשמן, אבל ליבש לא היו אלא שתי מדות עשרון וחצי עשרון, דכלים שנותנין בו מנחה כל לח היו, דמזרקות וקערות ראוין לכך.

מנחה שקמצה בהיכל - לרבי אלעזר מנחה שקמצה בהיכל כשרה, כדמצינו שסילוק ביזיכין נעשה בהיכל. ומה שמצינו שרת"ק דברייתא לומד מ"קומץ משם" לקומץ במקום שרגלי זר עומדות והיינו י"א אמה בכניסת העזרה, (ובן בתירא לומד מזה שאם קמץ בשמאל חוזר וקומץ בימין), צ"ל שהפסוק בא להכשיר את כל העזרה ולא לפסול את ההיכל, דהו"א דכיון דכתיב "ההגשה אל המזבח וקמץ" צריך שתהיה הקמיצה בקרן דרומית מערבית כמו ההגשה שגויש את המנחה קודם קמיצה, קמ"ל שאם רצה מחזירה אחר הגשה לכל מקום שירצה בעזרה וקומץ. (וזה אין לומר שהיינו לומדים מעולה וחטאת ואשם דבעינן צפון, שהרי אף מנחה היא קדשי קדשים, דמה לאלו שהם מיני דמים וכפרתם חמורה, דעיקר הכפרה היא בדם, ובעולה יש עוד פירכא שהיא כליל לגבוה, ובחטאת יש עוד פירכא שהיא מכפרת על חייבי כריתות שוגגים).

ט. שלמים ששחטם בהיכל - לריו"ח שלמים ששחטם בהיכל כשרים, דכתיב "ושחטו פתח אהל מועד" וכיון שהעזרה כשרה כ"ש שההיכל כשר. אמנם סברא זו שייכת בעבודה, שאדם עובד במקום רבו, אבל לענין אכילה שאין אדם אוכל במקום רבו צריך פסוק מיוחד שאם הקיפו עכו"ם את העזרה למלחמה וכתבים לא יכולים לאכול בעזרה מפני רמחם וקשותו, מותר לאכול בהיכל קדשי קדשים ושיירי מנחות ואינם נפסלים במה שהם יצאו מהעזרה להיכל, דכתיב "לכל חטאתם ולכל אשמתם וכו' בקודש הקדשים תאכלנו" והיינו היכל, דאי עזרה הא כתיב בהדיא "בחצר אהל מועד יאכלו".

מנחה שבללוה חוץ לחומת העזרה - לריש לקיש מנחה שבללוה חוץ לחומת העזרה כשרה, דכתיב "ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה" ואח"כ כתיב "והביאה אל בני ההננים וקמץ", והיינו שרק מקמיצה ואילן בין בעיני כהן, משא"כ ציציקה ובלילה (אמנם הגשה ותופנה צריכים כהונה, שאף זר קרב אצל המזבח). תודה"ו מקמיצה), וה"ה לענין פנים. (ומה ששחיטה בעיא פנים אף דלא בעיא כהונה, היינו משום הקבלה, אי נמי שאני התם שכן מיני דמים. תודה"ו ומדכונהו). ולרבי יוחנן מנחה שבללוה חוץ לחומת העזרה פסולה, דכיון שעשייתה בכלי בעיני פנים, אע"ג דלא בעיני כהן, ואע"ג שסנחה שלא בללה כלל כשרה, בבללה חוץ לחומת העזרה גרע. (תודה"ו רבי יוחנן). ותניא כוותיה דרבי יוחנן. כתבו התוס' (ד"ה ריש לקיש) שמובאר כאן שכל המחלוקת היא בגלל שהבלילה נעשתה בחוץ, אבל מה שנתקדשה בכלי אינו גורם למנחה להפסל ביוצא קודם קמיצה, (ואולי מנחת כהנים וחביתי כהן גדול שאין בהם קמיצה נפסלים ביוצא כבר לאחר קידוש כלי). וברש"י (מנחות פ"ז: ובחים פ"ח.) מובאר שמנחה שנתקדשה בכלי נפסלת ביוצא.

דין מנחה שחסרה

כל המנחות שחיסר (או שריבה) מהשיעור שנאמר בהם פסולות (ברייתא ע"ו), והרי הם קרבן בעל מום (טז). אמנם אם מתחילה (כשנתקדשה בכלי שרת) היה במנחה שיעור, ויחנן רבי יוחנן וריש לקיש הכיר כבר בקבע לה שם מנחה והחסרון היה בשיריים לאחר הקמיצה, שלדעת רבי אלעזר היא כשרה, ולדעת רבי יהושע שהיא פסולה, ובעדת רבי יהושע סובר ריש לקיש טעם אם חסרה לפני הקמיצה פסולה, ולרבי יוחנן כשרה. מפני שרק קמיצה (שהיא עבודה המקבילה לטחיטת חטב) נקבע עליה שם מנחה. ודלהלן.

עוד יבואר מה הדין בלחם הפנים שנחסר (שגם הוא נחשב מנחה), ומה הדין במנחת ציבור (-מנחת העומר) שנחסרה, והאם חסרון באברים אם באימורים מעכב את זריקת הדם.

לרבי יוחנן אם המנחה חסרה קודם קמיצה, יביא מתוך ביתו וימלאנה, מפני שרק הקמיצה קובעת לה שם מנחה. ולריש לקיש לא יביא מביתו, דקדושת הכלי כבר קבעה לה שם מנחה וקרינן ביה "מן המנחה" פרט לשחסרה. והגמ' מקשה על ריש לקיש מהמשנה שאם חסר הלוג שמן של מצורע עד שלא יצק על כפו השמאלית ימלאנו, ומבואר שמידת הלוג שהיא כלי שרת לא קבעה. תיובתא. וכתבו התוס' (ד"ה חסר) שלר"ש אף אם חסר הלוג אפילו לאחר ציציקה ימלאנו, כדתניא (ה.) הקדים מתן שם למתן דם ימלאנו, ונתתה מן השמן קודם מתן הדם לאו שמה מתנה כיון שזה נעשה בפסול, וא"כ אף לת"ק כשר.

שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה, או שחסרה מנחת נסכים לפני זריקת דם הקרבן, או שנחסר מהבשר והאימורים לפני זריקה - איתא להלן שאם שיירי המנחה נטמאו או נשרפו או אבדו, לר"א דיליף מ'מועשת עלותיך הבשר והדם' – דם אע"פ שאין בשר, כשרה להקטין הקומץ, דקומץ בלא שיריים זומה לדם בלי בשר, ולרבי יהושע דס"ל שאם אין בשר אין דם ואם אין דם אין בשר, פסולה. ולענין שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה, ריש לקיש סובר כרבי יהושע, וס"ל שאין מקטיר עליהם את הקומץ. ולרבי יוחנן אף לרבי יהושע מקטיר עליהם את הקומץ, דס"ל שלא דיבר רבי יהושע אלא היכא

שלא נשאר כזית מהקומץ, וכמו שלענין זבחים אם נשאר כזית בשר, או אפילו רק כזית חלב, זורק את הדם, (אבל אם נשאר חצי זית בשר וחצי זית חלב אינו זורק את הדם שאין אכילת אדם ומזבח מצטרפים, דזריקת הדם אינה אלא להתיר אימורים למזבח ובשר לאדם, וכיון שאבדו שניהם זריקה למה, ובעולה כיון שכולה כליל זורק אף על חצי זית בשר וחצי זית חלב, ואם נשאר כזית מנחת נסכים של הזבח ולא נשאר כזית בשר או חלב, אין זורק את הדם). וריש לקיש לומד מ"והורים הכהן מן המנחה" את אכרתה **והקטינו**. דבעינן שתהיה כל המנחה, ולרבי יוחנן "המנחה" היינו המנחה שהיתה שלימה בשעת קמיצה, אע"פ שעששו אינה שלימה.

טז: לחם הפנים שנחתך לפני שסילקו מהשלחן, פסול, ואין מקטיר עליו את הקומץ, אבל אם נחתך אחרי שסילקו, או אחרי שהגיע הזמן לסלקו, פסול, אבל מקטיר עליו את הקומץ. רבי יוחנן מוכיח מכאן דה"ה לענין שיריים, ואין לומר שזה ר"א, שהרי ר"א מכשיר אפי' בנשרף או נאבד ולא רק בנחתך. ואין לומר דשאני לחם הפנים שהוא קרבן ציבור (וציבור קל יותר, שהרי טומאה הותרה בציבור דכתיב "במועדו" ואפילו בשבת ובטומאה), דחסרון קבעל מום דמי, וציבור לא מקריבים בעל מום, ועוד שהרי מחלוקת ריו"ח ור"ל היא גם במנחת העומר שהיא קרבן ציבור.

רב מלכו מביא ב' מקורות מברייתות **לפסול חסר במנחה**: א' 'מסלתה ומשמנה' שאם חסרה כל שהוא פסול. ב' 'והנותרת מן המנחה' פרט למנחה שחסרה ד"מנחה" שלימה משמע, או שחסר קומצה דשיירי מנחה העשירה כהלכתה משמע, וקומץ חסר פסול, או שלא הקטיר מלבנותה כלום שזה מעכב את הקומץ, אבל אם הקטיר קצת מהלבונה השיירים נאכלים.

הגמ' אומרת שאין הכרח ששני הפסוקים מדברים במנחה שחסרה קודם קמיצה, או בשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה, ודלא כריו"ח שהכשיר בהם וכני'ל, ד"ל דקרא אתא למנחה שחסרה קודם קמיצה לומר שצריך שימלאנה, והפסוק השני מלמד שאם **חסרו השיריים בין הקמיצה להקטרה**, שאף שמקטיר הקומץ עליהם, הם אסורים באכילה, (ואף שבזבחים אם לא נשתייר כלום אין זורק את הדם, כיון שלא אבדו היו כאילו הם בענין, אף שבטמא אין זורק את הדם. תודה"ו אותן), לזעירי לומדים מדכתיב "והנותרת" ולא הנותרת מן הנותרת שמתחילה היו כל השיריים נותרת מן הקומץ, ומחסרו הם שיריי שיריים. ולרבי נ'איי לומדים מדכתיב "מן המנחה" – מנחה שהיתה כבר שלימה בשעת קמיצה, אע"פ שחסרה בין קמיצה להקטרה, ופליג אדועירי. ל"א שהיתה כבר בשעת הקטרה, והכי משמע "והנותרת מן המנחה" שהיתה שלימה כבר בשעה שנעשו שיריים, יאכלו "לאהרן ולבניו", אבל לא יאכלו שיריים שנעשו שיריים ממנחה חסירה, והיינו דזעירי, ומשמעות דזרשין איכא בנייהו.

דיני ימין ושמאל במנחות ובזבחים

ישנה מחלוקת יסודית בין רבנן לר"ש הנוגעת להרבה עבודות שנעשו בשמאל, לדעת רבנן כל עבודות המנחה אינם נעשות אלא בימין, ואם עשאו בשמאל פסולות, וכן הדין בעבודות הזבחים, ולר"ש דזויקא קמיצה בשמאל פסולה, אבל הולכת הקומץ והקטרתו כשורות אף בשמאל, (ועיין לקמן כ"ו. מחלוקת בענין לר"ש האם שטלא נתן את הקומץ בכלי, צריך לעשות את ההולכה וההקטרה בימין, או לא), וכן קבלה וזריקה בזבחים מכשיר ר"ש בשמאל, ומחלוקתם היא האם במקום שכתוב שצריך כהן זה מלמד שצריך ימין או לא, וכדלהלן, (וע"ע ובחים כ"ז).

קמץ בשמאל לת"ק המנחה נפסלה, ולבן בתירא יחזור ויחזור ויקמוץ בימין. (מתני' ו').

והא דקמיצה בשמאל פסולה ילפינן מדכתיב "ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה" וכף היינו ימין דכתיב במצורע "כף הכהן השמאלית" מכאן שבמקום שנאמר כף סתם היינו ימין, דארבעה "שמאלית" כתיבי (שתים בעשירי ושתיים בעני), חד לגופיה, ואם היה כתוב שתיים הייתי אומר שאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות (הקשו התוס' (ד"ה אין) דלישתוק קרא מתירויהו), ואם היה כתוב ג"פ שמאלית הייתי אומר מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית.

והא דכתיב בפרשה זו פעמיים **שנתינת השמן** היא "על בוהן ידו הימנית ועל בוהן רגלו הימנית" חד להכשיר צדדים של בוהן, דדרשינן "על" בסמוך. וחד "על בהן" בין של יד בין של רגל לפסול צידי צדדים -בשר התחתון שנגנז הכף, דבעינן "על" ולא תחת.

ז. והא דכתיב "על דם האשם" דעשירי ו"על מקום דם האשם" דעני, (בשלמא חד כתביה לאשמועינן שיתן השמן על הדם ולא אצלו, אלא "מקום דם" למה לי. רש"י. ולתוס' (ד"ה על) שאלת הגמרא שנכתוב בשניהם אותו לשון), בא ללמד שנותנין על מקום דם האשם אפי' אם נתקנה, ויתן על דם האשם אפי' אם לא נתקנה ולא הוי חציצה בין שמן לבוהן, ואף דרחמנא אמר "על בהן" הא כתיב "על דם".

ולרבא לומדים קמיצה בימין מגזירה שוה יד יד', ורגלו הימנית נצרך ללמד גזירה שוה 'רגל רגל' לומר שחליצה בימין, ומגזירה שוה 'אוזן אוזן' לומדים שרציעה בימין, ומ"שמאלית" דעני לומדים שימין של הכהן פסולה במצורע, והא דכתיב שמאלית וכו' גם בעני, משום שכל פרשה שנאמרה ושנית לא נאמרה אלא בשביל דבר שנחדש בה.

כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין, דכתיב "וטבל הכהן את אצבעו הימנית". להכמיים א"צ לכתוב גם אצבע וגם

כהונה, כדכתיב "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו", אלא אף בקמיצה שכתוב בה רק כהונה פסולה בשמאל. ואמנם ה**ולכת אנרים לכבש** אף דכתיב בה "הכהן" אינה צריכה ימין, כדמצינו שאת הרגל של ימין (שהיה מוליך לכבש יחד עם הראש, וכיון שהולכה יחד עם הראש ודאי המונה לרגל ימין שהיא חשובה, ולכן את הראש שהוא כבד היה מוליך בימין, ואת הרגל היה מוחזיק ביד שמאל (ועורה לחוץ). ושיטת ר"ש שרק היכא שכתוב אצבע או יד, שמאל פסול, (וכהונה בא לומר שיהיה בכיהונו -בבגדי כהונה), אבל היכא שכתוב רק כהונה, שמאל כשר, ולכן ר"ש מכשיר **קבלה** בשמאל.

גם **זריקה** שכתוב בה רק כהונה, ר"ש מכשיר בה בשמאל, וכדמצינו בברייתא. ר"ת (תו"ה והרי זריקה) גורס כאן מליקה במקום זריקה, וה"ש מכשיר מליקה בשמאל, (הגמרא לקמן (כ"א) ומצריכה ימין מדברת על זה), ואו דסי'ל כתינא שחולק על ר"ש ופוסל קבלה בשמאל, ולדבריו צריך מליקה (בימין), וזריקה בימין פסולה בכל הקרבות מוקיבש ד"וזאת תתור"ה לחטאת. ועוד אמר ר"ת שאפילו אם גורסים זריקה י"ל דהאי תנא סבר כר"ש ולומד כל הזבחים מחטאת, אבל לר"ש לא לומד את כל הזבחים מחטאת, וכן שיטת התוס'. ורבינו שמואל מיישב גירסת דמייירי בזריקה, והגמרא מדייקת שר"ש חולק ומכשיר רק בקבלה בשמאל ולא בזריקה בשמאל.

י: והא דכתיב "יד" במצורע ללמד על קמיצה שתהא בימין, אף בדקמיצה כתיב "כהונה", י"ל שלימוד אחד הוא לקמיצה עצמה, והשלימוד השני הוא לקידוש הקומץ בכלי שרת שיחזיק את הכלי ביד ימין. ולר"ש שאינו מצריך קידוש קומץ ואם קמץ מכלי שרת מעלה ומקטירו אפילו במקדיה של חרס, וגם ליי"א שר"ש מצריך קידוש קומץ, מ"מ הוא מכשיר קידוש קומץ בשמאל, הא דבעי "יד" היינו ללמד שקומץ מנחת חוטא יהיה בימין, דאף שיש ענין שלא יהיה קרבנו מהודר, מ"מ בעינן ימין. (וקמיצה עצמה לר"ש בימין, מדכתיב "קודש קדשים היא כחטאת וכאשם", שאם עובדה ביד ולא קידש קומץ בכלי אלא קמץ והולך והקטיר בידו, **עובדה בימין** כחטאת שרק היא בימין דכתיב בה אצבע וכהונה, **ואם עובדה בכלי** -שקידש קומץ בכלי, כשרה אף אם **עובדה בשמאל** כאשם מצורע דכתיב ביה שמאל. רש"י. ולתוס' (ד"ה בשמאל) התם מייירי כשקטעה אד תהקומץ בכלי כדי להקטירו, אבל כשנתנו בכלי לקדשו י"ל דבעי ימין, ובזבחים (כ"ה) פירש רש"י שר"ש מכשיר בשמאל משום דלא עדיף מקבלה. עוד כתבו התוס' שמה"ד דבעי קידוש קומץ הוא רב נחמן, והוא מפרש בא לעובדה ביד בקמיצה גופה כדמשמע הכא או בהעלאה ביד להקטיר לאחר שנתקדש בכלי).

דיני קמיצה

קמיצת המנחות היא אחת מד' העבודות החשובות שבמנחות, והיא מקבלה לעבודת השחיטה שבזבחים. ולהלן יבואור דיני קמיצה, וצורת הקמיצה.

י"א. קומץ יתר (-מבורץ -גדוש. לישנא אחרינא שיש קמח חוצץ בין ראשי אצבעותיו לפס ידו), או חסר (-שקמצו בראשי אצבעותיו מעט, ולא כופף את האצבעות על כף היד) פסול. ולכן קמץ ועלה בידו צרור או גרגר מלח (אע"פ שהוא בר הקרבה דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מולחו דכתיב 'וכל קרבן מנחתך במלח תמלח', אבל המנחה אינה טעונה מלח, דכתב הרבנן' – הקרבן טעון מלח ולא כל המנחה) או קוסר לבונה (אע"פ שהקובעה ליהיה עם המנחה), ונמצא הקומץ חסר את מקומם של אלו, פסול. ואפי' נתערבו בן ה**צד** למעלה ליד האגודל או למטה ליד הקמיצה, (והם הן הצד שהרי אחרי הקמיצה היה חופץ ארץ ידו כדי שלא יפול מן הקומץ כלום), שאין בזה חציצה (בין ידו לקמח, או נמי בין קמח לקמח) פסולים. ולכן כשקומץ, והלבונה על המנחה דכתיב 'כל הלבונה אשר על המנחה', מטלק את כל הלבונה לצד אחד קומץ את הסולת מאמצע הכלי.

כתבו התוס' (ד"ה קמץ) שאם נשאר צרור בשיריים אין לפסול מטעם מנחה שחסרה קודם קמיצה, דאין רגילות לצמצם העשרון שלא היא בו מעט יותר. והתוס' מסתפקים האם לרבי יהודה בן בתירא יחזור ויקומץ וסתם לן תנא דלא כותיה, או שיש לחלק בין קמיצה פסולה לקמיצה הנעשית מפסולין.

כיצד קומצין- רבא אמר שקומץ כדקמצי אינשי ומשמע בכל האצבעות. והגמרא שואלת מדאיתא בברייתא 'זו זרת -האצבע הקטנה שממנה מודדים את מידת החושן) זו קמיצה -האצבע הסמוכה לאצבע הקטנה, שממנה מתחיל הקומץ) זו אמה (באצבע הארוכה, שממנה מודדים את מידות בית המקדש וכליו, ושתי מקלות של אמה היו בשושן הבירה שמהם מודדו, ואתם מקלות נמדדו באותה אצבע) זו אצבע (לטבל הכהן אצבעו בדם) זו גודל (לכהונת דמצורע), ומבואר שהקמיצה מהאצבע השניה ולא מהזרת. ולכן הגמרא מנארת שהכונה להשוות -שאם יוצא קמח למטה מוחוק ומשוהו באצבע הקטנה שלא יהא מבורץ, וכן למעלה ע"י האגודל, והיינו פושט ג' אצבעותיו עד שהם מגיעות לכף היד וקומץ, (דכתיב "בקומצו" וכתיב "מלוא קומצו"), ובמנחת מחבת ומחשת שאופה אותה ואח"כ פותתם קומץ, וכיון שא"א לפותתם שיהיו דקות כ"כ וכשהוא קומץ יוצא מחוץ למקומו, מוחק מולמעלה ע"י האגודל ומלמטה ע"י האצבע הקטנה, וזוהי אחת מעבודות קשות שבמקדש להשוות שלא יהיה חסר או יתר, (וכן מליקה וחפינה כשהיה נכנס לפני ולפנים, ולא כשהיה חופץ בלשכת בית אבטינס. תוד"ה הא). עוד כתבו התוס' (ד"ה וזו שלמ"ד' לקמן ע"ה) שמהזוין לסולתן אינה קשה יותר ממנחת סולת, אלא סבר לה כמ"ד שהיה מחלקה לשנים ושנים לארבעה.

הגמרא מסתפקת מה הדין אם קמץ בראשי אצבעותיו (-שהניס ראשי אצבעותיו בקמח, **ופס ידו כלפי הקמח**, וקמץ מלוא קומצו עד פס ידו כתיקו), או מן הצדדים (-שנתן גב ידו על הקמח והולך ידו עד שנכנס הקמח מן הצד לתוך ידו. לישנא אחרינא שקמץ מצדי הכלי ולא מאמצע), או מלמטה למעלה (-שהניס אצבעותיו בקמח וגב היד כנגד הקמח וקמץ). תיקו.

גם בחפינה של יום הכיפורים מהקטורת סמים הדקה, צריך לחפון כדחפני אינשי שמניסוים צדידי ידיהם וחופנים. והגמ' מסתפקת מה הדין בחפן בראשי אצבעותיו, או מן הצדדים (שהניס קטורת בחפניו דרך בין האגודל לאצבע. ל"א מן הצדדים של הכלי), או שחפן בכל יד וקירבן זו לזו, תיקו.

קידוש הקומץ בכלי- הגמ' מסתפקת אם אפשר לקדש את הקומץ ע"י דיבוקו בדופן הכלי מנפנים, כיון שזה בתוך הכלי, או דבעינן הנחה בתוכו. תיקו. וכן היכא שהפך את הכלי ודיבק את הקומץ בקרקעיתו כגון שהיה לכלי בית קיבול מאחוריו, הגמ' מסתפקת אי מהני כיון שהניח בתוכו, או דבעינן שיהיה כתיקנו. תיקו.

חיסר או ריבה לבונתה

ריבה שמנה משיעור לוג פסול, בין שהוסיף שמן של חולץ, בין שנתן לה שמן של מנחה אחרת, בין שהפריש לה ב' לוגין שמן (שכל לוג ראוי לה).

מיעט שמנה כל שהוא פסול.

י"א: חיסר לבונתה- בשעת הקמיצה לכו"ע צריך שיהיה קומץ של לבונה (דשיעור לבונה הוא קומץ, הדוקשה לקומץ דמנחה, דכתיב "והריס ממנו בקומצו מסולת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה". ולבונה הבאה בבזיכים היא בשני קמצים, גז"ש 'אזרתה ואזרתה מקומץ, ולכל סדר צריך קומץ. תוד"ה קומץ), ובשעת ההקטרה: לר"מ גאז צריך שלא יפחות קומץ. ולרבי יהודה אם נשאר בשעת ההקטרה קורט אחד פסולה, ואם נשאר ב' קרטין כשרה. ולר"ש אף בנשאר קורט אחד כשרה, אבל בפחות מוכך אפי' כל שהוא פסולה. ושלשתם מקרא אחד דרשו, דכתיב "ואת כל הלבונה אשר על המנחה", לר"מ הכונה שתהיה הלבונה שנוקעה בתחילה עם המנחה, ולרבי יהודה "כל" מרובה קורט אחד ד"כ"ל משמע כל שהוא, (ד'הלבונה" כולה משמע, והא דאמר רבי יהודה (חולץ פ"ח). "ומן" ואפילו מקצת דמו, שמא היינו משום דכתיב דמו ולא דם. תוד"ה ר' יהודה), ו"את" מרובה עוד קורט, ורבי שמעון לא דורש "את" ודרוש "כל" כרבי יהודה.

וכתבו התוס' (ד"ה ורבי שמעון) שר"ש לא דורש את להאי דרשא, אבל בעלמא דריש "את", וכן רבי יהודה שדורש כאן את, ובוסטה (י"ז), מבואר שהוא לא דורש "את" והיינו לאותה דרשה. או שרבי יהודה דורש רק "ואת" ולא "את".

וכל זה בלבונה הבאה עם המנחה, אבל בלבונה הבאה בפני עצמה כגון האומר הרי עלי לבונה, י"א שבוה לכו"ע אם הביא כל שהוא פחות מקומץ פסולה, דלהכי כתיב "אשר על המנחה", וי"א שאף בזה נחלקו. ובלבונה הבאה בבזיכין לכו"ע צריך שני קמצים בתחילה ובסוף, ולא אמרינן שכיון שהיא באה עם הלחם הוי כבא עם הזבח.

ריבה לבונתה- אם הוסיף על הלבונה כשרה, אבל אם הפריש ב' קמצים של לבונה (וכגון שאמר יקדש קומץ אחד מתוך שני קמצים, אבל הכל יחד אינו קדוש, ובוה אחר זה נמי אינו קדוש, דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, וכ"ש דהיכא דליתיה בבת אחת, דליתיה בזה אחר זה. תוד"ה כגון, הרהרשון) פסולה (כיון שריתה יותר מדאי. רש"י. ולתוס' (ד"ה כגון, השני) בשני קמצים כשר, כיון שכל אחד רואי בפני עצמו, ובקומץ וחצי פסול), אמנם אם אבד אחד הקמצים לפני קמיצה כשרה, דבשעת קמיצה הוקבעו. וכן לענין לחם הפנים, אם הפריש ד' קמצים לב' בזיכין, אם אבדו שתיים קודם סילוק בזיכין כשר, ואם אבדו אחר סילוק בזיכין פסול, וקמ"ל שאף שהקומץ מבורר לא אמרינן שכשהגיע זמנה לפורקה בומן קרבן מוסף כאילו היא פרוקה, קמ"ל שאינה נפסלת אלא ע"י סילוק הבזיכין.

מחשבת פיגול במנחות

הדפים הבאים (עד דף פ"ח) עוסקים בדיני מחשבת פיגול במנחות.

מקור דין פיגול במחשבת חוץ לזמנו - כתיב (ויקרא ז') "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמינו ביום השלישי לא ירצה (ומיירי במחשבה על אכילה ולא באכילה ממש, דכתיב. המקריב אותו -)כבר בשעת הקרבה הוא נעשה (פיגול) לא יחשב לו פיגול יהיה, והנפש האוכל ממנו עוונה תשא (-כרת). והא דכתיב "אם האכל יאכל", בשתי אכילות הכתוב מדבר, בין בחישב על אכילת אדם, בין בחישב על אכילת מזבח כגון הקטרה.

מקור דין פסול במחשבת חוץ למקומו - כתיב (ויקרא י"ט) "ואם האכל יאכל ביום השלישי, פיגול הוא לא ירצה". ואם אינו ענין למחשבת חוץ לזמנו שכבר נאמרה ונכ"ל, תננו ענין למחשבת חוץ למקומו, ואין בזה כרת.

מקור דין פיגול במנחות - כתיב לגבי מנחה "קודש קדשים היא כחטאת וכאשם", ולומדים מזה שכמו שבזבחים מחשבה מפגלת, ה"ה במנחות, וכמו שזבח נפגל בד' עבודות שהם שחיטה וקבלה הולכה וזריקה, אף מנחה מפגלת בד' עבודות קמיצה כנגד שחיטה, קבלה כנגד מתן כלי, והולכה כנגד הולכה, והקטרה כנגד זריקה.

ולהלן יבואור פרטי דיני פיגול, באלו אופנים מחשבת פיגול מפגלת (ויש חיוב כרת), ובאלו אופנים היא רק פוסלת או שאינה פוסלת כלל.

המחשב בשעת קמיצת המנחה, או בשעת נתינת הקומץ בכלי, או בשעת הולכה, או בשעת הקטרת הקומץ, לאכול את שיירי המנחה או כזית ממנה **בחוץ** (-חוץ לעורה), או שחישב להקטיר את הקומץ או כזית ממנו בחוץ, או שחישב להקטיר את הלבונה בחוץ, נפסלה המנחה ואין בה כרת. אבל המחשב לאכול או להקטיר **למחר** שזה חוץ לזמנו, דמנחה אינה נאכלת אלא ליום ולילה הרי זה פיגול, ויש בזה כרת.

י"ב. אם חשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול כגון קומץ, או להקטיר דבר שאין דרכו להקטיר כגון שיריים. אין זה פיגול, (ורבי

אליעזר (לקמן י"ב: וי"ז) פוסל). וכן במחשבת פיגול אם לא **קרב המתיר כמצוותו** אין זה פיגול ואין בו כרת, וכגון שבעבודה אחת חשב מחשבת חוץ למקומו ובשאר עבודות חשב מחשבת חוץ לזמנו. וכן הדין במנחת חוטא ומנחת קנאות שיש בהם גם פסול שלא לשמן אם בעבודה אחת חשב מחשבת פיגול ובעבודה אחרת חשב מחשבת שלא לשמן. וכן היכא שבאותה עבודה חשב על **כזית אחד** מחשבת חוץ למקומו ועל כזית אחר חשב מחשבת חוץ לזמנו, אין זה פיגול. ולרבי יהודה הולכים אחרי המחשבה הראשונה בין בשתי עבודות בין בעבודה אחת בשני כזיתים.

מחשבת פיגול במנחה שחסרו שייריה- מנחה שחסרו שייריה, לרבי יוחנן מקטירים את הקומץ אף שהשיירים אסורים באכילה, והגמ' מסתפקת האם לדבריו אם חשב בהקטרה זו מחשבת פיגול כגון לאכול את השיריים חוץ לזמנו הוי פיגול הואיל וברשות מקטיר, או לא דכיון שהשיירים לא נאכלים הוי כמחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול, וכן הגמרא מסתפקת אם ההקטרה בשתיקה מפקיעה דין מעילה מהשייריים כיון שמתור להקטיר, דאחרי ההקטרה אין מעילה בשיריים כיון שכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה, או לא לא דכיון שאין השיריים נאכלים הוי דבר שאין לו היתר לכהנים.

שיטת רב הונא שאפי' לר"ע שסובר שזריקת דם של בשר שנפסל **ביוצא** חוץ לקלעים מפקיעה מהבשר דין מעילה ופטור מאשם מעילות, דהזריקה מעילה להפקיע ממעילה אע"פ שאינה מתרת באכילה, הכא שהפסול הוא בשיריים עצמם ולא מחמת דבר אחר אין ההקטרה מפקיעה דין מעילה.

ורבא סבר שאפי' לר"א שסובר שזריקת דם של בשר שנפסל **ביוצא** לא מפקיעה מהבשר דין מעילה, הכא שהכל נשאר בפנים אלא שחסרו שייריה, ההקטרה מפקיעה דין מעילה. (כתבו התוס' (ד"ה ה"ו) שבמעילה יש מחלוקת אם ר"ע סובר שהזריקה מעילה גם כשכל הבשר יצא, או רק כשתחלקו נשאר. ורבי יהושע (פסחים ל"ד-) סובר ששם נטמא הבשר או נפסל או שיצא חוץ לקלעים, לא יזרוק (ולר"א יזרוק), ומ"מ אם זרק הורצה, ומיירי ביצא מלך, ידאי נשתיר כזית וזרוק לתחילה, ומבואר שזריקה מעילה ליצא כולו. ושמא דרבי יהושע עדיפא מדר"ע. אי נמי לענין הרצאה שאני לרבי יהושע בין לתחילה בין לדעיבד אפי' ביצא כולו, אבל לעולם לא מיקבע בפיגול ולא נפיק מידי מעילה היכא דיצא כולו). וחזר בו רבא ואמר שההקטרה לא מעילה, (ואביי דחה את הסיבה שבגללה רבא חזר בו).

י"ב: המקטיר בחוץ קומץ של מנחת ישראל, או לבונה של מנחה, או קטורת של כל יום, או מנחת כהנים שאינה נקמצת אלא כולה כליל, או מנחת הביתין של כהן משיח, או מנחת נסכים שכולה כליל, אפי' הקטיר כזית מהם חייב, ולרבי אלעזר אינו חייב עד שיקטיר את כולו דהקטרת כזית אינה נחשבת הקטרה, ולשיטתו אף מחשבה להקטיר כזית בחוץ אינה פוסלת. וכן לשיטתו אין חייב המקטיר קומץ או לבונה בחוץ, עד שיקטיר את שניהם.

נחתכה אחת מהחלות של לחם הפנים (אפילו אם הגיע זמן סילוק הבזיכים או שסילקם. תוד"ה הוא) כולם פסולות, רבא מדייק מזה שאם **יצאה אחת מהחלות** לא נפסלו כולם, וא"כ בהכרח שהקטרה מעילה ליוצא ולא לנחסר שהרי אין הקטרת בזיכין כשרה אלא כששי י"ב חלות, ומוכח שלמרות שחלה אחת יצאה עלה לה הקטרה. ואביי דוחה שבאמת גם ביוצא כולם פסולות, והזדיק מהברייתא הוא שאם נטמאה חלה אחת לא נפסלו כולם, מפני שהציץ מרצה, וקמ"ל שלר"א אפי' אם היא בפנים לא מעילה לה הקטרה, אבל לר"ע מעילה הקטרה אפי' בנפרסה.

צירוף מחשבות פסול במנחה

מחשבה על אכילת חצי זית והקטרת חצי זית למחר, אינה פוסלת, שאין **אכילה והקטרה מצטרפים**, ואף אם מחשבת האכילה היא על השיריים ומחשבת ההקטרה היא על הקומץ, דכי אורחיה מחשב, אין מצטרפים.

מחשבה על אכילת חצי זית שיריים וחצי זית קומץ, לרבנן אינה פוסלת, דבעינן מחשבה על דבר שדרכו לאכול, ולרבי אליעזר שפוסל אף במחשבה על דבר שאין דרכו לאכול, אף מחשבה כזו פוסלת.

מחשבה לאכול חצי זית בחוץ וחצי זית למחר או איפכא פוסלת ואין בזה כרת.

הקומץ את המנחה

מחשבת להקטיר את הלבונה למחר

סתם מחשבת פיגול היא במחשב בזמן אחת מד' עבודות על הקטרת הקומץ או על אכילת השיריים חוץ לזמנם. ולהלן יבואר מה הדין כשחשב על הקטרת הלבונה.

י"ג. הקומץ את המנחה במחשבה להקטיר את הלבונה למחר, לרבי יוסי הקרבן פסול ואין בו כרת, דס"ל שאין מתיר כגון קומץ מפגל מתיר אחר, כגון לבונה, (והרי יכול להקטיר בתחילה או את הלבונה או את הקומץ ואין הלבונה מעכבת את המנחה, ואין הקומץ מעכב

את הלבונה כמו שהוא מעכב בשייריים, ולכן הלבונה נחשבת מתיר בפני עצמו, משא"כ זבח שאם חשב מחשבת חוץ לזמנו על האימורים בשעת עבודת דם היו פיגול מפני שדמו ובשרו ואימוריו הם דבר אחד, והדם מתיר את האימורים), וכן אם חשב מחשבת פיגול באחד משני ביזכי לבונה על הבזר השני, ואינו פיגול, וקמ"ל שאף בלבונה ששני הביזכים הם מאותו מין, מעש"כ קומץ שהוא סולת ולא לבונה, אין הם מפגלים זה את זה). ולרבנן אע"פ שאין מתיר מפגל מתיר, כדמצינו שלרבנן אם שחט אחד מכבשי עצרת ע"מ לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים, כו"מ מחשבה בקומץ על הלבונה הוי פיגול, כיון שהוקבעו בכלי אחד.

הקומץ את המנחה במחשבה לאכול את השייריים או להקטיר את הקומץ למחר, בזה מודה רבי יוסי דהוי פיגול וחייבים עליו כרת, (דאין טעמו משום שאין מופגלים במחשבה לעשות למחר חצי מתיר, אלא משום שאין מתיר מפגל מתיר).

י"ג: ליקוט לבונה (-אחרי הקטרת הקומץ מלקט הלבונה מעל הסולת ומקטירה) **ע"י זר** פסול לרבי ינאי, מפני שהליקוט הוא הולכה והולכה צריכה להיות דווקא ע"י כהן, וע"י שליטק את הלבונה מעל הסולת ונתנה לכהן מיטע בהלוח הכהן, וקסבר שהולכה שלא ברגל כגון זר שלא זז ממקומו אלא ליקט והושיטה לכהן שמה הולכה, והולכה בזר פסולה.

רב מרי רצה להביא ראיה ממה ששייך לפגל בקמיצה ובנתינה בכלי ובהולכה ובהקטרה, ובשלאמא קמיצה שוה לשחיטה, הולכה שוה להולכה, הקטרה שוה לזריקה, אבל נתינה בכלי אינה שוה לקבלה שהרי הדם נופל מעצמו וכאן צריך לתת את הקומץ בכלי, ובהכרח שיעודה שחייבים לעשותה היא עבודה חשובה והיא מפגלת, וא"כ ליקוט לבונה שחייבים לעשותה נחשבת כהולכה. והגמ' דוחה שנתינה בכלי מפגלת מפני שזה דומה לקבלה, ואין לחלק בין היכא שהדם נופל מעצמו לבין נתן בכלי בידים כיון שהם דומים בכך ששניהם קדושת כלי (-ע"י הנתינה בכלי הם מתקדשים), אבל ליקוט לבונה שאינו דומה לאחת העבודות אינו נחשב עבודה.

פיגול באחד מהלחמים

מחשבת פיגול בשתי הלחם היא בשעת הקרבת כבשי עצרת, לפי שהם מתירים את הלחם, ואם חשב לאכול את הלחמים למחר הוי פיגול, ולהלן יבואר מה הדין כשחשב מחשבת פיגול רק על אחד מהלחמים, האם הלחם השני מתפגל או לא.

מחלוקת רבי יוסי וחכמים- שחט שני כבשי עצרת שהם מתירים ומקדשים את שתי הלחם (אע"פ שמקריבים ז' כבשים ופר ושני אילים ושערי עזים) ע"מ לאכול לחם למחר, או שהקטיר שני ביזכין ע"מ לאכול סדר אחד מסדרי לחם הפנים או אפילו חלה אחת (תוד"ה לאכול) למחר, לרבי יוסי לא הוי פיגול אלא מה שחשב עליו מחשבת פיגול, והשני פסול ואין בו כרת, ולחכמים שניהם פיגול ויש בהם כרת.

חשב מחשבת פיגול רק על ירך ימין-

רב הונא סובר שלשיטת רבי יוסי אם חשב מחשבת פיגול על ירך ימין לא פיגל את ירך שמאל והאוכלה אינו חייב כרת, וכן מחשבה על שמאל אינה מפגלת את הימין, ודבר זה אפשר ללומדו מסברא, שכמו שטומאה בימין אינה מטמאה את שמאל, כ"ש מחשבה שאינה עדיפא מטומאה, (ולה"וי אף שבטומאה בלחם אחד אין שאר הסדר נטמא, מ"מ בפיגול מתפגל שאר הסדר כיון שהוקבעו יחד והם נחשבים אחד לענין פיגול, ושמא גם לענין טומאה אם נטמאה חלה אחת נטמא כל הסדר. תוס' שם), ועוד דכתיב "והנפש האוכלת ממנו" ולא מחבירו.

הגמ' מקשה על רב הונא מהא דאיתא בברייתא שאין כרת עד שיחשוב מחשבת פיגול על כזית משתי הלחמים. וזה אינו לשיטת רבנן, דלרבנן אפי' כזית מאחד פוסל את השני, ובהכרח שזו שיטת רבי יוסי, וא"כ ס"ל לרבי יוסי שהכל גוף אחד, וה"ה בחלות אם חשב על שניהם ועירבן במחשבתו הוי כגוף אחד, אבל בחישב על אחד שלא עירבן במחשבתו לא הוי כגוף אחד.

י"ד. ואין לומר שזה לשיטת רבי דס"ל שאם חשב בשחיטת כל כבש לאכול חצי זית מאחת החלות למחר אין המחשבות מצטרפות ומקטיר אימורים ואוכל בשר, ונימא דלדבריו אם חשב על כזית משניהם יחד מצטרף לפיגול, דהא רבי ס"ל כרבי יוסי, ואין לומר שרבי ס"ל כרבנן וס"ל שצריך לפגל בשני הכבשים, ולאפוקי מו"מ דס"ל שמפגלים בחצי מתיר (לקמן ט"ז). שאם שחט אחד מן הכבשים לאכול שתי חלות למחר, ר"מ אומר פיגול וחייבים עליו כרת. אנם מחשבה בקמיצה אינה נחשבת מחשבה בחצי מתיר, אע"ג דאיכא לבונה, דכיון שאין קמיצה בלבונה חשיב מתירי שלם. והא דאיתא לעיל י"ג. שלכו"מ מפגלים בחצי מתיר, היינו במחשבה על חצי מתיר כשעושה עבודה שלימה, והכא חישב בעת חצי עבודה). דמלשון הברייתא לא משמע הכי.

עוד מוכיחה הגמ' דלא כרב הונא מהא דסובר רבי יוסי בפרים ושעירים הנשרפים שזמים מדמם על הפרוכת בפנים ומקטירים האימורים ושופכים השייריים על המזבח החיצון, שאם שחט בחוץ ע"מ לשפוך שייריים למחר או ע"מ להקטיר אימורים למחר הוי פיגול, מפני שזה מחשבה בחוץ על דבר הנעשה בחוץ, (אבל אם הזה בפנים ע"מ להקטיר אימורים למחר או לשפוך שייריים למחר, לא הוי פיגול, דהוי מחשבה בפנים על דבר הנעשה בחוץ, ומה שרבי יוסי עצמו אמר בגיטין (נ"ד:)שכה"ג ביה"כ יכול לפגל בפנים, המונה לפסול ולא לפיגול. תוד"ה פיגל), וכן אם שחט בחוץ ע"מ להזות דמו למחר לא הוי פיגול, דהוי

מחשבה בחוץ על דבר הנעשה בפנים), וממה ששייך לפגל ע"י מחשבה על שפיכת שייריים מבואר שאפי' שייריים נחשבים אחד עם הבשר, שהרי ודאי הבשר נתפגל, שהרי אין פיגול בדם (וכן בקומץ ולבונה וקטורת ומנחת כהנים ומנחת נסכים ומנחת כהן משיח דכל הנך אין להם מתירים, שהם מתירים אחרים, ואין פיגול אלא בדבר שיש לו מתירין או לאדם (כגון שיירי מנחה שהקומץ מתירם) או למזבח (כגון אימורי בהמה שהדם מתירם לקרב) כשלמים שבהם נאמר עיקר דין פיגול. (ואף שהקומץ מתיר את הלבונה, מ"מ כיון שהלבונה מתירה את השייריים באכילה, לא הוי דומיא דשלמים, ואימורים אע"פ שהם מתירים את הבשר לאכילה, אינם נחשבים מתיר כיון שאם נטמאו או אבדו הבשר מותר באכילה. ועו"ל שלבונה אין לה מתיר בעבות מזבח, וממילא אינה דומיא דשלמים. תוד"ה והלבונה). ואי קשיא דפשיטא דקומץ לא חייבים עליו משום פיגול, שהרי כשאוכל ממנו פקע הפיגול כיון שלא קרב המתיר, תריץ כגון שהוצת האור ברובו, דחשיב כמאן דקרב, כמבואר לקמן (כ"ו:). רש"י. והקשו תוס' (ד"ה הקומץ) שהרי בהוצת האור ברובו פקע פיגולו ממנו. עוד כתבו תוס' (ד"ה מנחת נסכים) שרש"י (ובחים מ"ג.) כתב שלא גורסים מנחת נסכים, מפני שיש מחלוקת אם מנחת מתפגלת עם הזבח. ודעת התוס' שמנחת נסכים הכונה לתמידת רק מנחה, ונסכים הבאים בפני עצמם (שבזה יש מחלוקת אם יש בה פיגול) הכונה למביא נסכים אחרי היום שהביא את הזבח), וכ"ש בשתי יריכות ששניהם בשר שאם חשב על רגל ימין נתפגלה גם רגל שמאל.

עוד מוכיחה הגמ' דלא כרב הונא מהא שמחשבה בקומץ מפגלת, וכיון שבקומץ עצמו אין פיגול בהכרח שהשייריים נתפגלו, אע"פ שלא חשב בשייריים עצמם, וכ"ש בב' יריכות.

י"ד: שיטת רבי יוחנן דליתא לדרב הונא, ואם פיגל בימין פיגל בשמאל, דאפילו חישב בדם נתפגל בשר, אלא טעמא דרבי יוסי שכיון שהכתוב עשאן לשתי החלות כגוף אחד, דמעכבי אהדדי, ומאידיך עשאן כשני גופים לעשות לישה ועריכה של כל אחת בפני עצמה, ממילא הדבר תלוי אם עירבם במחשבתו או לא, אבל בחשב על ירך אחד הוי פיגול לשתי היריכות.

פיגל בלחמי תודה או במנחת מאפה באחד המינים, (וה"ה ברקיקי נזיר. תוד"ה פיגל), לדעת רבי יוסי לא נתפגל אלא המין שפיגול בו.

צירוף למחשבת פיגול משתי עבודות

אין מחשבת פיגול מפגלת אלא כשחשב על כזית, ולהלן יבואר האם מחשבה על חצי זית בעבודה אחת ועל עוד חצי זית בעבודה אחרת מצטרפים.

מבואר בברייתא שמחשבה על חצי זית בשחיטה וחצי זית בזריקה ששניהם נחשבים מתיר, השחיטה מקדשת את הדם (שהסכין שהוא כלי שרת מקדש את הדם לפני הקבלה בכלי, כדאמר לקמן ט"ז: . תוד"ה שחיטה), והבא לקדש כמתיר דמי (לקמן ט"ז:), והזריקה מתירה את הבשר, מצטרפים לפיגול, דשחיטה וזריקה מצטרפים. ולענין קבלה והולכה, ללישנא קמא אין מצטרפים, כיון שהקבלה אינה מתיר אלא היא לצורך זריקה, וללישנא בתרא גם הם מצטרפים, דאם שחיטה וזריקה שהם עבודות הרחוקות זו מזו מצטרפות, כ"ש קבלה והולכה שהם עבודות סמוכות זו לזו.

הגמרא מקשה מדתני לוי שארבעת העבודות שחיטה קבלה הולכה וזריקה אינם מצטרפות לפיגול אם חישב על חצי זית בוד וחצי זית בזו.

הגמ' רוצה לומר שהברייתא הראשונה היא לרבנן, והא דתני לוי היינו לרבי שסובר שאם חשב בשחיטת כל כבש לאכול חצי זית מאחת החלות למחר אין המחשבות מצטרפות. והגמ' דוחה שרבי מדבר דווקא בחשב בחצי מתיר (-כבש אחד) על חצי אכילה, ולא כשחשב במתיר שלם (-שחיטה וזריקה) על חצי אכילה.

ואין לומר שאם כשחשב בכל המתיר על חצי אכילה הוי פיגול שיש בזה כרת, היה גוזר לפסול גם בחצי מתיר וחצי אכילה, וכמו שמצינו שרבי יוסי (י"ג.) פוסל בקומץ מנחה ע"מ להקטיר לבונתה למחר (ולרבנן הוי פיגול ויש בו כרת), אטו קומץ של מנחה, וכן רבנן גוזרים שאם פיגל בלבונה ולא בקומץ או בקומץ ולא בלבונה הוי פסול. דשאני התם שיש לגזור אטו קומץ של מנחת חוטא ולבונה הבאה בבזיכין שהם עבודות שלמות, וכן בשני כבשים של עצרת ובבזיכי לחם הפנים גוזרים אטו היכא שיפגל בשתיהן, אבל בחשב כבשב אחד על חצי אכילה, כיון שאין מקום שיש פיגול בחשב בחצי מתיר על חצי אכילה, אין סיבה לגזור.

נטמאו חלק מהחלות

נטמאת אחת מהחלות או מהסדרים, לרבי יהודה שניהם יצאו לבית השריפה, דאין קרבן ציבור חלוק, ולחכמים הטמא בטומאתו והטהור יאכל.

לרבי אלעזר נחלקו דווקא לפני זריקה בחלות של עצרת, ובלחם הפנים לפני הקטרת בזיכים, אבל לאחר זריקה שנעשתה בהכשר לכו"ע אין טומאת האחד פוסלת הכל.

ט"ו. טעמא דרבי יהודה הוא שכך קיבל מרבותיו שאין קרבן ציבור חלוק אלא אם נפסל חציו ונפסל כולו.

ואין לומר דטעמא דרבי יהודה משום דס"ל שאין הציץ מרצה על האכילות (-טומאה שנגע בדבר הנאכל לכהנים), וממילא הזריקה אינה בהכשר ואינה מתירה את הטהור, ולרבנן הציץ מרצה על האכילות (ומו"מ אין הדבר הטמא מותר באכילה, דעבר בלאו ד"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל"), שהרי בעולין אף שלכו"ע הציץ מרצה על הטומאה שנגעה בעולין למזבח, (ואפילו למ"ד שאין הציץ מרצה על העולין, כציבור מודה שמרצה. תוד"ה והא),

סובר רבי יהודה שאם נטמא אחד הביזכים שהוא עולין יעשו שניהם בטומאה (יגיעם זה בזה אם ירצו), שאין קרבן ציבור חילוק, ואם הציץ מרצה על העולין הויא הקטרה מעליתא ואסור לטמא את הטהור, (ולחכמים הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו). ועוד שהרי שיטת רבי יהודה שאם שבט אחד טמא ב"ד ניסו, וס"ל ששבט אחד נקרא "קהל" והקרבת הפסח דוחה טומאה, יקריבו כל השבטים בטומאה, לפי שאין קרבן ציבור חלוק (ולחכמים הטהורים עושים את הראשון והטמאים את השני), אף שכאן לא שייך רצוי ציץ דאין הציץ מרצה על טומאת הגוף אלא על טומאת בשר. (תוד"ה והכא). ואף שרבי יהודה טומאה הותרה בציבור, מ"מ צריך לטעם שאין קרבן ציבור חלוק, כיון שצריך לאכול את הפסח. תוד"ה רבי יהודה.

פיגול בזבח על הלחם ולהיפך

מחשבת פיגול בזבח מפגלת את הזבח ואת הלחם הבא עמו, ולגבי הנסכים יש מחלוקת, ומחשבת פיגול בלחם אינה מפגלת את הזבח מפני שהלחם טפל לזבח, וכדלהלן.

פיגול בקרבן תודה (כגון ששחט את התודה לאכול ממנה למחר) הוי פיגול גם בלחם, אבל בפיגל בלחם (ע"מ לאכול את הלחם למחר) הלחם מפוגל, והתודה אינה מפוגלת והאוכלה אינו ענוש כרת. דהלחם טפל לתודה דשחיטת התודה מקדשת את הלחם, ואין התודה טפילה ללחם.

פיגול בכבשי עצרת הוי פיגול גם בלחם, אבל פיגול בלחם אינו פיגול בכבשים אלא רק בלחם, דהלחם טפל לכבשים דשחיטת הכבשים מקדשת את הלחם, ואין הכבשים טפלים ללחם. וקמ"ל שאף שצריך להניף את הכבשים יחד עם הלחם, מ"מ פיגול בלחם אינו פיגול בכבשים.

השוחט תודה ע"מ לאכול **כזית** שיצורף **ממנה ומלחמה** למחר, התודה עצמה אינה מפוגלת, אבל הלחם מפוגל.

הגמ' שואלת **למה לא אומרים ק"ו** שאם התודה המפגלת (-סייעה לפגל את הלחם) אינה מתפגלת, כ"ש שהחצי זית של לחם שבא לפגל את התודה ולא פיגל לא יתפגל.

ט"ז: הגמ' רוצה להוכיח שאין כזה ק"ו ממה שהזרוע משלו בכרם חבירו כשהוא סמדר שכבר חנטו הענבים, הזרעים אסורים (ודלא כרבי יאשיהו הסובר שאין זה כלאים עד שיעור חיטה שעורה וחרצן במפולת יד, אאנם קיימא לן כרבי יאשיהו. תוד"ה ואסור), אבל הכרם מותר (אע"פ שהגפן המשיך לצמוח והוסיף מאתים, דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. תוד"ה שזרע), ולא אמרינן שאם הגפן האוסר את הזרעים לא נאסר, כ"ש הזרעים שאינם אסורים לא יאסרו. והגמרא דוחה ש"ל דאיירי בשאר זרעים, דרק קנבוס (-קנבא) ולוף (-מיני קטניות), אסורים מדאורייתא (לפי שיש להם שורש ואין זרועם כלה. ל"א דכתיב "כלאים" והיינו זרועים הדומים לכרם, ובהם יש ששכולות כעין ענבים). ורבנן לא גזרו אלא על מי שעשה איסור. וכתבו תוס' (ד"ה והתירו) שגם ה' מינים אסורים מדאורייתא, וא"כ לא שייך בהם אין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

ויש ששנה את הדין הנ"ל לא בכזית מתודה ומלחמה, אלא בשוחט את הכבשים ע"מ לאכול כזית מהם ומלחמם, שהלחם מפוגל והכבשים אינם מפוגלים. בכזית מהכבשים ומהלחם. והגמ' אומרת שללישנא קמא אין חילוק בין תודה לכבשים, אבל ללישנא בתרא כבשים מצטרפים ללחם כיון שהם מונפים יחד, אבל תודה ולחמה שאינם מונפים יחד אין מצטרפים.

ולרבי אבא זוטי הנדון הוא בחשב בשחיטת כבש אחד לאכול כזית מחבירו למחר ולא פירש כבש, האם חבירו משמע כבש ואינו מפגל, או שחבירו משמע לחם ומפגל, ורב מוכיח דלא הוי פיגול, והגמ' דוחה ראייתו.

פיגול בנסכים- מחשבת פיגול בזבח, לר"מ הוי פיגול גם על הנסכים והשותה מהם חייב כרת, אם כבר נתקדשו הנסכים בכלי שאין להם פדיון וקדושתם קדושה, מפני שדם הזבח מתיר אותם ליקרב והוי דבר שיש לו מתירים למזבח שיש בזה פיגול. ודווקא בנסכים הבאים עם הזבח, דס"ל שא"א לשנותם לזבח אחר מפני שכבר הוקבעו בשחיטה (כרבי דאמר שני דברים המתירים מעלה זה בלא זה, ולר' אלעזר בר' שמעון דאמר אין מעלין הוה ליה למניקט שחיטה וזריקה, או שתקבל הדם בכוס ושפך וכאבוא דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי. תוד"ה הוקבעו), אבל במביאם לאחר הזבח לא. ומחשבת פיגול בנסכים אינה פיגול אלא על הנסכים ולא על הזבח. ולחכמים אף מחשבת פיגול בזבח אינה פיגול בנסכים, דאפשר להביא זבח היום ונסכים אחר י' ימים, ובמביאים עם הזבח אפשר לשנותם לזבח אחר. וכתבו תוס' (ד"ה אפשר) שמה שמבואר לקמן (ע"ט) ששמן שהפרישו לשם מנחה זו פסול למנחה אחרת, אא"כ לב בית דין מתנה, ולב ב"ד מתנה שיוך רק בציבור ולא ביחיד, ורק בלא הזרוכו, היינו לר"מ ולא לרבנן, שהרי לרבנן אפשר לשנותם. או שרבנן חולקים רק בשחיטת פיגול, שהיא לא קובעת את הנסכים, אבל שחיטה כשרה קובעת אפילו לרבנן. אך לפי זה קשה דאי"כ משכחת לרבנן דנסכי בהמה חייבין עליהם משום פיגול כשנעשית השחיטה בהכשר ופיגל בשאר עבודות.

פיגול בשמן של מצורע- לוג שמן של מצורע לר"מ שייך בו פיגול אם פיגל בשחיטת האשם, מפני שדם האשם מתירו לבהונות, והיינו בשמן הבא עם האשם, דס"ל שא"א לשנותו לזבח אחר, אבל לחכמים מחשבת פיגול באשם לא הוי פיגול בשמן, מפני שאפשר להביאו י' ימים אחרי האשם.

פיגול בחצי מתיר

דבר שיש לו שני מתירים (כגון מנחה שמקטירים בה גם את הקומץ וגם את הלבונה) וחשב מחשבת פיגול רק במתיר אחד, נחלקו ר"מ וחכמים אי הוי פיגול לא או לא. ולהלן יבוארו שיטות ר"מ וחכמים, ובאלו אופנים נחלקו.

ט"ז. פיגל בקומץ שחישב בהקטרת הקומץ על השירים **ולא בלבונה**, או בלבונה ולא בקומץ, לר"מ הוי פיגול ויש בזה כרת, ולחכמים אין בזה כרת עד שיפגל בכל המתיר, וכיון שיש שתי הקטרות כל הקטרה נחשבת חצי מתיר, אמנם במנחת חוטא ומנחת קנאות שרק הקומץ הוא המתיר מודים חכמים דהוי פיגול.

שחט אחד מכבש עצרת במחשבה לאכול את שתי הלחם למחר, או שהקטיר אחד מן הבזיכים במחשבה לאכול את שני סדרי לחם הפנים למחר, לר"מ הוי פיגול ויש בזה כרת, ולחכמים אין בזה כרת עד שיפגל בכל המתיר.

שחט אחד מכבשי עצרת במחשבה לאכול אותו למחר, רק הוא נתפגל, ואם חשב לאכול את חבירו למחר, שניהם כשרים.

שיטת רב שאם נתן את הקומץ במחשבת פיגול ואח"כ נתן את הלבונה בסתמא, מודים חכמים דהוי פיגול, **דכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה**, ורק כשחשב במעשה השני או כששני כהנים עשו כל אחד מעשה אחד לא הוי פיגול, דליכא למימר על דעת ראשונה הוא עושה. ולשמואל בכל גוונא סוברים חכמים דלא הוי פיגול.

פיגול בזריקה - דמים הניתנים על מזבח החיצון צריך לפגל במתנה הראשונה, אבל בדמים הניתנים על מזבח הפנימי, כגון מתנות של יוה"כ, אם פיגל בכל חלק מהמתנות, לר"מ הוי פיגול ויש בזה כרת לאוכל מהבשר, ולחכמים צריך לפגל בכל המתיר, (וכן הדין בי"א מתנות של פר כהן משיח או של פר העלם דבר של ציבור ז'- על הפרכת וד' על המזבח). הגמ' אומרת שלרב שאם פיגל בראשונה (-בין הבדים) אומרים שבסתמא הוי מחשבה גם להמשך, צ"ל דאיירי בשני כהנים (-שמט כהן גדול או אירע לו קרי לאחר הזאות דבין הבדים ושימש אחר התחיל), ולמ"ד שצריך דווקא אותו כהן צ"ל דאיירי בפיגל בראשונה ובשלישית (-על מזבח הזהב), שבוה כיון שחזר ופיגל בשלישית זה ראיה שהשניה (-על הפרכת) שהיתה בסתמא אינה פיגול, ואכתי הוי חצי מתיר. או שפיגל בראשונה ובשניה ושתק בשלישית, שאם הוא עושה על דעת ראשונה למה פיגל גם בשניה, או שפירש בהדיא שאינו עושה על דעת ראשונה. תוד"ה קתני. עוד כתבו התוס' (ד"ה מגון שבזבחים מ"ב.) פירש רש"י שברביעית לא פיגל. והתוס' כתבו שפיגל בראשונה ובשנייה ובשלישית, ושחיב כל הזאות מזבח הזהב 'ז וטיהרו וז' דקרנות לאחת, והרביעית היא שפכת שיירי הדם, וכ"ד שפכת שיירים מעכבת.

מנין המתנות ביום הכיפורים - ביום הכיפורים נותנים מ"ג מתנות (-ח' הזאות של פר בין הבדים אחת למעלה ושבע למטה, וכן בשעיר, וכן בהיכל מהפר ומהשעיר, וד' על קרנות המזבח הפנימי, וז' על טהרו של מזבח הפנימי כשדם הפר והשעיר מעורבים יחד), ולמ"ד אין מערבים לקרנות אלא נותן על הקרנות גם מדם הפר וגם מדם השעיר, נותנים מ"ז, ולמ"ד שריים של כל ההזאות **מעכבים** אם לא שפכם על סיד מזבח החיצון נותנים מ"ח. וכתבו התוס' (ד"ה בין) שגם ר"מ אם פיגל רק בחצי מההזאות דפנים לא הוי פיגול, כמו בחצי קומץ.

ט"ז: הגמ' אומרת שכיון שאין כרת בפיגול עד שיקרבו כל

המתירים והיינו באותה עבודה שהוא מתפגל בה, א"כ מה שמצינו שלר"מ אם חשב מחשבת פיגול בפנים הוי פיגול, צ"ל שהזהו בהיכל וכו' מד' פרים וד' שעירים, דאחר הזאות פנים שחישב בהם מחשבת פיגול נשפך הדם, והביאו פר ושעיר אחרים והזה מהם על הפרכת, ונשפך הדם, והביאו פר ושעיר אחרים והזה מדמם על הקרנות (דהדין הוא שממקום שפסק משם הוא מתחיל), ונשפך הדם, והביאו פר ושעיר אחרים והזה מדמם על טהרו של מזבח, דאל"כ כשחישב בה בפנים פסלו וכשמוזה בהיכל הוא מזה מיא בעלמא ולא קרבו כל המתירים. (אבל בנפגל בקמיצה או בשחיטה, אף שהזריקה היא של מיא בעלמא הוי פיגול, כיון שאותה עבודה שפיגל בה נעשתה כולה בקדושתה, אבל ההזאות כולם נחשבים לעבודה אחת. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה כי) שבזבחים מ"ב.) פירש רש"י שבקמיצה ושחיטה זה גזירה התבון. והקשו על רש"י כאן דא"כ פיגל בקומץ ולא בלבונה למה לר"מ הוי פיגול בחצי מתיר, והרי עבודה אחת לא נעשית בקדושתה, והקטרת הלבונה היא הקטרת עפר בעלמא, ואם נאמר דשאיני התם שהם שני מינים, אכתי קשה משני בזיכין, אם לא נחלק דכיון דבעו שני כלים הוו כשני מינים. ור"ת מפרש דבחד מקום שפיטא ליה דלא אמרינן מיא בעלמא הוא, דתחילת עבודה כגמר עבודה, והכא גזירת הכתוב, אבל בשני מקומות בהכי לא איירי קרא ומיא בעלמא הוא.) אי נמי אף בפר ושעיר אחד חשיב שקרבו כל המתירים, דהם מוצים לענין פיגול -לענין זה הם חשובות שלא יצא מידי פיגול.

פיגול בהולכת הקומץ-

לריש לקיש דין הולכה כדין הקטרה, שלר"מ הוי פיגול בקומץ לבד, ולחכמים אינו פיגול כיון דאיכא נמי הולכה דלבונה, ולרבי יוחנן דין הולכה כדין הקמיצה והוי פיגול לחכמים, דהויא עבודה שלימה, דאין קמיצה בלבונה.

רבא מבאר דטעמא דרבי יוחנן דכל עבודה שהיאנה מתרת כגון הולכה שאינה מעכבת, דאפשר להושיט מאחד לשני, היא עבודה חשובה לפגל בה בפני עצמה, דאין לומר 'עד שיפגל בכל המתיר', שהרי אינה מתיר, ואין כח לעבודה אחרת לעכב.

והא דשחיטת אחד מכבשי עצרת במחשבה לאכול את שתי החלות למחר (וכן בהקטיר אחד מהבזיכים במחשבה לאכול שני

סדרים למחר, לר"מ הוי פיגול וחייבים עליו כרת, ו)לחכמים לא הוי פיגול, אף שאינה מתירה, הטעם הוא מפני שהלחם לא מתקדש בתנור, אלא שחיטת הכבשים מקדשת את הלחם, והבא לקדש כבא להתיר.

והא דמצינו שבהקדים ערלים למולים בשחיטת הפסח בסימן אחד, ר"מ פוסל וחכמים מכשירים, צ"ל שהדם אינו קדוש בוצאר בהמהו אלא מתקדש ע"י הסכין, והבא לקדש כבא להתיר. (ואם חשב בסימן ראשון על המולים כשר לכו"ע).

הגמ' מביאה ברייתא שמבואר בה שבהולכה להקטרה (ובקמיצה ובמתן כלי) מודים חכמים דהוי פיגול, ודלא כריש לקיש. (ובהו"א מייירי בהילוך דמתן כלי דהויא עבודה שלימה, דאין מתן כלי בעבודת לבונה).

פיגול בצירוף הרבה מחשבות-

המקטיר מעט מן הקומץ (כשיעור שומשום) ע"מ לאכול מעט מן השיריים חוץ לזמנו, וכן עשה מעט מעט עד שכלה קומץ כולו וכן בלבנה, נחלקו רב חסדא ורב המנונא ורב ששת אי הוי פיגול או פסול או כשר.

הגמ' אומרת שאין הכרח שלר"מ דס"ל שמפגלים בחצי מתיר הוי פיגול דכל מעט נחשב חצי מתיר, ולרבנן שבחצי מתיר פסול ואינו פיגול הוי פסול, ולרבי י"ד. דס"ל דכשר שאין החצאים מצטרפים כשר. דז"ל שלר"מ הוי פיגול דווקא כשחישב בכשיעור הקטרה שלימה ביחד, וכאן לא חישב בכשיעור, ולרבנן לא הוי פיגול דווקא כשלא חישב בכל המתיר, וכאן שחישב בקומץ ובלבנה חישב בכל המתיר, ורבי לא מכשיר אלא כשלא השלים לכשיעור באותה עבודה, וכאן השלים לכשיעור באותה עבודה. ועל כן הגמרא אומרת שלמ"ד דהוי פיגול היינו לכו"ע, דס"ל שכך דרך אכילה והקטרה והוה ליה מחשב בעבודה כשרה כמקטיר כזית ע"מ לאכול זית שיריים למחר, ולמ"ד דהוי פסול היינו לכו"ע, דס"ל שאין זה דרך אכילה והקטרה, ולמ"ד דהוי כשר היינו לכו"ע, דס"ל דהוי דרך הקטרה אבל לא דרך אכילה.

י"ז. המקטיר את הקומץ במחשבה להקטיר את הלבונה לאחר זמנה - דעת הריפי דפומבדיתא (עיפה ואבימי בני רחבה) שהקטרה מפגלת הקטרה ולכן במקטיר קומץ ע"מ להקטיר לבונה לאחר זמן הוי פיגול אף שאין מתיר מפגל מתיר, כיון שהוקבעו בכלי אחד, ואפי' לחכמים דס"ל שאין מפגלים בחצי מתיר הוי פיגול, דהתם חישב רק על השיריים ולא על הלבונה, אבל כאן שחישב בלבונה נחשב שחישב בכל המתיר. ודעת רב חסדא דלא הוי פיגול אפי' לר"מ דס"ל שמפגלים בחצי מתיר, דהתם הקומץ הוא המתיר של השיריים, אבל הכא שהקומץ אינו מתיר של הלבונה דאפשר להקטיר את הלבונה לפני הקומץ לא.

המקטיר קומץ במחשבה להקטיר לבונה ולאכול שיריים למחר לרבי חנינא הוי פיגול (ואמר שדבר זה חביב עליו ככל תלמודו), דס"ל שאין הקטרה מפגלת הקטרה (ולכן במחשבה להקטיר לבונה למחר לבד לא הוי פיגול), ואין מפגלים בחצי מתיר (ולכן שבמחשבה לאכול שיריים למחר לבד אינו פיגול), ושאני הכא שחשב מחשבת פיגול בכל המנחה ולכן אע"פ שכל מחשבה בפני עצמה אינה מפגלת, כשחשב את שתיהן הוי פיגול.

המקטיר קומץ במחשבה לאכול שיריים למחר, פסול לכו"ע.

הקומץ רבה

איזה מחשבה פוסלת מנחה

המחשב מחשבת פיגול על פחות מכזית, כשר, וכן המחשב על חצי זית באכילה וחצי זית בהקטרה, כשר, דאין אכילה והקטרה מצטרפים, ואפילו ר"א שפוסל מדרבנן במחשבה שלא כדרכו אטו כדרכו, הכא לא גזר פחות מכזית אטו כזית.

המחשב בקמיצה לאכול דבר שצריך להקטירו, או להקטיר דבר שצריך לאוכלו, לרבנן כשר, ולרבי אליעזר פסול.

רב אסי אמר בשם רבי יוחנן שר"א פוסל מדכתיב "ואם האכל יאכל" בשתי אכילות הכתוב מדבר, אכילת אדם ואכילת מזבח, לומר שמחשבים בשניהם, וכן מזה על זה מדאפקיניהו רחמנא להקטרה בלשון אכילה ואכילת אדם למזבח נלמדת מפשטיה דקרא ששתי האכילות הם על 'בשר זבח תודת שלמינו'. תודה"ה מדאפקיניהו), ולפי זה הוי דאורייתא וחייב כרת, (והא דתני פסול, משום דמירי גם בחוץ למקומו. תודה"ה ארבו.) ומאידך אמר רב אסי בשם רבי יוחנן שלר"א אינו ענוש כרת. (וגם אסי מבאר שיש מחלוקת תנאים בדעת ר"א אם פסול מדאורייתא או מדרבנן, וכדלהלן.

בלשן לומדים מ"ואם האכל יאכל" שמחשבת הקטרה שייכת בין בלשון אכילה למזבח כגון הריני קומץ ע"מ להאכיל קומץ למזבח למחר, (ואף דכבר תניו "תאכלהו אש"י, והגמרא וזבחים ל"א) לומדת מזה שאכילת אש נחשבת אכילה, י"ל דאי מתתם אינו חייב אלא כשהוכיח אכילת אש, ועוד נראה דהתם מייירי במחשב לאכול דבר שדרכו לאכול, והכא מייירי באימורים, ואי לא דרבי קרא הכא

הוה אמינא דמחשב באימורים שתאכלם אש למחר לא הוי פיגול, דהוי כמחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר, דאפילו השתא נמי דרבי קרא מחשב בלשון אכילה, אם חישב באימורים שתאכלם אש של הדיט למחר לא הוי פיגול, אף על גב דבבשר הוי פיגול, דמחשב לאכול דבר שדרכו להקטיר, דדווקא אש של מזבח מרבינן בלשון אכילה, ולא אש של הדיוט. תודה"ה דלא), בין בלשון הקטרה למזבח. או שרבנן לומדים שהקטרה בכזית כמו אכילה. ולר"א כיון דכתיב "האכל יאכל" ולא האכול האכל או יאכול יאכל לומדים גם את הדין הראשון.

וכתבו התוס' (ד"ה מאי) שמבואר כאן שר"א לא סובר שדיברה תורה בלשון בני אדם, אמנם ביבמות (ע"א.) מבואר שר"א סובר שדיברה תורה בלשון בני אדם, וכן יש סתירה בזה בדעת תנאים נוספים, ועל כן צ"ל דמאן דאת ליה דיברה תורה בלשון בני אדם היינו דווקא כשיש לו הוכחה לא לדרוש את הכפילות, ולא בכל מקום.

י"ז: איתא בברייתא השוחט את הזבח לשתות מדמו למחר (-) אכילת מזבח לאדם), להקטיר מבשרו למחר (אכילת אדם למזבח), לאכול מאימוריו למחר, כשר, ורבי אליעזר פוסל, להניח מדמו למחר (לא לשום זריקה ולא לשתיה), רבי יהודה פוסל, אמר רבי אלעזר אף בזו רבי אליעזר פוסל וחכמים מכשירים.

הגמ' רוצה לומר שרבי יהודה ורבי אליעזר נחלקו בדעת רבי אליעזר אם חייב כרת או לא, שהרי במחשבה להניח מדמו למחר רבנן ודאי מכשירים, שהרי לדבריהם אפילו בלשון אכילה כשר, וא"כ בהכרח כוונת רבי יהודה שבאופן זה דווקא זה פסול בעלמא, אבל בשנה מאכילת אדם למזבח ולהיפך חייב כרת, ולרבי אלעזר אף באלו אין כרת.

י"ח. הגמ' דוחה שאפשר לומר שלכו"ע רבי אליעזר לא מחייב כרת דאפילו לרבי יהודה זה לא דאורייתא, והסבר הברייתא הוא שלת"ק לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים אלא במחשבת אכילה אם גוזרים אטו מחשבה כדרכו דהוי פיגול, אבל במחשבה להניח כשר לכו"ע דלא אסרה תורה אלא מחשבת אכילה, וכן שתיה שהיא בכלל אכילה, ומקצת דמו אטו כל דמו לא גוזרין. ולרבי יהודה נחלקו במחשבת אכילה, אבל במחשבה להניח לכו"ע פסול, גזירה נמקצת דמו אטו כל דמו, (שאו פסול מדאורייתא). ולרבי אלעזר גם בזה נחלקו רבי אליעזר ורבנן.

כתבו התוס' (ד"ה גזירה) שלשלשות מדמו אין לגזור אטו כל דמו, דאפילו בלשות כל דמו לא משתמע מדבריו שלא יזרוק כלל, אלא אחר הזריקה ישתה. ובלאכול מאימורים לא גוזרים אטו כל אימורים דהוי פסולא דאורייתא. דבזה נמי אפשר באכילה לאחר שהעלן ומשלה בהן האור, שאינם אלא צלויין בעלמא, ולא דמי להניח דמשמע שאנו יעשה זריקה ללל, ועוד דבאימורים הזבח לא נפסל אם לא הוקטרו, אמנם בעל מנת להניח אימורים למחר או להוציאם לחוץ מבואר בזבחים (ל"ה.) שר' יהודה פוסל, ושמא טעמא משום דגזר להניח כל האימורים אטו להניח כל דמו.

רבי הלך למצות מדותיו (לידע מיצוי תלמודו ולשאלו ספקיותו) אצל ר' אלעזר בן שמוע, וי"א למצות מדותיו של ר' אלעזר בן שמוע (ללמוד ולמצות ממנו מה שהוא חכם ממנו), ומצא את יוסף הבבלי יושב לפניו, והיה יוסף חביב לו לר' אלעזר ביותר וסיפרו בהלכות עד שהגיעו להלכה אחת. בהלכות זבחים (ל"א) היה חביב ליוסף מה שר"א מלמדו עד שהגיעו להלכה אחת. והתוס' (ד"ה עד אחת) ביארו שהכנה שהיה חביב עליו עד מאד, וי"מ שהכנה עד הנפש שנקראת יחידה), שאל יוסף הבבלי את ר' אלעזר בן שמוע מה הדין בשוחט את הזבח להניח מדמו למחר, ואמר לו כששר, וכן אמר לו בערבית ובשחרית, ובצהרים אמר לו כשר אלא שרבי אליעזר פוסל, צהבו פניו של יוסף הבבלי מחמת שמחה, מפני שזכר שרבי יהודה אמר לו פסול (והיינו מפני שר' אלעאי אביו של רבי יהודה היה תלמידו של רבי אליעזר), וחזיר על כל תלמידיו ולא מצא לו חבר וירא שגמא שכה, ועכשיו ששנה לו פסול חזרה אליו אבידתו (ואף שרבי יהודה שנה שלכו"ע פסול, שמח שמצא שיש כזו שיטה. וכתבו התוס' (ד"ה אלא) שלפ"ז אין ראיה משום תנא שלר"א הוי פיגול מדאורייתא, אמנם שמאלא (זבחים ל"ז) סובר שלר"א הוי פיגול מדאורייתא, וכן לעיל אמר רבי יוחנן שר"א דרש זאת מנפסוק, ושמא לא ס"ל כנסקנה דחכא, ועוד י"ל ששמואל סובר שלכל התנאים הוי פיגול, ולא נחלקו אלא בלהניח, אבל בדברי ריו"ח ליכא למימר ככן), זלגו עיניו של רבי אלעזר בן שמוע דאמנות, אמר אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבינן עליכם ביותר, וקרא עליו המקרא "מה אהבת תורתך כל היום היא שיחותי" וגו'.

מה מעכב במנחות וזבחים

הגמרא מסיימת את דיני פסול מחשבה במנחות וזבחים (י"א -י"ח) ועוברת לבאר אלו חלקים מעבודות המנחות והזבחים הם לעיכובא (שבקדשים, בשונה משאר דיני התורה, אם לא 'שנה' עליו הכתוב לעכב' או שיש גזח"כ מיוחדת כמו "חוקה" הדבר אינו לעיכובא).

סדר הקרבת המנחות הוא כדלהלן: בלילה בשמן (-במנחות הבאות עם שמן (-כל המנחות חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות) נותן שמן בכלי, ונותן את הסולת על השמון, וחוזר ונותן שמן על הסולת, ובלול, ובמנחות הנאפות (במחבת או במרחשת או בתנור) אופה אותם כדינם (ובמנחת ריקיין הנעשית בתנור מושה את הריקקים בשמן), ואח"כ פותת אותם לפתיתים, וחוזר ויוצק עליהם שמן, ונותן עליהם לבונה, ניש מנחות (מנחת סוטה ומנחת העומר) הטעונות תנפה, המנחות (מלבד מנחת נוסכים ושתי הלחם) טעונות הגשה בקרן דרומית מערבית של המזבח החיצון, ואח"כ קומצים מהמנחה (מלבד מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נוסכים ושתי הלחם) ולחם הפנים), ונותנים את הקומץ לכלי שרת, ומניח עליו את הלבונה, ומנעלה את הקומץ למזבח, ומולחו, ומקטירו.

ולהלן יבואר איזה מהעבודות הנ"ל מעכבות, ואלו אינם מעכבות, ואלו מהעבודות נעשות דווקא ע"י כהן, וכן יבואר אלו דינים מעכבים בשאר הקרבנות ומגולן.

בלילה, **פתיחה** שעושים לאחר האפיה, **מליחה**, **תנופה** (במנחת העומר וקנאות הטעונות תנופה. וכתבו התוס' ד"ה לא) שהתנא לא דקדק בסדר, דמיניף ואח"כ מגיש ואח"כ קומץ ואח"כ מולח), והג**שה** בקרן דרומית מערבית, ומשיחה באותן הטעונות משיחה כדכתיב "ורקיקי מצות משוחים בשמן", אינם **מעכבים במנחות**. והא דבלילה אינה מעכבת היינו כשתנן מתחילה אל כל הלוג, שהרי אם חיסר משמן המנחה פסולה.

י"ח: פתת את המנחה לחתיכות גדולות במקום לכפול אחד לשתיים ושתיים לארבע (ודלא כמ"ד שמחזירים לסולתם. תוד"ה שריבה), או שפתתה לחתיכות קטנות כשרה.

יציקה מעכבת, אמנם אם יצק זך כשרה, דכתיב "ויצק עליה שמן (והיינו היציקה שאחרי הלילה) ונתן עליה לבונה והביאה אל בני אהרן הכהן וקמץ" – ומקמיצה ואילך מצות כהונה, אבל יציקה ובלילה כשרים בזר.

אם יש ס"א עשרון פסול, דאף שבלילה אינה מעכבת, כל שאינו ראוי לבילה בכלל יציקה מעכבת בו, ורק שיישים נבללים בלוג אחד, ואם יביא ס"א עשרונים בכלל אחד אינו רשאי לתת שם שני לוגין, וכרבי אליעזר בן יעקב (פ"ה.) דס"ל שאפילו לשישים עשרונים מביאים לוג אחד. ורש"י כתב שאפילו לרבנן שלשישים עשרונים מביאים שיישים לוג, קים להו שאינם נבללים יפה בכלי אחד. וכתבו התוס' ד"ה כי) שלולא שבילה מעכבת, הנודר ס"א עשרון היה עליו להביאה בכלי אחד, דלקרבן גדול מיוכין.

עוד כתבו התוס' ד"ה ואמר) שאף שהתורה כתבה דין בילה בתריסר מקומות, מ"מ בילה לא מעכבא, כיון שבשום מקום לא נתוב ובללת בלשון ציזוי, ומ"מ סברא היא דכיון דכתב רחמנא בילה שיצטרכו לכל הפחות ראוי לבילה, וכן לגבי קריאה חדליצה (יבמות ק"ד:) וקריאה דביכורים (ב"ב פ"א:). והא דבעינן שביט הסתרים יהיה ראוי לכתוב מים (קידושין כ"ה), היינו משום שכתבו "כל בשרו", ומ"מ א"צ שם חריצה למתחילה כמו בבילה וקריאה, ואם דב"שרו" משמע מבוזי. ומה שנתקעה יד העדים שי מ"ד (סנהדרין מ"ה) שחיבי, ולא אמרינן דכיון שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו, התם אין סברא לפוטרו בשביל כך. ומה שהגמרא מסתפקת (נדרים ע"ג.) אם חרש שאינו ראוי לשמועה יכול להפר לאשתו, הספק הוא אם הא דכתב רחמנא "ושמע" אורחא דמילתא נקט, שאין ראוי להפר אלא ע"י שמיעה.

דעת רבי שמעון שיציקה פסולה בזר-

הגמ' מביאה מברייתא שדעת ר"ש שכל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה, שנא' "המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה", וכן פסול ליציקה (ומבואר שיציקה פסולה בזר) ובלילה ופתינתה ומליחה ותנופה והגשה וקמיצה והקטרה ומליקה וקבלה של הדם והזאה והשקאת סוטה ועריפת עגלה וטהרת מצורע, ולנשיאות כפים בין בפנים בעודה כדכתיב "וישא אהרן את ידיו וכו בין בחוץ בכל עיר ועיר, דכתיב "בני אהרן" ללמוד שעבודה המסורה לבני אהרן אינה כשרה בכהן שאינו מודה בה.

וכתבו התוס' ד"ה מודה) שאפילו אם הכהן ת"ח אלא שהוא רשע אין לו חלק בכהונה, ובחולין (ק"ל.) לפינן שיש אינו נותנים תרומות ומועשרות לכהן עם הארץ דכתיב "לית מנחת למזחיקים בתורת ד'". ולא מנעט התם אינו מודה בכהונה, ושמוא יש לחלק בין מנותנ שאדם נותן לכל כהן שרוצה, לבין קרבן המתחלק לבית אב של אותו היום, והו"א שכולם שוים.

עוד כתבו התוס' ד"ה מנין) דלא חביב הולכה, דר"ש לטעמיה שאינה עבודה מפני שאפשר לבטלה, ואמנם איכא חובב של חטאת הפנימית שא"א לבטלה, וצ"ל דבכלל הולכה היא. אך קשה דאיכא עבודות טובא מגון תרומת הדשן וסידור מערכה ושני גזירי עצים ודישון מזבח הפנימי והמנורה ולחם הפנים ובזכי לבונה, וצ"ל דתנא שזייר, ואע"ג דתני מניינא אומרים תנא שזייר, אא"כ יש שמעט מיוחד.

רב נחמיה מבאר שר"ש יכול לסבור כתנא דמתני' שיציקה כשרה בזר, ולומר שר"ש מדבר דווקא במנחת כהנים שכיון שאינה בת קמיצה צריכה כהונה מתחילתה, אבל מנחת ישראל הטעונה קמיצה, עליה נאמר שרק מקמיצה ואילך צריך כהן. ורבא מקשה על דבריו שהרי יציקה במנחת כהנים נלמדת ממנחת ישראל, וא"כ צריך להכשרה בזר כמו ממנחת ישראל. וי"א בשם רב נחמן שר"ש מדבר דווקא במנחות שאינם נקמצות, וגם על זה רבא מקשה. ולכן הגמ' אומרת שמתני' דלא כר"ש, וילפי מדכתיב "בני אהרן הכהן וקמץ" שרק מקמיצה ואילך צריך כהן.

י"ט. וּבַדַּעַת ר"ש אין לומר שהוא סובר שמקרא (-בני אהרן הכהנים) נדרש לפניו ל"ויציק" ולאחריו ל"וקמץ", שהרי ר"ש לומד מדכתיב "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתנן" שצריך ימין (דכל מקום דכתיב אצבע וכוהנה אינו אלא ימין) רק בנתינה על קרן המזבח, ודלא כרבנן דס"ל שמקרא נדרש גם לפניו וצריך ימין גם בקבלה. התוס' ד"ה ורבי שמעון) דנים אם לר"ש שבלל זר פסול, מ"מ בלא בלל כשר, וזר גרע משום שהוא מחלל את העבודה, או שלר"ש אם לא בלל פסול.

אלא טעמיה דר"ש משום דדריש ו' מוסף (-והביאה אל בני אהרן הכהנים"). ואף שר"ש סובר ששחיטה כשרה בזר, ולא לומד מו' מוסף (-והקריבו בני אהרן הכהנים") שצריך כהן לשחיטה, שאני התם דכתיב "וסמן ושחט" שכמו שסמיכה כשרה בזר ה"ה שחיטה, ומ"מ א"צ שחיטה בבעלים כמו סמיכה, דכתיב ביוה"כ "ושחט את פר החטאת אשר לו"י מכלל דשחיטה בעלמא א"צ בעלים. ומשמע שלר"ש שחיטת פר כה"ג ביוה"כ פסולה בזר, אף שלר"ש שחיטה לאו עבודה היא. תוד"ה גלי. (ואין לומר שאם זריקה שהיא עיקר הכפרה א"צ בעלים, כ"ש שבשחיטה א"צ בעלים, דאין דנים אפרש-שחיטה שהעלים יכול לשחוט מושא' אפשר זריקה בעללים שהרי צריך כהן).

מה מעכב בקרבנות-

כל מקום שנאמר "תורה" זה אינו מעכב, ואי כתיב "תורה" ו"חוקה" או רק "חוקה" אינו אלא לעכב. ואומר ר"ת (תוד"ה תורה) שמה שחוקה

מעכב זה נלמד מגז"ש ממוסחר בגדים, ולא ממשמעותא. עוד כתבו התוס' ד"ה חוקה) שהיאכ דכתיב תורה וחוקה, כיון שחוקה מספיק בשביל לעכב, תורה אתא לאיזה דרשה.

תנופה מעכבת בניזר אע"פ שבעלמא אינה מעכבת, דכתיב ביה "תורה" ו"כן יעשה" זה כמו חוקה.

ארבעה מיני לחמים שבתודה (-המזן חלות ריקק ורבוכה) מעכבים זה את זה, דאיתקש לניזיר.

ארבעה מינים שבמצורע (עץ ארז שני תולעת אזוב וצפרים) מעכבים זה את זה, דכתיב "תורה", ו"זאת תהיה תורת המצורע" זה כמו חוקה.

שני שעירי יוה"כ מעכבים זה את זה דכתיב "חוקה".

שאר קרבנות אין דיניהם מעכבים דאשם שלא הוקטרו אמזוירי כשר ובמנחה אם לא הגיש כשר, דכתיב "תורה" ולא כתיב "חוקה".

מה מעכב במנחות-

שני סדרי לחם הפנים או שני בזיכין מעכבים זה את זה וכן הסדרים והבזיכים מעכבים זה את זה, דכתיב בהו "חוקה" ואע"פ שזה כתוב על האכילה הכל מעכב.

י"ט: **מנחה**- לרב אף דכתיב בה "חוקה" אינו מעכב אלא היכא ששנה הכתוב לעכב, דכתיב "מגרשה ומשמנה" (ולא כתיב מגרש ומשמן, ש"מ שאם חסר כל שהוא מגרשה ומשמנה פסול, ומזה שהוצרכה התורה לפסול לומדים שבמנחות "חוקה" או שהחזיר בו הכתוב אינו לעיכבא. ונע"ב כתב רש"י ממה שהתורה כפלה "מגרשה ומשמנה" גם במנחת סולת וגם במנחת ביכורים. והתוס' מ"ה ושאינ) הקשו שדבריו סותרים. ודעת התוס' שלומדים ממה ששנה הכתוב, ומה'ה לומדים שמיעוט הקמיצה מעכב את רובו). ואם עשה כלי לקומץ פסול, דשנה הכתוב לעכב דכתיב "ויקרב את המנחה וימלא **כפו** ממנה". ולשמואל אם עשה כלי זה אינו מעכב, דדורות משעה לא ילפינן, ואמנם שמואל לומד משעה לדורות שמוזרות מקדשים (אף דבעלמא אין כלי לח מקדשים יבש ואין כלי יבש מקדשים לח), כיון דכתיב י"ב פעמים "שניהם מלאים סולת".

הגשה אינה מעכבת, ואף ששנה בה הכתוב "זזאת תורת המנחה וכו' **לפני ד' אל פני המזבח**", לפני ד' משמע במערב- קיר מערבי של המזבח שהוא כנגד פתח ההיכל, שההיכל במערב, ואל פני המזבח משמע בדרום שהכשב בדרום, זה בא לקבוע לה מקום בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן. ולרבי אליעזר מקום הגשה בדרום, דכל מקום שאתה מוצא ב' מקראות אחד מקיים עצמו ומקיים חבריו ואחד מקיים עצמו ומבטל חבריו, מנייחים את זה שמבטל ותופסים זה שמקיים, והכא מערב אינו פני המזבח, אבל דרום הוא לפני ד', דס"ל שכל המזבח הוא בצפון ופתח ההיכל הוא באמצע העזרה. וכיון שכל המזבח עומד בחצי העזרה הצפוני נמצא שהקיר הדרומי שלו כלה לפני פתח ההיכל והוא נקרא לפני ד'. לרש"י והו"א לר"א הוא שצריך הגשה גם בדרום וגם במערב. והקשו התוס' ד"ה למערבה) דא"כ אין סתירה בין הדברים, ולכן ביארו שההו"א שגיגש או במערב או בדרום.

מליחה בזבחים ומנחות-

ב. מבואר בברייתא שמליחת הקרבנות מעכבת. רבי יהודה לומד דין זה מדכתיב "ברית מלח עולם", (ר"ת "תוד"ה הרי) גורס "מלח ברית" והיינו הא דכתיב "ולא תשבית מלח ברית אלוקין מעל מנחתך", אבל "ברית מלח עולם" נאמר לגבי מתנות כהונה ולא לגבי קרבנות). ורבי שמעון לומד מדכתיב גם בכהונה "ברית כהונת עולם", שכשם שכהונה מעכבת בקרבנות, ה"ה מליחה מעכבת, ורק משמעות זורשין איכא בניייהו. ולרב שרק כששנה הכתוב זה מעכב, י"ל דס"ל כתנא דמתני' שמליחה לא מעכבת, דס"ל שכונות תנא דמתני' לא מלח' ללא מלח כלל (דאם הכונה שזר מלח, וכי זר יכול להתקרב למזבח ומקום מליחת הקומיץ זה בראש המזבח). או ד"ברית" זה כמו ששנה הכתוב לעכב.

והא דכתיב "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח" לא נחשב שנה הכתוב לעכב, מפני שלומדים מזה שלא מולחים עצים ודם, אלא רק מה שהוא כמנחה שטעונה דברים נוספים- עצים להקטרה. והגמרא להלן אומרת שכיון שהברייתא כרבי, ורבי סובר (כדלהלן) שהמתנדב עצים צריך למולחם, ודם הרי מתמעט מ"מעל מנחתך", לומדים מהפסוק הנ"ל למעט שנסכים של יין שאין חובה להביא עמם דברים אחרים אינם טעונים מליחה.

ומ"מעל מנחתך" לומדים שלא מולחים דם (דלא נימא שכמו שמולחים את הקומיץ שהוא מתיר את השיריים, כך ימלחו את הדם שהוא מתיר את האימורים למזבח ואת הבשר לכהנים), ולא לומדים למעט אברים, מפני שאינם דומים למנחה (סימן אשב"ט מ"א) במה שאחרים באים חובה לה, ונשרפים על האש, בחוץ מהעזרה, אבל דם פעמים משהו מנמנו על בין הבדים ועל הפוכות, וחייבים עליהם משום ונתל וטומאה ומועילה (וא' בתרא היינו אוכל, שרגילות למלוח אוכלין, והגמרא לא פירטה משום שאין זה חומרא או קולא), אבל דם אע"פ שהוא מתיר כמו הקומיץ ונפסל בשקיעת החמה דאינו ראוי לזירק בלילה ולמחר הוא נפסל בלינה. מ"מ אברים דומים למנחה יותר מדם.

זמן שקיעת החמה לרבינו תם- בפסחים (צ"ד.) אמרינן דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים ד' מילין לר' יהודה. והקשה ר"ת דבשבת (ל"ה.) משמע דלרבי יהודה משתשקע החמה עד הלילה ג' רבעי מיל. ותירץ ר"ת דמשתשקע החמה משמע סוף שקיעה, שכבר שקעה החמה, אבל משקיעת החמה משמע מתחילת שקיעה. תדע מדאמרינן (שבת כ"א:) גבי **נר חנוכה** מצוותה משתשקע החמה, ואי בתחילת שקיעה עדיין הוא יום גדול והוה שרגא כטיירה, ושקיעת החמה דהכא גבי **דם** היינו תחילת שקיעה, וקלה לילפינן מדכתיב"ב ביום

הקריבו את זבחו" - ביום שאתה זוכה אתה מקריב, ואי בסוף שקיעה קאמרו למי לה יקרא פשיטא דנפסל בלילה, דאין יכול לזרוק, דכתיב "ביום צוותו", וכן משמע בפסחים (צ"ג.) **דשחיטה** אסורה מתחילת שקיעה. ואי קשה אתא אפשר למעט מתחילת שקיעה מ"ביום הקריבו", והרי עד צאת הכוכבים יום הוא, דכתיב "והיה לנו הלילה למשמר והיום מלאכה", ואשכחן נמי שקיעת החמה דאיירי בסוף שקיעה כגון צאת הכוכבים, כדאמרינן (נזיר ט"ז.) כגון דחזאי תלת יומי סמוך לשקיעת החמה, והיינו בבין השמשות, וכן לקמן (ל"ו:) כל המניח **תפילין** אחר שקיעת החמה עובר בעשה, והיינו בלילה, דקאמרו רבה בר רב הונא ספק חשיכה ספק אינה חשיכה לא חולץ ולא מניח, ועוד אמרינן בתענית (י"ב.) כל **תענית** שלא שקעה עליו חמה לא שמייה תענית, ומנחה אבותינו תורה היא שהכל נוהגין עד צאת הכוכבים. ותיציו התוס' דילפינן מ"ביום הקריבו" לתחילת שקיעה, דאם אינו ענין לטוף שקיעה דנפקא מ"ביום צוותו" תנה ענין לתחילת שקיעה. וי"מ שמדאורייתא אינו נפסל עד צאת הכוכבים, ורבנן עשו הורחקה ופסלוהו מתחילת שקיעה, והעמידו דבריהם במקום כרת לענין דרך רחוקה כדי שיהו רזיזים לומר לבוא. והא דקאמרו (זבחים נ"ו:) קדשים הנאכלים ליום אחד מחשבים במה משתשקע החמה, שאם חושב לתורה לאחר שקיעה מיד הוי **פיגול** דהוי מחשב חוץ לזמנו, ומיירי חתם בפיגול דאורייתא, צ"ל ששם הכונה לטוף שקיעה והיינו צאת הכוכבים.

מ"קרבן" לומדים שרק חלק הקרבן שבמנחה טעון מלח ולא כל המנחה.

לבונה צריכה מליחה כיון שהיא באה בכלי אחד עם הקומיץ, ואף שגם היא טעונה דבר אחר, מ"מ לומדים כאן **כלל ופרט וכלל**, "קרבן" כלל "מנחה" פרט "על כל קרבנך" חזר וכלל, ואם לא היתה באה בכלי אחד לא היתה דומה לפרט שהוא "מנחה", אמנם דם אף שהוא טעון נסכים (ואין לומר שהנסכים באים בגלל האימורים מפני ששניהם אכילה באימורים ושתייה בין, דאדרבה הם באים עם הדם לצורכו מפני ששניהם כפרה ושמחה דהכי אורחא שלאחר שהדם כיפר על החטא בא היין המשמח אלוקים ואושים, דמי שנתכפר חטאו שמח), אין הנסכים באים בכלי אחד יחד עם הדם.

לבונה הבאה בפני עצמה מגון האומר הרי עלי לבונה או בבזיכין, וקטורת, ומנחת כהנים שהיא כליל, ומנחת חביתין של כהן משיח, ומנחת נסכים, ואימורי חטאת ואשם, וקדשי קדשים- זבחי שלמי ציבור דהיינו כבשי עצרת שאף שהם שלמים אינם נאכלים אלא ליום ולילה, וקדשים קלים, ואיברי עולה ועולת העוף, טעונים מליחה, דכתיב "על כל קרבנך הקריב מלח".

ואין לומר שלומדים מהכלל ופרט וכלל שרק דבר שגם טעון דבר אחר לחובתו והוא גם מתיר, ונלמדו מזה לבונה הבאה בבזיכין שהיא מעתירה את הלחם, אבל דברים אחרים לא יהיו טעונים מלח.

(הגמרא עירובין כ"ח.) מביאה מחלוקת אם בכל ופרט וכלל קמא עיקר או כללא בתרא עיקר, וכתבו התוס' ד"ה אינא) ששאלת הגמרא היא למ"ד כללא קמא עיקר, או שגם למ"ד כללא בתרא עיקר בעינן שיהא דומה משני צדדים). דמדאיצטריך "מעל מנחתך" ולא מעל דמך, מבואר שאפשר ללמוד גם דבר הדומה למנחה רק בפרט אחד.

כ: שיטת רבי שעצים נקראים קרבן, ולשיטתו עצים טעונים מלח והגשה, (המתנדב עצים מביא ב' גזרין- בקעייות גדולות. וכתבו התוס' ד"ה מלמד) שהאומר הרי עלי עצים לבו"ע מביא דמי שני גזרי עצים, והכתנים קונים בהם עצים ומקריבים ע"ג המערכה, ונהנים מהם ואין בהם מועילה ואם הקריבם בחוץ פטור, והמחלוקת היא אם אמור הרי עלי שני גזרי עצים אלו למזבח, שלפי רבי כהן מקבלן מיננו ומקריבן לגבי מזבח, ואין נהנים מהם ויש בהם מועילה ואם הקריבם בחוץ חייב, ולתכמיים אם הקריבם בחוץ פטור. ואף לרבנן עצים נקראים קרבן ואינם צריכים מליחה, ולדבי הם נחשבים קרבן גמור), ורבא אמר שלרבי עצים טעונים קמיצה וה"ה ימין וקידוש כלי (תוד"ה עצים). עוד כתבו התוס' ד"ה לדברי) שאף שכל העצים נשרפים שייך בהם קמיצה, כמו לר"ש (ע"ב) שמנחת חוטא של כהנים נקמצת והקומיץ קרב לעצמו והשיריים קריבם לעצמם, וה"ה (כא), ורב פפא אמר שלרבי המתנדב עצים צריך להביא עצים נוספים להסיקם.

כ"א. לתנא דבי רבי ישמעאל לומדים מהכלל ופרט וכלל שדווקא דבר שמקבל טומאה ועולה לאישים וישנו על מזבח החיצון טעון מליחה, יצאו עצים שאין מקבלים טומאה (ואע"פ שעצי המערכה מקבלים טומאה, ההוא מדרבנן משום חיבת הקודש, וקרא "הבשר" לרבות עצים ולבונה וא' אסמכתא בעלמא. רש"י. והתוס' ד"ה יצאו) מוכיחים שחיבת הקודש דאורייתא, וכאן רלבנן עצים נקראים אינם מקבלים טומאה), יצא דם שאינו עולה לאישים, יצאה קטורת שאינה נקטרת על מזבח החיצון, וכן אין אינו טעון מלח.

דיני דם

מליחת דם- דם אינו טעון מלח דכתיב "מעל מנחתך". ואף שדם שמלחו אין בו איסור דם, הוא אמניא שיתן בו משו מלח למצוה בעלמא.

אכילת דם- שם שבישלו בין דחולין בין קדשים אינו עובר עליו, דלא חייבת תורה אלא על דם הראוי לכפרה, ודם קדשים שבישלו אינו ראוי לכפרה, ומלוח הרי הוא כרותח (וכתבו התוס' ד"ה דם) דהיינו מליחה בשיעור שאינו נאכל מחמת מלחו, ומליחה בשר שבא לבשלו בקדירה מספיק שאינו נאכל מחמת מלחו, וא"צ בשיעור מליחה להצניע או לצורך עיבוד, וא"כ סתם מליחה דקדשים היינו בשיעור שאינו נאכל מחמת מלחו). (ולרב יהודה אברים שצלאן והעלן למזבח אין בהם משום "לריוח ניהוח"), והא דאיתא בברייתא שאם הקפה את הדם ואלכו ואת ההמחה את החלב (וגמעו) חייב, י"ל ששם אייירי שהקפה בחמה ולא באור, והא דלא אמרינן הואיל ואידחי אידחי, שהרי רבי יוחנן אמר שדם שקרש ואכלו פטור הואיל ואידחי אידחי, צריך לחלק שבדם חטאות החיצונות חייב הואיל וראוי לכפרה, וה"ה בחולין כיון שבקדשים הוא ראוי לכפרה, אבל בדם חטאות הפנימיות פטור בדם מבושל, וכמו שרב חסדא לומד שדם

שקרש בחיצינות חייב על אכילתו דכתיב "ולקח" והרי גם נקרש הוא בר לקיחה, אבל בפנימיות פטור דכתיב "וטבל והזה", אבל לרבא אפי' בפנימיות חייב, כיון שכנגדו ראוי לכפר בחיצינות, ולדבריו אף דם של חמור שקרש ואכלו חייב.

חציצה בדם- דם יבש או לח דסריך שהתחיל להתייבש ולהדבק קצת חוצץ לענין טבילה, אבל לח אינו חוצץ, וכן דיו דבש וחלב אינם חוצצים כשהם לחים אלא כשהם יבשים.

דיני מליחת המנחות

כתיב "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלוקיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח".

"במלח", יכול תבונהו (לרבה בר עולא הכונה שיתן הרבה מלח, כמו תבן בטיט. ולאביי הכונה שיעשנו כבנין – מלח הרבה שורה על שורה, ולרבא הכונה שיתן טעם כבינה באדם (דלא חזי לאכילה בלא הדחה, כמו שהבינה מתקנת את האדם), ת"ל "תמלח", יכול במי מלח, ת"ל "במלח".

"ולא תשבית מלח" – המליחה נעשית במלח שאינו שובת אלא הוא מצוי בקיץ ובחורף, והיינו מלח סדומיית שהים משליכו לצידיו. ואם לא מצא מלח סדומיית יביא מלח אויסטרוקנית (בהאה מן הקרקע ונעשית בידי אדם, דכתיב "תקריב" - כל שהוא, וכן לומדים שיתן אפילו בחו"ל ואפי' בשבת ואפילו בטומאה אם זה קרבן ציבור, וקמ"ל שהמליחה היא עבודה והיא דוחה שבת וטומאה כשאר עבודות.

כיצד הוא מולח מביא האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח, ומעלהו. וכן הרוצה לבשל בשר בקדירה ימלח כך ואין צריך יותר. (וי"ג וכן לצלי. תוד"ה וכן).

כ"א: מעילה במלח- מלח שע"ג האבר מועלים בו, דכתיב "השליכו הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עולה" ומבואר שהאבר עם מלחו נקרא עולה, אבל מלח שע"ג הכבש שנפל שם מואברים, או שבראש המזבח, אין מועלין בו דשוב אינו ראוי.

הנאה ממלח של קודש-

במשנה בשקלים מבואר שבי"ד התנו שיהיה מותר לכהנים להנות מהמלח ומהעצים.

שמואל אומר שרק לצורך קרבנם מותר, ולא לאכילה.

הגמ' אומרת שאין הכונה שמותר למלוח רק לצורך ההקרבה ולא לצורך אכילת קרבנותיהם כגון זהו ושוק חטאות ואשמות שהיחיד מביא והם אוכלים, דאם מותר למלוח עורות, כדמצינו שהיה מלח בלשכת המלח כדי למלוח עורות קדשים (אמנם המליחה עצמה היתה בלשכת הפרוה (כמבואר במסכת מדות פ"ה מ"ג), ובלשכת המלח היה המלח מוצנע. תוד"ה בלשכת המלח), (ובכבש היה מלח כדי למלוח אברים, ובראש המזבח כדי למלוח קומץ ולבונה וקטורת (לא מלוחו בכבש, אף שבלאו הכי לא היתה מוקטרת שם אלא במזבח הפנימי, משום שעל הכבש היתה מתלכלכת בדם האברים, ואילו בראש המזבח היו מולחים דברים יבשים קומץ ולבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח, ואע"פ שהיו מולחים שם עולת העוף, זה היה מועט. תוד"ה והקטרת) ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ועולת העוף), כ"ש שמותר להם למלוח קדשים ולאוכלם, ועוד שהרי בשביל להתיר דבר זה אין צריך תנאי בית דין, אלא הכונה שאסור למלוח חולין ולאוכלם.

הגמרא שואלת מה חולין עושים שם בעזרה. והגמרא מתרצת דקמ"ל שאף דמדכתיב "והותר ממנו יאכלו אהרן ובניו" לומדים שאוכלים חולין ותרומה עם המנחה בזמן שהיא מעוטה, כדי שתיאכל

על השובע, (והא דכתיב בסיפא דקרא "יאכלו" – שלא יאכלו עמה חולין ותרומה מיירי כשהיא מרובה), מ"מ אסור לאכול את החולין עם מלח קדשים. והקשו התוס' (ד"ה חולין) שכיון שאכילת החולין היא לצורך הקדשים, למה אסור לתת עליהם מהמלח. עוד כתבו התוס' שמותר להכניס אפילו לעזרה תבלי חולין ותרומה, דכתיב "למשחה" – לגדולה, ושמוא באותו תבלין פשיטא שיכול לתת מלח של קודש.

ובאופן אחר מבארת הגמרא את דברי שמואל, שכוונתו לחדש שהתנאי בי"ד בא להתיר לכהנים למלוח את קרבנותיהם, שכיון שהכהנים לא היו נותנים מחצית השקל (כדלהלן), אף שלישראל שנותנים שקלים זכי רחמנא להשתמש במלח לקרבנותיהם, לכהנים לא זכי רחמנא, קמ"ל.

האומר הרי עלי מנחה אינו צריך להביא מלח מביתו, אלא לוקח מלח משל ציבור, דכתיב "ברית עולם" במלח ובלחם הפנים, מה לחם הפנים משל ציבור דכתיב "מאת בני ישראל", אף מלח משל ציבור. ואין ללמוד ממה שהעצים הם משל ציבור, דא"כ עדיף ללמוד מלבונה שצריך להביאה מביתו דכתיב "ונתן עליה לבונה" וא"כ כתוב "והביאה אל בני אהרן הכהנים". דלבונה דומה יותר למלח בכך שהיא באה עם המנחה בכלי אחד כמו המלח, ומאידיך מלח דומה יותר לעצים בכך שהוא בא בכל הזבחים שהוא בא עם הקומץ בכלי, ולהכי בעי קרא.

נתינת שקלים ע"י הכהנים- לבן בוכרי שמביא מחצית השקל אינו חוטא, והיינו שאע"ג דס"ל שלכתחילה אינו חייב, דכתיב "כל העובר על הפקודים" ושבת לוי לא נפקד (ואפילו לויס פטורים. תוד"ה כל), וא"כ י"ל שהוא מביא חולין לעזרה, אפי"ה אינו חוטא. אמנם צריך למסור את המוחצית השקל לציבור, כדי שזה לא יהיה חולין בעזרה. ולרבן יוחנן בן זכאי כל כהן שאינו שוקל חוטא, דכתיב "זה יתנו" – זה בגימטריה י"ב שבטים, ו"כל העובר" היינו בים סוף, (וכן בתרומה לצורך הקרבנות היו גם הלויס, ובלאו הכי יש לפרש "על הפקודים" בין שנפקדו עם ישראל בין שנפקדו לבדם. תוס' שם), אלא שהכהנים דורשים לעצמם (משמע שריב"ז עצמו לא היה כהן. תוד"ה שהכהנים) הא דכתיב "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תיאכל" וא"כ אם יביאו מחצית השקל איך יאכלו את העומר ואת שתי הלחם.

כ"ב. האומר הרי עלי עולה צריך להביא עמה נסכים, אבל **עצים באים משל ציבור**, דכתיב "אשר על העצים אשר על האש אשר על המזבח", מה מזבח משל ציבור אף עצים ואש משל ציבור, דברי רבי אלעזר ברבי שמעון. ורבי אלעזר בן שמוע לומד מפסוק זה שיהיו העצים חדשים, מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט, אף עצים שלא נשתמש בהם הדיוט (והא דכתיב "ויאמר ארונה וכו' והמוריגים וכלי הבקר לעצים", צ"ל שהיו חדשים שעדיין לא השתמש בהם ארונה. ומוריגים היינו נסר מלא יתידות שדשים בו את התבואה ע"י שקושרים אותו לשוורים והם מושכים אותו והתבואה נידושת). ולרבי אלעזר ברבי שמעון א"צ שיהיו העצים חדשים.

דיני תערובת מנחות או דם

דיני תערובות במנחות או דם תלויס בכמה דברים: א' האם הולכים אחרי הרוב כדכתיב "אחרי רבים להטות" או לא, שבודרך כלל בתערובת מין בשאינו מינו הולכים אחר הרוב (מלבד באיסורי אכילה ש'נותן טעם' אוסר), ובמין במינו לרבי יהודה אפילו באלף אינו בטל, ורבנן סוברים שמין במינו בטל כמו בשאינו מינו, אבל 'עולין (על המזבח) אין מבטלים זה את זה' (ונחלקו מה הטעם שדם הפר אינו מבטל את דם השעיר). ב' שיטת רבי חייא שלדעת רבי יהודה אם אחד המינים יכול להשתנות דינו להיות כמו השני חשיב מין במינו, ואם לאו חשיב מין בשאינו מינו, ונחלקו רב חסדא ורבי חנינא אם צריך שמבטל יוכל להיות כמו המתבטל, או שצריך שהמתבטל יוכל להיות כמו המבטל. ג' לפעמים ע"י ביטול חלק מהמנחה או הקומץ הם נחסרו

משיעורם ונפסלים עי"ד. ד' לפעמים דין התערובת תלוי אן שני הדברים שנתערבו יחד שוה או לא, אם או מבילתם שוה (עבה או רכה) או לא. ה' בדם שנתערב במים צריך שישאר בו מראה דם. ו' קומץ שנתערב בשיירים אין להקטירו משום שהשיירים אסורים בהקטרה.

קומץ שנתערב בקומץ אחר, או במנחת כהנים שכולו כליל כמותו, כשר (-והיינו ששתיהן כשרות, וכששתיהן בלילה עבה או רכה אע"פ שבולעות זו מזו לא חשיב ריבה או מיעט שמונה. תוד"ה שזו, השני). ואם נתערב במנחת כהן משיח או במנחת נסכים, לת"ק כשרה, ולרבי יהודה פסולה, לפי שזו (-קומץ של מנחת נגדת ישראל) בלילתה עבה (-לוג לשעון), וזו (-מנחת כהן משיח ומנחת נסכים) בלילתה רכה (-שלשה לוגין לעשרון). והם בולעות זו מזו והיינו שהקומץ בולע מהמנחת נסכים, והקומץ פסול מפני שנתרבה שמו, והמנחת נסכים פסולה מפני שנתמעט שמונה, (ולכן א"צ ששניהם יבלעו זו מזו. תוס' שם), ואף לרבי יהודה (דלהלן) דס"ל מין במינו אינו בטל, מ"מ כשיש גם מין במינו (-שמן בשמן) וגם דבר אחר (-סולת) אמרינן סלק את מינו (-השמן של הקומץ) כמי שאינו, ושאינו מינו (- הסולת של הקמץ) רבה עליו (-על שמן הנבלע בו) ומבטלו. והקשו התוס' (ד"ה וכן) דמהאי טעמא יפסול רבי יהודה גם בנתערב קומצה בקומץ חברתה, ותימה לומר שמפני שבלילתם שוה אינם בולעות זו מזו.

כ"ב: דם קדשים **שנתערב** במים, אם יש בו מראה דם (גמור, ולא מספיק מעט אדמומית, שהרי דם שעיר היה בטל בדם פר לולא הטעם דהוי עולין או דהוא מין במינו, אע"פ שאם דם הפר היה מים היה בו קצת מראה דם שעיר. תוד"ה אם) כשר לזריקה. ואם נתערב ביין שהוא אדום, רואים אותו כאילו הוא מים ואם באופן שהיה מים היה מראה הדם ניכר בו כשר. וכן הדין לרבנן לא שנתערב הדם בדם בהמה חולין או בדם חיה, דרואים אותו (-את של חולין) כאילו הוא מים, ולרבי יהודה אין דם מבטל דם וכשר. ושניהם מקרא אחד דרשו, דכתיב "ולקח מדם הפר ומדם השעיר", ודם הפר הרי מרובה מדם השעיר ואפי"ה עדיין נקרא שמו דם השעיר, (ולא אמרינן ראשון ראשון בטל כשמכניס את דם הפר לדם השעיר, ואפילו מאן דלית ליה ראשון ראשון בטל מודה בגראה ונדחה), דלא אמרינן ראשון ראשון בטל כשמערה בשפע הרבה ביחד, ואפילו מאן דאית ליה ראשון ראשון בטל בחבית, ביותר מפי חבית מודה. תוד"ה הדבר). רבנן למדו שעולין אין מבטלים זה את זה, (הקשו התוס' (ד"ה מכאן) תיפוק ליה משום שאין מצוות מבטלות זו את זו, כדאמרינן פסחים קט"ו). שאם הטעם הוא משום שמין במינו אינו בטל, לא היתה התורה מלמדת דין זה בעולין. ורבי יהודה למד מזה שמין במינו אינו בטל, שאם הטעם משום שעולין אין מבטלים זה את זה, היתה התורה מלמדת דין זה במין בשאינו מינו. ובין לרבנן בין לרבי יהודה קשה דנימא שרק בעולין שזה גם מין במינו אין ביטול.

ביאור שיטת רבי יהודה שמין במינו בטל- הנה נחלקו רבי יאשיה ורבי יוחנן אם היו מערבים את דם הפר בדם השעיר, ורבי יונתן סובר שלא היו מערבים כיון דלא כתיב יחידו, ורבי יהודה סובר שא"צ קרא כדי לחלק כמבואר בחולין (ע"טו), והקשו התוס' מנלן הכא שהיו מערבים את דם הפר והשעיר. וי"ל דרבי יהודה דריש מ"אחת בשנה" שמעורבים. ולמ"ד שלא היו מערבין נפקא ליה עולין ומין במינו מדכתיב דם דם כדאיתא בובחים (פ"א). עוד הקשו התוס' דמבואר בגיטין (נ"ד) שרבי יהודה אם נפלו אגוזי פרך ונתפצעו בשוגג יעלו במוזד ליה יעלו, ומבואר שרק במוזד אסור משום קנס, אבל בלא קנס מין במינו בטל. עוד הקשו התוס' דאיתא בשבת (קמ"ב). שרבי יהודה סובר שתרומה בטלה באחד ומאה, אע"ג דהוי מין במינו. ואומר ר"ת דלא אמר רבי יהודה מין במינו אוסר בכל שהוא, אלא בדבר לח, דומיא דדם הפר ודם השעיר דיליף מיניה, דדבר המתערב הוא, והא דאמרינן (ביצה ל"ח): דחיטין בחיטין לא בטיל לר' יהודה, מיירי בקמח דהוי דבר המתערב. וחזר בו ר"ת דודאי אין חילוק בין לח ליבש, והא דמצינו שרבי יהודה תרומה עולה באחד ומאה, מיירי בנפלה לתוך חולין מתוקנין, דאי אפשר למבטל דהיינו חולין להיות כבטל דהיינו תרומה, דבכהאי גוונא מודה רבי יהודה דמין במינו בטל, אבל בנפלה לחולין שאינם מתוקנים דאפשר להם ליעשות תרומה, בזה מין במינו אינו בטל, ויש מחלוקת בגמרא אין אזלינן בתר בטל או בתר מבטל. והתוס' מיישבים את תירוץ ר"ת שמחלק בין לח ליבש מהקפשותי שחשקו עליו.

חדש ב'תמצית'

קורס חדשני מקצועי וייחודי

הדרך ללמוד - להנות - ולזכור

מהחזר חדש ומורחב של 11 שיעורים, בירושלים בני ברק מודיעין עילית ורכסים. החל מחודש טבת.

להרשמה ולפרטים: 055-400-7977

גיתן עדיין להרשם לסדרת השיעורים

קו עדכונים ושיעורים

בקו תוכלו לשמוע: מידע כללי, עדכונים, רשימת נקודות ההפצה, שיעורים.

02-3131-465

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי / עמוד היומי /

משנה ברורה / הפץ היים / אהבת חסד

גיתן לעשות את המבחנים מיום שישי

עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בנדירים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן,

81 זוכים בזיכוי 100 ₪ ברשת 'יפה גוף'.

סיכומי 'תמצית'

גיתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית

החדשיים על הדף היומי / משנה ברורה

ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה) / ועמוד היומי

- בנקודות ההפצה

- במייל 7692282@gmail.com

בנוסף גיתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות

הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

ג' לא הקריבו לפני שחיי נטמאים.

ב' במבול.

היכן הקריבו בני ישראל את הנספה הראשון בארץ ישראל?

ג' קרבנות חידו ואפילו חויהו, ולא קרבת צבור.

ב' קרבנות חובה שישע בעיניו י' להקריבם.

א' קרבנות שאבים ימזגו ואינם חובה.

מה המונה ישירות הקריבו?

ג' ימיל לרשעא בביתו.

ב' אם גלה משכנו לשכנו מהו.

א' חייב לגלות לאחז ממש עיר מקלט.

בן לוי שנהג באהת נמאלי עיר הלויים, מה דינו (רש"י)?

ג' עולה, וי"א עם שלמים.

ב' רק שלמים.

א' רק עולה.

אויש קרבנות הקריבו בני נח לפני הקמת המטבח?

ג' אשם נזיר חייב אשם מצרע פטור.

ב' מחלוקת.

א' חייב.

אשם נזיר או מצרע שהקריבם בחיזן בנזמים, האם חייב או פטור?

ג' נזיר פטור ויולדת חיבתו.

ב' אריבים.

א' חייבים.

ג' פטורים?

נזיר שהקריב שלמים או יולדת הקריבה עולה, בחיזן נמזרות ימון, האם חייבים או פטורים?

ג' אחרי הנולדה ויודיו.

ב' לפני יודיו.

א' קודם הנולד ולא לאחר הנולד.

מוני שעזר המשחלה שהקריבו בחיזן פטור מנזום דבתיה, 'להקריב קרבן לוי'?

ג' מחלוקת.

ב' כשרה.

השורה פרה אדומה שלא נמנה פחה החיבל, האם היא כשרה?

ג' מקריב בני זונה שעבר ונזם בחיזן.

ב' מקריב בעלי זומים קבועים בחיזן.

א' מקריב זומים שלא הגיע ונזם בחיזן.

באלו קרבנות לוי' ש עובר בלא תעשה ולתקומם אין בהם לא תעשה?

ועוד 8 זוכים בזיכוי 100 ש"ב 'יפה נוף'.

פרס ראשון ע"ש 500 ש"ב במזומן.

הגרלות בכלל שבוני:

מערבת המבחנים פתחה מיום שיש, בברוק, עד יום שני בלילה.

בנקודות הפצה: לראות: 0737-289-669 שיתוף 4

במיי: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכויים והמבחנים:

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

ניתן לעשות את המבחנים:

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

ועוד 8 זוכים בזיכוי 100 ש"ב 'יפה נוף'.

פרס ראשון ע"ש 500 ש"ב במזומן.

הגרלות בכלל שבוני:

מערבת המבחנים פתחה מיום שיש, בברוק, עד יום שני בלילה.

בנקודות הפצה: לראות: 0737-289-669 שיתוף 4

במיי: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכויים והמבחנים:

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

ניתן לעשות את המבחנים:

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

ועוד 8 זוכים בזיכוי 100 ש"ב 'יפה נוף'.

פרס ראשון ע"ש 500 ש"ב במזומן.

הגרלות בכלל שבוני:

מערבת המבחנים פתחה מיום שיש, בברוק, עד יום שני בלילה.

בנקודות הפצה: לראות: 0737-289-669 שיתוף 4

במיי: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכויים והמבחנים:

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

ניתן לעשות את המבחנים:

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

ועוד 8 זוכים בזיכוי 100 ש"ב 'יפה נוף'.

פרס ראשון ע"ש 500 ש"ב במזומן.

הגרלות בכלל שבוני:

מערבת המבחנים פתחה מיום שיש, בברוק, עד יום שני בלילה.

בנקודות הפצה: לראות: 0737-289-669 שיתוף 4

במיי: 7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכויים והמבחנים:

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

ניתן לעשות את המבחנים:

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

בטל: 0737-289-669

במיי: 7692282@gmail.com

לדעת הכמה

מדוע שהיטה מחשבת לימודי (רשי"י)?
א' מפני שהיא מקדישת את הדם והבא לקדש כבא להדרי.
ב' מפני שהיא מניחה את היבשת מאיסור אבר מן החי.
ג' מפני שהיא מותירה את היבשת לכתמים והתם האמורים לכותב.

באיזה אופן היו פיוגול לרבי מאיר?
א' מחשבת פיוגול נובח מפגולת את הנסכים הבאים עם הובת.
ב' מחשבת פיוגול נסכים הבאים עם הובח מפגולת את הובת.
ג' מחשבת פיוגול נובח מפגולת את הנסכים אף נבטיבא אחרי הובת.

באיזה אופן היו פיוגול אם חשב מוחבת פיוגול בהגנת הדמים על הגומבה היריעון (גמרא ורשי"י)?
א' רק אם חיוב בכל המנות.
ב' אם חיוב במנתה הראשונה.
ג' רק אם חיוב בשתי מנות.

באיזה אופן נחלק רבי אליעזר והנחמיה האם הגמנה פסולה?
א' בהחשב מחשבת פיוגול על פחות מוכרת.
ב' בהחשב על חצי זית אכילה וחצי זית בהקטרה.
ג' בהחשב בקניצה דבר שצריך להקטירה.

שאלה מדברי התוס'

מתי מוליקים נו תומכה, וממתי אסור לשהות קרבתה, לבינו תם?
א' מותרות שקיעה.
ב' מסוף שקיעה.
ג' נו תומכה מסוף שקיעה, ושחיתה מתחילת שקיעה.

לעזר ה' ישראל יעקב ב' ריעות איתו ר' ג'.

ניתן לעשות את המבחנים:

בטל': 0737-289-669

בגמדות 'דרים פלוס' (לדעת)

במייני: 7692282@gmail.com

במייני: 7692282@gmail.com

במייני: 0799-414-144

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

מבחן שבועי בדרך היומי

מה הדין לרבי יוסי בשטח פרים ושעירים בחוץ ע"פ לשפון שריים למחר או ע"פ לקטירי אמורים למחר?
א' פיוגול.
ב' אינו פיוגול.
ג' בשעירים אינו פיוגול ובאמורים חיי פיוגול.

מזה טעמו של רבי יהודה למספק שבנמטא אתה מהחלות שניהם יצאו לבית השריפה?
א' אין הציץ מוציא על אילות.
ב' רק אם רובו בריבוי שאין קרין ציבור חליק.
ג' מפני שבנמטא אתה מהחלות שריף את השניה ומביא שתיא חדשות.

מה מקדש את שתי הלוחם?
א' אפיקו שנתר של קדש.
ב' שריטת הבטיים.
ג' ההגשה למנחה.

על אזהר הלכה אומר רבי תניא שראי חביבה עליו בכל הלמדות?
א' שהמקטיר קומץ במחשבת להקטיר לבונה ולאכול שריים למחר חיי פיוגול.
ב' שהמקטיר קומץ במחשבת להקטיר לבונה ולאכול שריים למחר לא חיי פיוגול.
ג' שהמקטיר קומץ במחשבת להקטיר לבונה חיי פיוגול.

ענינו של מי יולג דמנות ומדוע?
א' של יוסף הבבלי מפני שראי שלא שסח הלמוד.
ב' של רבי אלעזר בן שמעון כשרא כמה חביבה התורה על יוסף הבבלי.
ג' של רבי מפני שרבי אלעזר בן שמעון פטט לו ספודתו.

מתי את הגמנה לחתיכות גדולות או קטנות, מה הדין?
א' כשרה.
ב' פסולה.
ג' בחתיכות גדולות כשרה ובקטנות פסולה.

האם ארבעה מיני לחמים שנתורה או ארבעה מינים שבמזורה מעכבים זה את זה?
א' כן.
ב' לא.
ג' ארבעה מיני לחמים שנתורה כן, וארבעה מינים שבמזורה לא.

האם הגשת הגמנה מעכבת?
א' כן.
ב' לא.
ג' והגשה מעכבת אבל אינו מעכב שנתורה בקרן מעכבת דרומית.

מה גמנה טעון מלח?
א' כל הפגנה טעונה מלח.
ב' רק השריים טעונים מלח.
ג' רק הקומץ טעון מלח.

האם לרבי במתנתו עצים למנחה הם טעונים מלח והגשה?
א' כן.
ב' מלח נו והגשה לא.
ג' מלח לא והגשה כן.

לדעת הכמה

באיזה אופן אם לחם הפנים נשבר מקטירים עליו את הפנים למידי שריים שחשורו בין קניצה להקטרה מקטיר את הקומץ?
א' רק אחרי שסילקוהו מהשלקו.
ב' אחרי שהגיעו המון לסלקו מהשלקו.
ג' אפילו לפני שהגיעו המון לסלקו מהשלקו.

לחם הפנים שנתקן, מתי הוא נעצו נפסל?
א' רק אם נתקן לפני שהגיעו המון לסלקו מהשלקו.
ב' גם אם נתקן אחרי שהגיעו המון לסלקו מהשלקו, ובכדי שיעדין לא יסלקו.
ג' גם אם כבר סילקו מהשלקו הלחם נפסל.

באיזה אופן חלוקם לרבי יהודה אחרי המחשבה הראשונה (רשי"י)?
א' דווקא כשרה אחר בשני כדיתים.
ב' דווקא בשתי עבודות.
ג' בן בעבודה אחת בשתי כדיתים בין בשתי עבודות.

שרחו שני כבשי עצרת ע"פ לאמול לחם אחד למחר, מה הדין לרבי יוסי?
א' הראשון פיוגול והשני פסול.
ב' הראשון פיוגול והשני כשר.
ג' הראשון פסול והשני כשר.

שאלה מדברי התוס'

מה הדין במנחה שיש צורך בשידורים?
א' פסול.
ב' כשרה.
ג' שתי שריטות בתוס'.

לעזר ה' ישראל יעקב ב' ריעות איתו ר' ג'.

ניתן לעשות את המבחנים:

בטל': 0737-289-669

בגמדות 'דרים פלוס' (לדעת)

במייני: 7692282@gmail.com

במייני: 7692282@gmail.com

במייני: 0799-414-144

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

במייני: 0737-289-669

מבחן שבועי בדרך היומי

האם למספקה אפשר לקמוץ ככלי שיע"ג קדוץ?
א' כן.
ב' לא.
ג' התמרא נשאתר בכספי.

באיזה אופן יזיתו מום החטאת על הנגד הוא טעון מינס?
א' דווקא לפני הוזהר.
ב' דווקא לאחר הוזהר.
ג' בכל אופן הנגד טעון מינס.

מה ביאור הברייתא "קמץ מום ממוקם שרגלו הוזהר עמודתו" לפני אלעזר?
א' שהיכלל פסול לקמץ.
ב' שכל המורה כשרה לקמץ.
ג' שצריך לקמץ בקרן דרומית מעובית.

לוח שטח של מצורה שנתחבר לפני היצוק, מה יעשה?
א' ימלאנו.
ב' יצוק מנטו כמות שהוא.
ג' יביא לגוד חרט.

האם הלכת אפרים לכבש צריכה להיות ביינו?
א' כן.
ב' לא.
ג' לרבנן כן ולרבי שמעון לא.

האם לרבי שמעון קמץ בינינו?
א' כן.
ב' לא.
ג' כל הקמיות ביינו חוץ במנחת חוטא.

האם הקומץ יעלה גיזו גזרו מלח הקמיה כשרה?
א' כן.
ב' אם המלח חוצץ פסולו ואם לאו כשרה.
ג' בכל אופן פסולה.

מה הדין בתפריש נו קמץ לבונה לבי כדיתים של לחם הפנים, ואיזה?
א' כשרה.
ב' אבדו קדום סילוק כדיתים כשרה, לאחר סילוק כדיתים פסול.
ג' אבדו קדום סילוק כדיתים פסול, לאחר סילוק כדיתים כשרה.

באיזה אופן סובר רבי אליעזר שאינו חייב עד שקטיר את כולו בחוץ?
א' בהקטרה, ולא במחשבת הקטרה חוץ לקמץ.
ב' במחשבת הקטרה, ולא מקטיר קומץ או לבונה.
ג' בשניהם.

מדוע לרבי מחשבה בקומץ על הלונה חיי פיוגול?
א' מפני שחייב פסול חזרי.
ב' כיון שהקמץ בכלי אחי.
ג' מפני שהלונה פסולה לקמץ.